Haftalık Haber Dergisi
28 Şubat-6 Mart 1983 100 TL. Sayı: 1

nokta

Paramı nereye yatırsam ?

Türk-Fransız ilişkilerind
yumuşamaya doğr

"En iyisi
Limonlu Pril"
Pril'i tanıdığımdan beri ondan vazgeçemiyorum. Çünkü Limonlu Pril'in birkaç damlasıyla bulaşıklarım kolayca, çabucak, tertemiz oluyor.
Neden Pril'den başkasını kullanayım.
Deneyin, siz de bana hak vereceksiniz.
Limonlu
Pril
Limonlu Pril ile pırıl pırıl!
Turyağ
Limonlu Pril ile pırıl pırıl

Paramı nereye yatırsam?

İster üç-beş bini, ister milyonları olsun, küçük büyük tasarrufu olan hemen herkes "paramı nereye yatırsam?" sorusunun yanıtını arıyor. **Nokta**, son iki yılda çeşitli yatırım alanlarına yatırılan paraların ne getirip ne götürdüğünü ortaya koyarak okuyucuya gelecek için perspektif sundu; parasını değerlendirmek isteyenler için piyasa araştırması yaptı.

Sayfa 18

Aldıkaçtı yenildi

Anayasa Komisyonu'nun partilerdeki oligarşiye karşı getirdiği maddeleri Danışma Meclisi Genel Kurulu, metinden çıkardı. Tezi açık farkla reddedilen Aldıkaçtı, "Delege ağalığını kıracaktık. Bırakmadılar" diyor.

Sayfa 6

Ermenilerle flörte son

Sosyalist Fransız yönetimi 10 yıldır kriz içinde olan Türkiye ilişkilerini yumuşatmak amacıyla Dışişlerine rapor hazırlatıyor. Fransa'nın Türkiye'ye yönelik jestini baharda yap ması bekleniyor.

Sayfa 24

Irza geçme

Türkiye'de ve öteki ülkelerde çok büyük boyutlara ulaşan ırza geçme olayları gerçekte cinsel tabuların fazlalığından, cinsel açlık ve doyumsuzluktan cinsel eğitimin yetersizliğinden kaynaklanıyor.

Sayfa 36

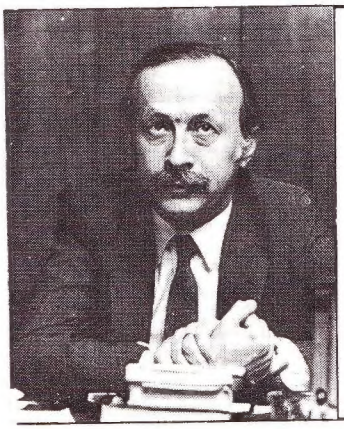

Basında Özdenetim

Basının kendi kendini kontrolü konusu kamuoyunda ve iktidar çevrelerinde tartışılırken NOKTA Oktay Ekşi'nin sorun üzerine görüşlerini aldı. Hürriyet gazetesi başyazarı, basının kendi kendini kontrolünün ancak gönüllü olarak gerçekleştirilebileceğini belirtti

Sayfa 42

İÇİNDEKİLER

TÜRKİYE 6

Anayasa Komisyonu DM Genel Kurulu'na yenik düştü. Oligarşiye karşı getirilen en önemli maddeler Genel Kurul'da değiştirildi. Aldıkaçtı bütün ümidini Konsey'den çıkacak karara bağladı.

Partilerde oligarşi var mıydı?
Delege ağasının eli uzundu
Merkez yoklaması
Grup kararlarına uymayanlar
Partiler ne kadar para alıyorlardı
MSP'liler suçlu bulundu
Erbakan ve arkadaşları kararı temyiz ediyor
Türk-İş, yasa için kaygılı
Yasa Milli Güvenlik Konseyi'nde son şeklini alacak
Diplomatik yemek

KAPAK 18

Paramı nereye yatırsam: Altın tutanın eli yanacak mı?
1981'de ağlatan altın, 1982'de güldürdü ama bu yıl 1983
Vatandaş ne diyor? Hangi seçenek güvenli, hangisi kazançlı?...
1 milyonumu ne yapayım? "İşin içindekiler" yanıtladı...

DÜNYA 24

Ermenilerle flörte son: Fransa strateji değiştiriyor...
Ermeni terörü: Fransa'da Türkiye'ye yönelik Ermeni eylemleri..
Fransa'yla yeni bir sorun:Özel bir dernek işleri karıştırıyor.
Almanya: Seçim mi, referandum mu?
Libya: Kısa süren gerginlik...

ÇEVRE 34

Boğaziçi'nde "Açık Müze"
Denize nazır bir fakülte

TOPLUM 36

Kadının kâbusu: Tecavüz
Bir fahişe: "Biz orospuyuz ama toplum daha kötü"
Gazino cinayeti: İkinci perde, Gönül Yazar konuştu

BASIN 42

Oktay Ekşi: Denetim, yasayla olmaz!

SAĞLIK 45

Nezle iyileştirme makinası

SÖYLEŞİ 46

Seyyal Taner: Naciye nasıl kurtulur?

EKONOMİ 48

Banka reklamları ekranda: En fazla 30 saniye
TV reklamları için ne dediler? Bankacı, reklamcı konuşuyor..

TİYATRO 56

Anna'nın yedi ana günahı
Ulusoy'un "Gogol"ü

NOKTA'NIN KONUĞU 66

Doç. Dr. Şeref Türen: Tasarruf sahibi bilinçli davranmıyor..

nokta
Haftalık Haber Dergisi · 28 Şubat-6 Mart 1983

Sahibi
Gelişim ve Süreli Yayınlar A.Ş. adına Ercan Arıklı
Yayın Kurulu:
Dr. Adil Özkol- Hilmi Yavuz- Hıncal Uluç- Deniz İnsel- Dr. Yazgülü Aldoğan
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Yazgülü Aldoğan
Ankara Temsilcisi:
Aycan Giritlioğlu
Yazı İşleri Müdür Yardımcıları:
Tuğrul Eryılmaz, İpek Çalışlar
Yazı Kurulu:
İç haberler: Aycan Giritlioğlu; Dış Haberler: Nilay Karman; Ekonomik Haberler: Mustafa Sönmez; Araştırma ve İnceleme: Güldal Kızıldemir; Toplum ve Sanat: Tuğrul Eryılmaz
Yazı İşleri:
İstanbul: Dürin Ababay- Oğuz Adanır- Korhan Atay- Mete Bilginer- Şule Büyükçizmeci- İpek Çalışlar- Murat Çelikkan- C. Bora Kanra- Hakan Koloğlu- Sim Okay- Erol Özkoray- Semra Somersan- Hüseyin Şentürk- Arda Uskan
Ankara: İzzet Dağıstanlı- Dr. Uygur Kocabaşoğlu- Ahmet Nuri Öktem- Durul Salman- Cevat Taylan- Ahmet Tümel
Katkıda Bulunanlar: Nezih Coş- Erol Çankaya- Nejat Çetinok- Ayşe Karabece- Tülin Kolukısa- Atila Koryürek- Nurçay Türkoğlu- Sedat Yaşayan
Fotoğraflar:
Ali Öz- İbrahim Tuna
Grafik Yönetmeni:
Mustafa Eren

Müessese Müdürü:
Deniz İnsel
Reklam Müdürü:
Ceyda Yazıcıoğlu
Satış Müdürü:
Yıldırım Ünverdi

Teknik Müdür:
Güman Birincioğlu
Teknik Sekreterler: Vecdet Yalçın- Erdoğan Sıral/**Fotoğraf Servisi Şefi:** Nermi Erdur/ **Düzelti Servisi Şefi:** Şahin Akdoğan/ **Pikaj Montaj Servisi Şefi:** Fazıl Mecit/ **Kamera Servisi Şefi:** Teoman Gürsel/**Dizgi Servisi Şefi:** Cihat Söylemez.

Basıldığı yer:
Hürriyet Ofset Matbaacılık ve Gazetecilik A.Ş.
Adres:
Gelişim ve Süreli Yayınlar, Apa Ofset Arkası Levent/İstanbul
Tel: 68 22 11-16
Reklam için telefonlar:
68 22 12 - 64 68 83
Ankara Bürosu:
Konur Sok: 7/3 Kızılay Ankara
Telefonlar:
25 30 20 - 18 35 27-18 90 73 - 18 07 65
Kapak: Mustafa Eren

Gönderilen yazılar basılsın ya da basılmasın, iade edilmez. Dergide yayımlanan yazılardan Nokta adı kullanılarak alıntı yapılabilir. Nokta, Süreli Yayınlar A.Ş. tarafından hazırlanıp, Gelişim Basın ve Yayın A.Ş. tarafından yayımlanmaktadır.
Gelişim Basın ve Yayın A.Ş.
Yönetim Kurulu
Ercan Arıklı (Başkan)- Tuncer Arıklı- Koray Bako- Ümit Umar- Tanju Gökçöl- Mustafa Özyürek- Adil Özkol.

Merhaba!

Bu bir okur mektubu değil; okurlara mektup! İki aydır hazırladığımız deneme sayılarını alan, eleştiren, fikir öneren, geçirdiğimiz hızlı değişime kimi şaşıp, kimi kızan, yine de yanımızda olanlarla bizi ilk kez gören bizimle ilk kez tanışacak okurlara mektup!

Nokta, bağımsız, demokrat bir haber dergisi olmayı amaçlıyor. Türkiye'de ve dünyada siyasal, ekonomik ve toplumsal olayları, sanat etkinliklerini izlemek, haber vermek, açıklamak, irdelemek, tanıtmak, bu amaca giden yol. Türk basınının belirgin özelliklerinden biri günlük yayınların süreli yayınlardan daha etkin ve yüksek tirajlı olmasıdır. Ayrıca günlük yayınların toplam tirajının neredeyse tümü, çok yakın zamana kadar beş, bir yıldır da yedi gazetede toplanmaktadır. Yani Türkiye'de gazete denince akla 6-7 isim gelmektedir. Süreli yayınlarda ise, batıdakinin tersine, daha da boş bırakılmış bir alanla karşılaşılmaktadır. 3-4 yıl öncesine kadar düşük tirajlı bir kaç derginin dışında bir hareket yokken, sanat ve magazin dergileri çıkarılmış ve okur toplamıştır. Batı basınında son derece önemli etkinliği olan günlük basının ötesine geçmiş haber dergileri ise,Türkiye'de zaman zaman parlamış ve özel işlevlerini bitirdikten sonra kapanmış tek tük birkaç isimden öteye gitmemiştir.

Bunun önemli iki nedeni olduğu söylenir: Bir, iyi bir haber dergisi hazırlamak kolay değildir. İki, okur magazin basınına o kadar alışmıştır ki haber ve fikir basınına fazla rağbet etmemektedir. Biz bu iki güçlüğü de yeneceğimize inanıyoruz. İyi bir haber dergisi çıkaracağız ve "Türk okuru okumak için dergi alır"ı kanıtlayacağız.

Sizlerle birlikte olmak istiyoruz. Diliyoruz ki bizim imzalarımızın yanında bu sütunlarda da sizin imzalarınız olsun. Bizden size, sizden bize sevginin, saygının, iletişimin hep sürmesi dileğiyle...

İyi bir dergi

Sonunda tam bir dergi olmayı başardınız. Sizi kutlarım. Hem yazılarınız düzeldi, hem de sayfa düzenleriniz. Gerçekten çok hoş bir dergi oldunuz. Yazılarınız yine uzun ama zevkle okunabiliyor. İki yazınızı hiç sıkılmadan okudum. Birisi Türk-İş ile ilgili yazıydı ki çalışmanız da, konuya yaklaşımınız da demokrat bir tavrı simgeliyordu. Bu çizginizi devam ettirmenizi beklerim. Ayrıca Yaşamın su altında olduğunu anlatan yazınız da iyi bir gazetecilik örneği olsa gerekti. Beşten fazla kaynak adı sayılıyor. İçimden gelerek size bir bravo çekiyorum. Başarılar dilerim.

ABDULLAH KARACA
Yeniköy-İstanbul

Kötü-İyi

Bu kez de Newsweek taklidi mi yapıyorsunuz? Üçüncü sayfanız, son sayfanız çok bariz bir şekilde bunu gösteriyor. Yalnız küçük bazı eksiklikleriniz var, örneğin Newsweek'in yüzden fazla yazarı ya da muhabiri var, onlar çok kalabalık sanırım sizin o kadar kalabalık bir kadronuz yok. Olsaydı onu da aynen taklit ederdiniz. Ayrıca reklamlarınız ve baskınız da onun gibi değil, olamaz da sanırım. Ama bu taklit ediyor olmanızı çok kötü buluyorum anlamına gelmesin. Kötü bir Time taklidi okumaktansa iyi bir Newsweek taklidi okumayı yeğlerim. Araya biraz da özgün stiller yerleştirirseniz zenginleşmiş bir taklit olur ki biz de kendi dergimiz olarak bakabiliriz size.

SEVİNÇ ÇARAKA - İstanbul

Abdi İpekçi

Abdi İpekçi

Anlaşılamayan bir dahiye.. Abdi İpekçi olayı dedikodu değil bir gerçektir ve tüm ilerici, aydın, halkçı, yiğit yurtseverlerin nasıl katledildiğine dair ufak bir örnektir... Gerçek insan, gerçek dostlukların temelini atan insanın, insanların bilinçli yokedilmesidir.. dikkatinize.

CESUR SAVAŞIR—Pendik-İstanbul

Hata kimin?

Türkiye ağırlıklı dış politika yazılarınızın, Dünya'da Türkiye'nin nasıl bir yeri olduğunu anlamak açısından yararlı olduğunu düşünüyorum. Dış politika olayları beni özel olarak da açıyor, meraklarımı gideriyorum. Kapağında İlter Türkmen'in olduğu sayınızda bir hata varmış gibi geliyor ama bunu kime yükleyeceğimi çıkaramadım. 13. sayfada bir resim var, altında da "Hans Dietrich Genscher AET ile ilişkilerimizde yardıma söz verdi" yazılı. Resimde üç kişi var. Birisi kadın olduğu için elendi. Geri kalan iki kişiden hangisi Alman dışişleri bakanı, ortadaki mi, soldaki mi? Hadi ben buldum diyelim, öteki okur ne yapacak? Sonra bir televizyon yarışmasında boy gösterirken Gromiko'ya Genscher diyebilir pekala.. Ama yine de hatanın sizde olduğunu kabul etmeniz gerekiyor.. Böyle bir şey için sütunlarınızı işgal ettiğim için de kusuruma bakmazsınız artık.

ŞİRİN ACIDERE
Gaziosmanpaşa-Ankara

Ajda Pekkan

Allah için siyasi bir dergide (siz öyle diyorsunuz da) Ajda Pekkan ve Emel Sayın fotoğrafları çok oturuyor. Neymiş, VİDEO sayfasıymış. Boş versenize.. O sayfanın başlığını "Tebdili sayfada ferahlık vardır" koyun. Okur da ferahlar siz de sıkılmazsınız yaparken. Oldu mu? Mektubumu kullanmak cesaretini gösterebilecek misiniz bakalım...

HÜSNÜ ÇEVİKÇE
Teşvikiye-İstanbul

Ajda Pekkan

Hans Dietrich Genscher-Gromiko

Başım ağrıyor

Şu anda başım çok ağrıyor, içimden de bağırıp çağırmak geliyor. Sebebi de çok basit: Benim vücudumda ağrıya karşı koyan sıvılar yok. Başı ağrıyan bir insana somut tedavi gerekir, doktorların ağrılara karşı nasıl savaştıklarını öğrenmek değil.

ŞEMSİ KULOĞLU—Alsancak-İzmir

Emel Sayın

Dedikoduların gerçekliği

Derginizi ilk kez Ankara-İstanbul hattındaki bir otobüsün filesinde görmüştüm. Simsiyah bir giriş sayfasından sonra -tabiri bağışlayın- beygir gözü gibi harflerle hayli ilgimi çekmişti. Ama bir şey bulamadım. Ta ki Abdi İpekçi kapaklı sayıya kadar hiç aklıma gelmemişti. O sayınızı ilk karşılaştığım sayıyla mukayese ettiğimde çok büyük farklılıklar gördüm. Siz de değişmeye çalıştığınızı yazıyordunuz zaten. Madem ki değişiyorsunuz, ben kuru haberleri değil, kişileri ön plana alan dedikoduların yazılmasını istiyorum. Çevremiz zaten çok kısıtlı, dedikoduları bile öğrenemiyoruz. Sizden beklediğim, hem bu dedikoduları verin, hem de bunların gerçekliklerini tartışın. Teşekkür ederim.

İHSAN KÖKEMEN—Etlik-Ankara

Şişirme

Bazı okurlarınız sizi çok şişiriyorlar. Dergiyi alınca ilk önce onların mektuplarını okuyorum. Oysa bazı girişimler açısından hiç de başarılı değilsiniz. Sözgelişi Üniversitelerden ayrılmalar ya da alınmalar konusunda "refik"iniz çok daha güzel bir yazı hazırlamış. Okurun iyi şeyler beklediğini unutmayın.

ALİ KARA
Mithatpaşa-Ankara

Ariel Şaron

Aradan 40 küsur yıl geçtikten sonra Yahudi katliamının sorumluları bulunuyor. Hiç bir acı karşılıksız kalmaz ve aceleye gerek yoktur. Filistinlilerin acısı da karşılıksız kalmayacaktır. Yürekli yazılarınız için sizleri kutlarım. Gün gelir Şaron'un da defteri dürülür. Benim tesellim bu. Filistinlilerin ise daha başka tesellileri olsa gerektir. Saygılarımla.

ALİ KOCAR—İstanbul

Ariel Şaron

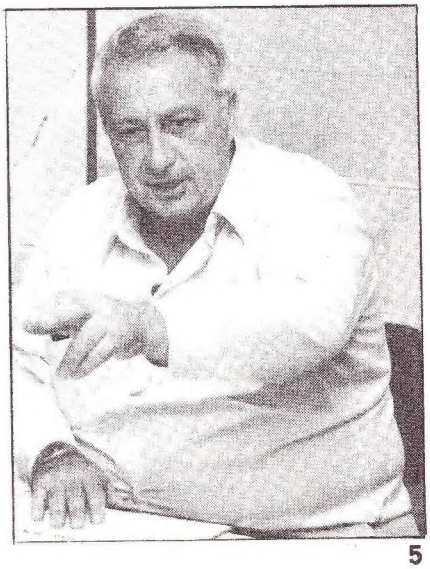

Komisyon yenik düştü

Oligarşiye karşı getirilen en önemli maddeler Meclis'te değiştirildi Aldıkaçtı bütün umudunu Konsey'den çıkacak karara bağladı

"Cumhurbaşkanı ön seçim rezaletlerine son verileceğini söylemişti. Anayasa Komisyonu ön seçimlerle ilgili maddeleri düzenlerken bu sözleri niye dikkate almadı?."

Sinop üyesi Özer Gürbüz'ün kürsüden söylediği bu sözler Danışma Meclisinin gürültülü havasını birden sessizliğe dönüştürdü...

Geçtiğimiz hafta çarşamba sabahı Danışma Meclisini Siyasi Partiler Yasa Tasarısı üzerindeki görüşmelerine devam etmek için toplandığında tüm üyelerde belirgin bir heyecan seziliyordu.

Toplantı başlamadan kulislerde "Aldıkaçtı'nın gücü ortaya çıkacak" deniliyordu. Durum ortada görülüyordu. Aynı doğrultudaki on üç değişiklik önergesi birleştirilerek Genel Kurulun onayına sunulacaktı. Önergelerin en kalabalık imzalısının başında Özer Gürbüz'ün adı vardı. Gürbüz ve arkadaşları partilerin adaylarının saptanması ile ilgili 13 maddenin Siyasi Partiler Kanunu'ndan çıkartılarak Seçim Kanunu'na aktarılmasını istiyorlardı. İlk bakışta teknik bir düzenleme farkından doğuyormuş gibi gözüken ayrılık, birden büyümüş, iş Anayasa Komisyonu ile Genel Kurul arasında yoğun bir çekişmeye dönmüştü.

Oturum açıldığında Anayasa Komisyonu önce önergelerin görüşülmesini engellemeye çalıştı. Önergeleri zamanında almamışlardı. Bunlar üzerinde görüş bildiremeyeceklerdi.

Önerge sahipleri ise önergelerini zamanında teslim ettiklerini kanıtladı-

Oligarşi var mıydı?

AP de **"Süleyman Demirel, İhsan Sabri Çağlayangil, Nuri Bayar, İsmail Hakkı Tekinel"**
CHP'de **"Bülent Ecevit, Orhan Birgit, Mustafa Üstündağ"**

Siyasi Partiler Kanunu ile birlikte eski partilerdeki oligarşi konusu gündeme gelince ve niceliksel değerlendirmeler yapılınca ön sırada görülen isimler bunlar.

Oligarşinin lugat tanımı **"Siyasal gücün belli bir azınlığın elinde olduğu yönetim biçimi."**

Anayasa Komisyonu evvelki dönemlerde partilerde oligarşi olduğu görüşünde. Bu saptama yeni Siyasi Partiler Kanunu'nun gerekçesine de konuldu:

"Geçmişte partilerde eşitlik olmadığı gibi oligarşiye mensup olmayanlar ikinci plana itilmiştir."

Gerekçede, oligarşiyi önlemeye çalışırken partileri işlemez hale getirmenin de sakıncalı olacağı belirtiliyor. Komisyonun yeni yasa tasarısını bu iki gereksinmeyi dengeleyerek hazırladığı vurgulanıyor.

Siyasi Partiler Yasası son biçimini almak üzere Milli Güvenlik Konseyi'ne sunulurken; örneğin 1966-1978 yılları arasında, CHP ve AP'nin merkez organlarına kimlerin kaç defa seçilmiş olduklarına bakınca şöyle bir tablo ortaya çıkıyor:

CHP'de durum: CHP'de bu yıllar içinde 121 kişi partinin üst karar organına seçildi. Bunlardan **Bülent Ecevit** 1971'e kadar Genel Sekreter, daha sonra Genel Başkan olarak görev yaptı. Böylece Ecevit, yedi Kurultayda da partinin üst karar organına girmiş oluyor. Ancak eski CHP Genel Başkanı 1971 Martı'nda Genel Sekreterlikten istifa ettikten sonra 1972 Mayısı'nda Genel Başkan oluncaya kadar sadece Parti Meclisi üyesi olarak kaldı. Merkez Yönetim Kurulu'nda görev almadı. 1976 yı-

Demirel-Çağlayangil, her kongrede devamlı seçildiler

lındaki Kurultaya kadar CHP'de 40 kişilik bir Parti Meclisi belirleniyor, bu Meclisin seçtiği 13 kişi ise Merkez Yürütme Kurulu adıyla partinin üst karar organı görevini yapıyordu. 1976 Kurultayı'nda iki organ birleştirilerek 20 kişilik Genel Yönetim Kuruluna dönüştürülmüştü.

CHP'de Ecevit'ten sonra seçilme rekoru **Orhan Birgit**'te. Tüm Kurultaylarda Parti Meclisi'ne ve Genel Yönetim Kuruluna seçilen Birgit sadece bir defa Merkez Yönetim Kuruluna girmedi. Sürekli seçilenlerin başında gelen Orhan Birgit, 1979 Olağanüstü Kurultayı'nda aday olmadı, yönetimden ayrıldı. Aynı şekilde 6 Kurultay üst üste merkez karar organına seçilen Prof. Turan Güneş'in yöneticiliği ise 1978'de son buldu.

lar. Komisyonun kanıtlara verdiği yanıt birden ortalığı karıştırdı.

"Evet, Kanunlar Müdürlüğü kanalıyla komisyona bir zarf yollanmıştı ama bunun içinden önergeler çıkmamıştı."

Komisyonun bu tutumu Genel Kurul'da bir yandan gülüşmelere öte yandan sert tartışmalara yol açtı. Genel Kurul Komisyonun özürünü geçerli bulmayarak görüşmelere geçti. Önerge sahipleri adına Özer Gürbüz söz aldı. Gürbüz'ün Cumhurbaşkanı'nın görüşlerine dayandırdığı konuşması, değişiklik yapılmasını isteyen diğer önerge sahiplerini de harekete geçirmişti. **Fikri Devrimsel** ve **Beşir Hamitoğulları** da **Özer Gürbüz**'ü desteklediler.

Son söz komisyonundu. Oylamayı kaybedeceklerini sezinleyen Başkan Aldıkaçtı ve Başkan Vekili Kemal Dal uzun uzun konuştular. **"Hem partileri kabul edip hem de bunların aday göstermesine karşı çıkmanın çok partili demokrasi ile bağdaşmayan bir çelişki olduğunu"** vurguladılar.

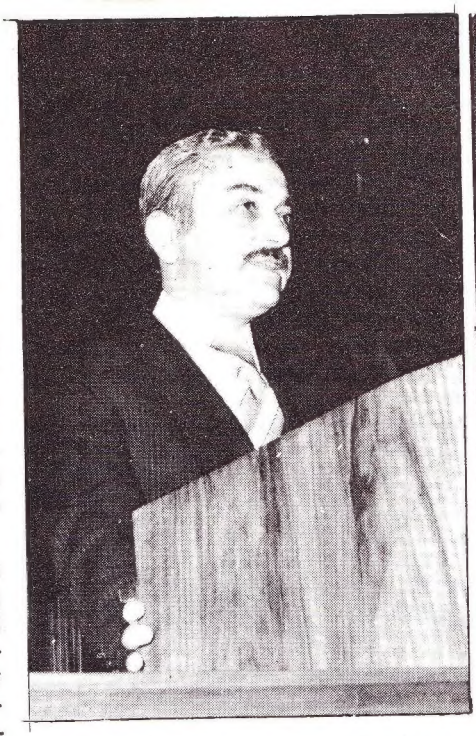

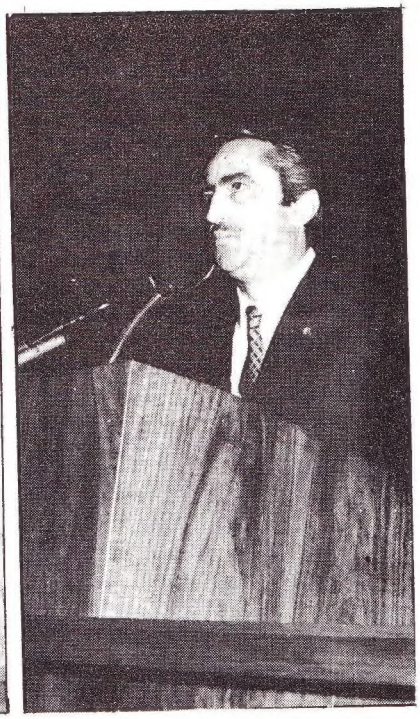

Gürbüz, "Hani ön seçim rezaletlerine son verilecekti" dedi. Devrimsel de ona katıldı

Ecevit-Birgit, CHP'de en uzun görevde kalanlar

CHP'de son dönemlerde üst üste seçim kazananlar arasında bulunan Mustafa Üstündağ beş defa seçildiği yöneticilik görevini Genel Sekreterliğe de ulaşarak 12 Eylül'e kadar sürdürdü. Son dönemlerde üç defa seçim kazananlardan Prof. Uğur Alacakaptan ise Olağanüstü Kurultay'dan sonra 1979 yılında görevinden istifa etti.

İlginç noktalardan biri de 1978 Kurultayı'nda 20 kişilik Genel Yönetim Kuruluna 13 yeni ismin girmiş olmasıydı.

Oligarşinin Demir Kanunu: Amerikalı siyasal bilimcilerinin tüm örgütlerde büyüme ile ortaya çıkan bir olgu saydıkları oligarşik yapının, diğer bir deyişle "Oligarşinin Demir Kanunu"nun somut görünümüne gerek CHP'nin, gerekse AP'nin dökümlerinde rakamsal olarak rastlanmıyor. Nitekim Anayasa Profesörü Ergun Özbüdun da 1974 tarihli "Siyasal Partiler" kitabında birçok bulgunun partilerin örgütlü ve türdeş tek bir elit tarafından yönetildiği hususunu kanıtlamadığını belirtiyor. Buna karşılık;

"Liderin çevresi sık sık değişmiştir. Ama bu değişiklik liderin arzusuyla olmuştur." deniliyor.

Gerçekten iki partide de merkez organlarına seçilenlerin büyük çoğunluğu adeta liderin vizesinden geçiyordu. Ancak liderlerin genel başkanlığa her seferinde çok büyük oylarla seçildikleri de bir gerçekti. Gerçi kurultaylardan ve genel kongrelerden önce bazı il ve ilçe örgütleri feshediliyor, böylece bazı delegelerin genel kurullara katılması önleniyordu. Ne var ki bu gibi fesihlerin sayısı, liderlerin genel başkanlığa seçilirken aldıkları oy sayısının yanında çok ufak kalmaktaydı..

AP'deki Yöneticiler: Eski AP'nin Merkez Karar Organı olan Genel İdare Kurulu 20 kişi iken, 1976 yılında bu sayı 33'e çıktı. 1966-1978 yılları arasındaki 7. Genel Kongre'de bu kurula 72 değişik isim girdi. Sürekli seçilme rekoru 7 defa Genel Başkan seçilen **Süleyman Demirel**'de. Eski Dışişleri Bakanı **İhsan Sabri Çağlayangil,** eski Sanayi Bakanı **Nuri Bayar** ve eski Adalet Bakanı **İsmail Hakkı Tekinel** de her Genel Kongre'de seçilerek Demirel'in yedi defalık rekoruna ulaşmışlar. Çağlayangil 1979 Kasımı'nda Senato Başkanı olunca Anayasa gereği parti yöneticiliğinden çekildi. AP'nin sürekli yöneticileri arasında, altışar kere seçilen eski Maliye Bakanı **İsmet Sezgin** ile eski Adalet Bakanı **Necmettin Cevheri** ve beşer kere seçilen **İhsan Ataöv** ile **Kasım Önadım** var.

AP'in son Genel İdare Kurulundaki değişim oranı CHP'ninki kadar olmasa bile ona yaklaşıyor. 1978 Kongresi'nde 33 kişilik AP Genel İdare Kurulu'na 11 yeni isim girdi.

Her üyenin teker teker oyunu bildirmesi şeklinde yapılan oylama Komisyonun beklenmeyen bir farkla bu raundu kaybettiğini gösteriyordu: 31'e 82...

Salonu terketti: Aldıkaçtı çok üzülmüştü. Oylamanın hemen ardından terkettiği Genel Kurul salonuna uzunca bir aradan sonra geri döndü. Bu arada kulislerde: "Biz eskiden ön seçimlerde yapılan rezaletleri dikkate aldık. Düzenlemeyi ona göre yaptık. Ön seçimde bütün partililer oy kullanacak. Delege ağalığı son bulacak. Buna neden karşı çıktılar anlamıyorum. Bunlar parti oligarşisine karşı getirdiğimiz maddelerdi. Yerlerinin bu kanun değil de başka bir kanun olduğu ileri sürülüyor. Bu o kadar önemli mi? Ha o kanunda olmuş, ha şu kanunda! Önemli olan getirilen maddelerin özü... Kaldı ki, eskiden de parti içi seçim konuları Seçim Kanunu'nda değil, Siyasi Partiler Kanunu'nda yeralıyordu. Aynı hükümleri Seçim Kanunu'nda getirirsek gene mi reddecekler? O zaman partiler aday göstermeyecek mi? Böyle partiler demokrasisi olur mu? Yok aynen eski seçim sistemi uygulanacaksa oligarşi gene sürmeyecek mi?" diyordu.

Gerçekten Anayasa Komisyonu Siyasi Partiler Kanunu Tasarısını hazırlarken eski partilerdeki oligarşi konusuna büyük önem vermişti. Tasarıyı kamuoyuna açıklarken Aldıkaçtı, oligarşi sorununa geniş yer ayırmış ve **"önceki devirlerde çok kuvvetli şekilde yerleşen parti oligarşilerini sınırlamak ve liderlere oligarşi olmadan nasıl parti yönetilir fikrini vermek için"** yeni düzenlemeler yaptıklarını belirtmişti.

Başlıca dört maddede toplanan düzenlemelerle öncelikle delege ağalığına karşı önlemler getiriliyor ve ön seçimlerde partinin milletvekili adaylarını, eskiden olduğu gibi belli sayıda delegelerin değil, o ildeki tüm partililerin seçmesi sağlanıyordu. 41. maddede yer alan bu yenilikten başka Komisyon partilerin merkezden aday göstermelerini de bazı kayıtlamalara bağlamıştı. 12 Eylül'den önce partilerin genel merkezleri 22 kişiyi (şimdi milletvekili sayısı azaldığı için 20 olacak) istedikleri illerin istedikleri sıralarına milletvekili adayı olarak yerleştirebilirlerdi. Anayasa Komisyonu Tasarının 42. maddesine getirdiği kayıtlarla bu uygulamayı **"Merkezden her ile ancak bir aday konulabilir. Bu adaylar ön seçimde yüzde altmıştan fazla oy almış olanların üstüne yerleştirilemez. Yediden az milletvekili çıkaran illere merkezden aday yollanamaz"** şeklinde kısıtlamıştı.

Genel Kurul parti içi seçimlerle ilgili 41'den 53'e kadar olan maddeleri Siyasi Partiler Kanunundan çıkartıp Seçim Kanunu'na aktarma kararı verince Komisyonun oligarşiye karşı düşündüğü bu önlemler en azından ertelenmiş oldu.

Hiziplere prim verilemez: Anayasa Komisyonu parti merkez karar organlarının yürürlükteki genel seçim sistemine göre seçilmesi hükmünü de tasarıya koymuştu. 16. maddede getirilen bu düzenleme ile parti genel kurullarında listeler ortaya çıkacak, bu listelerin alacakları oylar ayrı ayrı değerlendirilecekti. Genel Seçimlerde nisbi sistemin uygulanması ile birlikte Komisyonun Merkez Karar Organının oluşması için öngördüğü bu sistem, Parti Genel Merkezlerinin devamlı olarak karma bir yapı taşıması sonucunu doğuracaktı. Aldıkaçtı ve arkadaşları, bu hükmün, merkez karar organını partinin tüm gruplarını temsil eder hale getireceğini, parti oligarşisini kıracağını belirterek komisyonda

Orhan Aldıkaçtı,önerdi ama kazanamadı.Beşir Hamitoğulları , Fikri Devrimsel'le birlikte değişiklik önergesi verdi.Kemal Dal: "Partiler çalkantılara itilecek" dedi.

çoğunluk sağlıyorlardı. Ancak Başkan vekili Kemal Dal, "bu uygulamanın partileri sonu gelmez çalkantılara iteceğini" belirterek buna karşı çıkıyor, **"genel kurullar içinde genel kurullar oluşacak. Ayrı listeler nasıl oluşacak. Bu listelerin başında yer almak önemli. Sıralama yapılırken hangi genel kurul delegeleri hangi grupta oy kullanacak? Bir kişi birden fazla grupta oy kullanırsa bunu kim denetleyecek"** sorularını soruyordu.

Sonuçta Danışma Meclisi Genel Kurulu, Komisyon Başkanının değil, Başkanvekilinin görüşünü kabul etti. Böylece Aldıkaçtı'nın "Oligarşi"ye karşı getirdiği bir madde daha yok edildi.

Grup Disiplini: Anayasa Komisyonu parti yöneticilerinin egemenliğini azaltmanın yollarından biri olarak milletvekillerinin grup kararlarına bağlılığı sorununu da ele almıştı. 12 Eylül öncesinde parlamenterler parti gruplarında alınan karara uymak zorundaydılar. Grupta karara bağlanan konu Meclis veya Senato grubuna geldiğinde parlamenterlerin mutlaka toplantıda hazır bulunmaları ve bu karar doğrultusunda oy kullanmaları gerekiyordu. Toplantıya geçerli bir özürü olmadan katılmayan veya katılıp çekimser oy veren parlamenterden Disiplin Kurullarında hesap soruluyordu. Bunlara çeşitli disiplin cezaları veriliyor, hele grup kararına aykırı oy veren varsa, partiden atılıyordu.

Anayasa Komisyonu geçmişteki bu uygulamaları **"Milletvekilleri tüm ulusun temsilcisidir."** ilkesine aykırı bulmuş, liderlerin istedikleri biçimde grup kararları aldırarak yasama orga-

Delege ağasının eli...

Parti içi seçimleri düzenleyen maddeler Danışma Meclisi'nce Siyasi Partiler Kanunu'ndan çıkartılınca Aldıkaçtı, bunlardan ençok 41. maddeye üzüldü.

Komisyon tasarısındaki 41. madde, partilerin milletvekili adaylarının saptanması yöntemini tabana doğru yaygınlaştırıyordu. Partilerin illerdeki milletvekili adayları o ildeki tüm partililerin oy vereceği seçimler sonucunda saptanacaktı. Böylece delege ağalarının gücü kırılacaktı. Eski uygulamada ön seçimlerde tüm partililerin oy kullanması söz konusu değildi. Eski yasa partileri serbest bırakmıştı. Onlar da önce partililer arasından delegeler seçmeyi sonra da bunların yapacağı önseçimde milletvekili adaylarını belirlemeyi yeğlemişlerdi. Sadece CHP, tüm partililerin ön seçimde doğrudan oy kullanması yöntemini benimsemiş, ancak henüz uygulamaya koyamamıştı.

Anayasa Komisyonu Başkanı Aldıkaçtı'ya göre 41. madde, eski dar kapsamlı uygulamanın çemberini kırmak, bu çemberde üreyen delege ağalarını yok etmek için düşünülmüştü. Aldıkaçtı işin Seçim Kanunu'na kalmadan Milli Güvenlik Konseyi'nce halledileceği ve 41. maddenin tekrar Siyasi Partiler Kanunu'na gireceği umudunu taşıyor.

Neydi bu 41. maddenin hedefi olan delege ağası tipi? Neler yapardı?

Genel seçimler yaklaşırken her ilde ve ilçede delege seçimi telaşı başlardı. Delegelerin seçimleri il ve ilçe yönetim kurulları tarafından görevlendirilen kişilerce yapılırdı. Bu aşamada yargı güvencesi yoktu. Partiler tüm işlemleri kendi iç işleri olarak yürütürlerdi. Görevli kişilerin saptanmasından sonra sıra bu görevlilerin o mahalle veya mahalleler topluluğundaki partililere çağrı yapmasına gelirdi. Bu çağrının çoğu zaman partililerin tümüne ulaşmadığı olurdu. Çağrıda belirtilen tarihe ve yere de fazla özen gösterilmezdi. Böylece görevlinin delege seçimini masa başında bitirmesi ve istediği kişileri delege olarak belirlemesi mümkün olabilirdi. Eğer görevli sırtını il veya ilçe yönetimine dayamışsa masa başı işlemlerine yapılacak itirazlardan hiçbir sonuç alınamazdı. Zira itirazı bu kurullar inceler kesin kararlar verirlerdi.

Bu mekanizmayı iyi işletenler bileklerinin hakkıyla "delege ağası" sıfatını kazanırlar eş, dost akraba ve hemşehrilerinden oluşan listelere dayanarak pazarlıklara girişirlerdi. Delege Ağası iki tür oluyordu: **"Ticari Ağa"** ve **"Siyasi Ağa"**

Kendisi milletvekili adayı olmayıp delege sürükleme gücünü salt ticari amaçla başkaları lehine kullananlar birinci, bizzat aday olup memlekete yararlı olmaya çalışanlar ise ikinci türü oluşturuyordu. Hemen söylemek gerekir ki ağalar partilerde sayı olarak azınlıktaydılar. Ama etki ve tahrip güçleri sayılarından çok fazlaydı. Lider kadroların ve sade partililerin çok büyük çoğunluğu gövdedeki bu urlardan tedirgin olurlar, çoğu kez güç yetiremez; bazen de "lanet olsun" diyerek sırf ağaları geriletmek için aynı yolları adeta "meşru müdafaa" gibi kullanırlardı.

Delege Ağaları'nın elleri bazen ön seçimin yargı güvencesindeki son aşamasına kadar uzanırdı. Delegelerin verdikleri oyların sayımı, yargıç gözetiminde yapıldığı için oyları değiştirmeye olanak yoktu. Ama oylar sandığa atılıncaya kadar yapılacak çok şeyler vardı. İşte bir örneği:

1977 yılında üç senatör çıkaracak bir il. Ön seçimde oy verecek delegeler listeye iki isim yazmak zorundalar. Bu ne üç olabilir, ne de bir. Yasa "ön seçimde listeye o ilin çıkaracağı parlamenter sayısının yarısından bir fazla isim yazılacak" diyor.

Siz bu üç senatör çıkaracak ilin ilçelerinden birinin delegelerine egemensiniz. Kendiniz aday olan bir siyasi ağasınız. Delegeler ilk isim olarak sizi yazacaklar. Ya ikinci isim? Oraya kimleri yazmalı? Bunun yanıtını "en zayıf görünen adayı" diye verirseniz yandınız gitti. Gerçek bir ağa işi asla rastlantıya bırakmaz. Çünkü rastlantıya bırakıldığında listenin başına en zayıf adaylardan biri oturabilir. Herkes "nasılsa şansı yoktur" deyip onu ikinci sıraya yazabilir. 1970'li yıllarda bir Ankara listesinin ilk ismi böyle oluşmadı mı? O halde ilk iş olarak delegelerinize şöyle diyeceksiniz:

"Sandık başına 17.00'ye iki kala gidin." Yasaya göre oy verme işlemi saat 17.00'de sona erer. Tek istisnası var?

Bu saatte sandık başında hazır bulunanlara saat kısıtlaması işlemez. Delegeleriniz sandık başında da işleri ağırdan alacaklar. İkiyüz delegeniz varsa 17.30'a kadar bunlardan en fazla beş altısı oyunu kullanacak, gerisi sizin getireceğiniz bilgiyi bekleyecek. Sizin yapacağınız bu arada diğer ilçelerin sonuçlarını öğrenmek ve bu ilçeler toplamında en geride bulunan aday adaylarını saptamak. Bunu öğrenip en gerideki üç-dört ismi kendi delegelerinize bildirdiniz mi liste başına geçmeniz garanti demektir. Tabii daha önceden delegelerinizi belli gruplara ayırmanız ve diğer ilçeler toplamındaki az oy almış delegeleri bu gruplara dağıtmanız da gerekli. Bütün bu işleri tamamladıysanız partinizin asıl seçimde alacağı oyu hiç umursamadan Ankara yolculuğuna hazırlanırsınız.

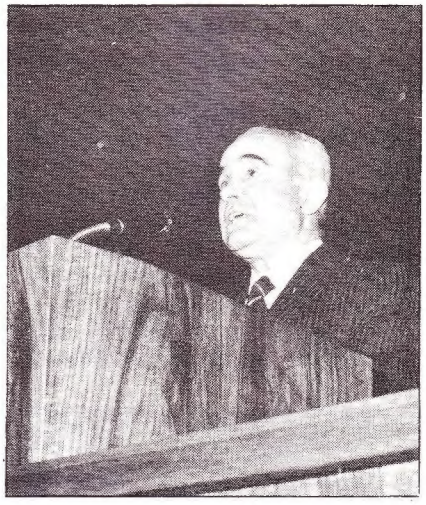

Bekir Sami Daçe, Halil İbrahim Koral, Tevfik Fikret Alpaslan, Akif Erginay yardım doğrultusunda oy kullandılar

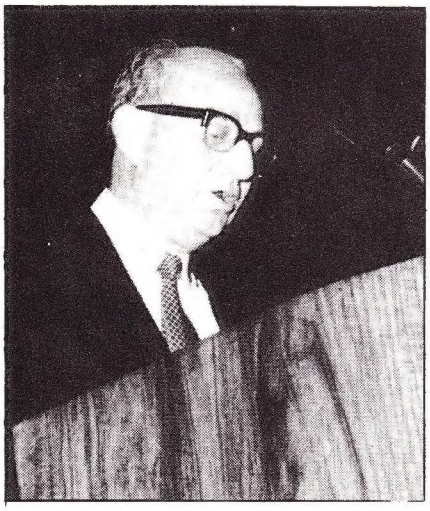

nının işleyişine ipotek koyduğunu düşünmüştü.

Siyasi Partiler Yasasının 29. maddesine bunu önlemek için konulan hüküm, bir orta yolu içeriyordu:

Milletvekilleri, gruplarının aldığı kararı, vicdanlarına ve Anayasaya aykırı görürlerse buna uymamakta serbest olacaklar, ancak Meclis Genel Kurulu'nda grup kararına aykırı oy kullanamayacaklardı. Meclis toplantısına gelmezlerse veya gelip, çekimser oy kullanırlarsa eskiden olduğu gibi disiplin kuruluna verilemeyeceklerdi.

Danışma Meclisi'nde partilerin işleyişini aksatacağı gerekçesiyle bu maddeye sert eleştiler yapıldı. Bu hüküm kabul edilirse partili milletvekillerinin bağımsızlardan pek az farkları kalacağı, partilerin meclisteki işlevlerinin aksayacağı belirtildi.

Danışma Meclisi yapılan eleştirileri dikkate alarak komisyonun milletvekillerine vermeyi düşündüğü serbestliği geri aldı. Maddeyi komisyona iade etti.

Mali yardım kabul edildi: Siyasi Parti Yasa Tasarısı'nın en önemli maddelerinden biri de beklenen tam tersi doğrultuda gerçekleşti. Devletin siyasi partilere yardım etmesi Danışma Meclisi'nce kabul edildi. Yardım taraftarlarının çok sayıda önergeyi Başkanlık Divanı'na verdiği biliniyordu. Anayasa Komisyonu Başkanı Or-

Yoklama ne olacak?

Partilerin milletvekili adayı seçmesi konusunu en ince ayrıntılarıyla düzenleyen Anayasa Komisyonu, merkez yoklaması için hiçbir yenilik getirmedi. Genel Kurul'da da bu nokta üzerinde durulmadı. Herhangi bir değişiklik önerisi ortaya konulmadı. Eskiden uygulanan madde sonuçta aynen yasalaşacak gibi gözüküyor.

Merkez yoklaması, örgütün ve partililerin hiç katkısı olmadan ön seçimin doğrudan parti genel merkezlerince yapılması anlamına geliyor. Anayasa Komisyonu eskiden olduğu gibi "bir seçim çevresinde yeterli aday yoksa" o ilde ön seçim yapılmamasını ve listenin saptanmasının genel merkeze bırakılmasını öngörüyor. Bu ilk bakıştı yalın bir madde olarak gözüküyor. "Madem ki yeter sayıda yarışmacı yok, yerel birimde hiç seçim yapılmasın. İşi genel merkez halletsin" mantığının kimseye ters gelecek yönü yok.

Ama yeterince aday olup olmadığı hangi aşamadan sonra saptanıyor. Sorunun kilit noktası burada.

Bundan önce partilere her başvuran aday adayı olamıyordu. Türkiye ölçüsünde tüm isteklileri genel merkezler inceliyor, istediklerine vize verip beğenmediklerini veto ediyordu. Eğer genel merkez, bir ilde merkez yoklaması yapmayı kafasına koymuşsa, o il için ortaya çıkan taliplerin çoğunu veto etmesi yolu açıktı. Uygulamada iş buraya kadar bile gelmiyordu. Merkez yoklaması yapılmak istenen ilden aday adayı olmak isteyenlere haberler yollanarak: "Adaylığınızı koymayın. Koyduysanız geri alın. Bunu yapmazsanız veto ederiz. Hiç şansınız kalmaz. Ama dediğimizi yaparsanız bu bağlılığınızı merkez yoklamasında dikkate alırız" deniliyordu.

Bu haberlerin pek etkili olduğu ve genel merkezlerin uygulamada istedikleri sonuçları aldıkları örneklerle belirgin. Eski büyük partilerden biri birkaç küçük ilde, diğeri ise birkaç büyük ilde bu yöntemi uyguladılar. Son seçimlerde en büyük iki partinin, en büyük iki ildeki adaylarının yarısından fazlası listeye merkez yoklaması ile girdi. Ön seçimle gelenler azınlıktaydı.

Aslında partilerin işlevi genel merkezlerin parti adaylarının saptanmasında etkin olmasını gerektiriyor. Parti genel merkezlerinin yaygın tabandan kaynaklanan sağlıklı oylamalarla belirlenmesi sağlandıktan sonra onlara geniş yetkiler vermek, partisel uyum yönünden gerekli. O halde bunu dolambaçlı yollarla yapmaktansa yasaya yeni bir hüküm koymak ve örneğin: "Merkez yoklaması ile saptanan adayların sayısı toplam milletvekili sayısının yüzde (şu veya bu) kadarını geçemez" demek yararlı olabilir.

Gruba uymayanlar

Oylama başlarken Başbakan Demirel tam altı yıl önce aynı salonda ve aynı konuda yapılan bir başka oylamayı hatırlıyordu. O zamanlar parlamenter bile olmadığı için yeri Meclis salonu değildi. İnönü Hükümeti'nin hazırladığı 1965 yılı bütçesinin maddelerine geçilip geçilmemesi konusunda yapılan oylamayı Metin Toker'in deyişiyle "mesut bir şekilde" seyrediyordu. Demirel'in Genel Başkan seçilmesinden sonra AP, YTP, MP, CKMP ve bazı bağımsızlar anlaşarak bütçeye red oyu vermeyi ve böylece İnönü'nün istifa etmesini sağlamayı kararlaştırmışlardı. İki sonucu da istedikleri biçimde almışlar ve Demirel'i iktidara götüren yol açılmıştı. Şimdiyse işler başkaydı. Günlerdir AP İstanbul Milletvekili Sadettin Bilgiç ile 40 arkadaşının aynı yolu deneyerek bu kez Demirel'i istifa zorunda bırakacakları söyleniyordu. Gerçi AP grubu bağlayıcı karar alarak bütçeye beyaz oy verilmesini kararlaştırmıştı ama gazete başlıkları Bilgiç'çilerin bu karara uymayacaklarını haber vermekteydi. Demirel heyecanla bekliyordu. 41'ler grup disiplinine uyacaklar mıydı? Bilgiç'çiler grup kararına karşı bütçeye kırmızı oy verdiler. 1970 Şubatı'nda AP içinde yoğun çalkalanmalar başladı. Demirel istifa etti. Sonra hükümeti aynı isimlerle kurarak, Birlik Partisi'nden ayrılan bazı bağımsızların da katkısıyla güven oyu aldı. Bu arada disiplin kuruluna verilmeye başlanan Bilgiç'çiler AP'den toptan ayrılarak Demokratik Parti'yi kurdular. İktidar partisi içindeki bir grup disiplini sorunu böylece kesin bir ayrılığa kadar vardı.

AP'deki olayın benzeri 1973'de CHP'de yaşandı. CHP Genel Başkanı Ecevit, CHP parlamenterlerinin Cumhurbaşkanlığı seçimine katılmasını istemiyordu. En kuvvetli aday emekli Genelkurmay Başkanı Gürler'di. AP ise Senato Başkanı Tekin Arıburun'u çıkarmıştı. Ecevit ve arkadaşları iki adaydan da yana değildiler. Ancak Anayasa, bu adaylara oy verilmemesi veya verilmesi yolunda bir grup kararı alınmasına engeldi. Ecevit'çilerin aklına bir başka yol geldi: Gruba oylamaya katılmama kararı aldırmak.

Genel Sekreter Kamil Kırıkoğlu bu karara uymadı. Arkadaşlarıyla birlikte oylamaya katıldı. Bunun yarattığı disiplin tartışması Kırıkoğlu ve ekibinin partideki yönetim görevini bırakmalarıyla son buldu.

Bir örnek de MSP'den: CHP-MSP koalisyonunun üçüncü ayında Meclis Genel Kurulu'nda iki partinin ortak hazırladıkları Genel Af Kanunu oylanırken MSP Genel İdare Kurulu üyesi Gündüz Sevilgen ve 19 arkadaşı partilerinin grup kararına karşı çıktılar. MSP grubu kanunun tümüne beyaz oy verilmesi yolunda karar almıştı. Sevilgen ile arkadaşları 141 ve 142. maddelerin af kapsamına girmemesi için oy kullandılar. Grup kararını çiğneyenlere disiplin yaptırımı uygulanmadı. Ancak MSP'deki bu çatlama beş ay sonra koalisyonun dağılmasının ilk adımı oldu.

Sadettin Bilgiç: Kırmızı oydan yeni partiye

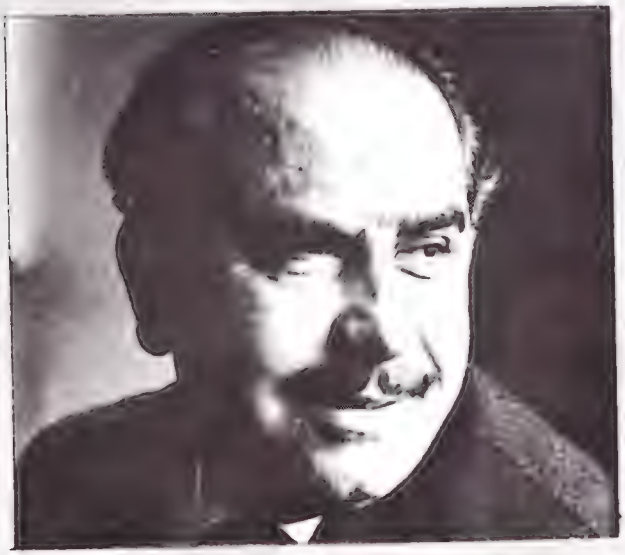

Kamil Kırıkoğlu: Bülent Ecevit'i dinlemedi

han Aldıkaçtı da "Efendi Orhanaga" ciddiyeti içinde, esaslı bir karşı koymaya hazırlanıyordu. Oysa, kendi Komisyonundan bir kısım üyelerin de hazırlanan önergelere imza atacağı çoktan öğrenilmişti.

Anayasa Komisyonu Başkanı Orhan Aldıkaçtı ve sözcü Şener Akyol için yapacak çok fazla birşey kalmıyordu. Son bir adım atarak, ön seçim oylamasında olduğu gibi oylamanın açık oyla yapılması için önerge verdiler.

Oylama sonucunda "Efendi Orhanaga" yeni ve büyük bir yenilgi daha aldı. Devletin Siyasal partilere yardım etmesi, 45'e karşı 59 oyla kabul edildi. Aralarında Danışma Meclisi Başkan Vekili Turhan Güven'in de bulunduğu 3 üye çekimser kalmıştı. Buna karşılık Anayasa Komisyonu üyelerinden Tevfik Fikret Alpaslan, Bekir Sami Dace, Halil İbrahim Karal ve Akif Erginay olumlu oy kullanıyorlardı.

Anayasa Komisyonu, kabul edilen önergeler ışığında siyasal partilere yapılacak yardımın ilkesini ve biçimini saptayarak yeniden Genel Kurula getirecek. Görüşme ve oylamayı izleyen gazeteciler, Anayasa Komisyonu Başkanı Aldıkaçtı ve sözcü Akyol'un tepkilerini dikkate alarak, Genel Kurul'da kabul edilen devlet yardımının Milli Güvenlik Konseyi'nde değişebileceğini belirtiyorlar.

"Liderler 3 ayda bir buluşsun" Siyasal partiler yasa tasarısının görüşülmesi sırasında ele alınan önemli mad-

delerden biri de parti liderlerinin 3 ayda bir biraraya gelmelerini öngören madde idi. Balıkesir üyesi Fenni İslimyeli bu konudaki önergesini savunurken, geçmişten örnekler verdi ve liderlerin 3 ayda bir biraraya gelip görüşmelerinin çok yararlı olacağını anlattı. İslimyeli, "bir daha küskün liderler, küskün partiler dönemi yaşanmamalıdır" dedi. Kabul edilen bu önergeyle, parlamentodaki sisayal parti liderleri "yasa zoruyla" her 3 ayda bir biraraya gelecekler. Meclis başkanının çağrısıyla biraraya gelecek olan siyasal parti başkanları, ülke ve uluslararası sorunlar üzerinde görüş alış-verişinde bulunacaklar.

34 ilde örgütlenme: Partilerin 34 ilde örgütlenme zorunluluğu, gündemdeki bir başka önemli madde idi. Görüşme başlayınca MGK kontenjanından Kazım Öztürk, 34 yerine 15 ilde örgütlenme zorunluluğu isterken, yine kontenjandan üye Feridun Şakir Öğünç de ortalama bir yaklaşımla 22 ilde örgütlenme zorunluluğunun getirilmesini öneriyordu. Konuşmacılar yeni bir anlayışla doğacak partilerin 34 ilde örgütlenmelerinin zor olacağı kanısındaydılar.

Eleştirileri cevaplayan Anayasa Komisyonu Başkan Vekili Kemal Dal, ise, aynı kanıda değildi, Kemal Dal şöyle dedi.

"Biz 34 il şartını yapılacak ilk seçimler için düşünmedik. Bu konu ileride yeri geldiğinde konuşulacak ve bir gecici madde ile düzenlenebilecektir. Kemal Dal'a göre, sözünü ettiği düzenleme için üyeler de öneride bulunabilir. Hatta daha yukarıda da geçici madde konulabilirdi.

Oylama sonucu madde şu biçimde kabul edildi.

"Siyasi partilerin ülke çapında teşkilatlanmış sayılması ve seçimlere katılabilmesi için illerin en az yarısında teşkilatını kurmuş ve ilk büyük kongresini yapmış olması veya TBMM'de grubu bulunması şarttır. Bir ilde teşkilatlanma merkez ilçe dahil o ilin ilçelerinin en az yarısında teşkilat kurmayı gerektirir."

Tasarının, ön seçim maddesinden sonra en çok tartışılan köy ve mahallelerde örgütlenmeye ilişkin maddesi de genel kurulca reddedildi. Böylece, siyasal partilerin sadece il ve ilçe düzeyinde örgütlenmeleri ilkesi kabul edilmiş oldu.

Ve "Efendi Orhanaga" kızdı: Üyelerin maddeler üzerinde bu kadar çok konuşması ve önergelerle "mıncıklaması" Anayasa Komisyonu Başkanı Orhan Aldıkaçtı'nın hiç hoşuna gitmedi. Aldıkaçtı'nın eleştirilere tepkisi zaman zaman öylesine belirginleşiyordu ki, üyeler birbirlerine eğilip, "Efendi Orhanaga yine kızdı!" demekteydiler.

Anayasa Komisyonu Başkanı Orhan Aldıkaçtı da siyasal partiler yasasının belirli bir sürede çıkması gerektiğinden söz ediyordu. Bu nedenle üyelerin daha bir anlayışlı olması gerekmiyor muydu? Nitekim, yeni adıyla "Efendi Orhanaga" Aldıkaçtı, "Danışma Meclisi Genel Kurulu'nun bu tempoyla çalışması halinde, siyasal partiler yasa tasarısı görüşme süresini bir kaç gün aşabilecektir." diyordu. ●

Kaç para alıyorlardı?

Masa başında yemek servisinin yapılmasını bekliyorlardı. Ev sahibi İsmet Paşa konuğuna sordu:

"Hazine yardımı icad edilmeden nasıl idare ediliyordu parti?"

Genel Sekreter Ecevit'in yanıtı anlamlıydı:

"Edilmesine ediliyordu ama, toprak ağaları ile arayı bozmamaya, montajcıları gücendirmemeye çalışarak paşam. Hazine yardımı kalkarsa büyük iş adamlarının parti üzerindeki etkinliği artar."

Paşa, Genel Sekreterini dinledikten sonra düşünceye daldı. Her zamanki gibi konuyu çeşitli yönleriyle düşündü. Devletin parasının partilere verilmesini kolayca kabullenememesinin nedeni yıllardır ön planda tuttuğu devlet kurucusu olma niteliğiydi. Buna karşılık partinin bağımsızlığı sorunu vardı. Hazineden alınacak devamlı bir para bu açıdan yararlı olacaktı. Ecevit'ten ek bilgi istedi ve "1971 bütçemiz 3 milyon lira. Partinin gelirleri 800.000 lira tutacak. Anayasa Mahkemesi yasayı iptal etmeseydi hazineden alacağımız 2 milyon 200 bin lira ile bütçemizi denkleştirecektik" cevabını aldı.

İsmet Paşa kararını vermişti. CHP hazine yardımının yapılması yolundaki Anayasa değişikliğine olumlu oy kullanacaktı.

Kayhan Sağlamer'in "Ecevit Olayı" adlı kitabında anlattığı bu konuşmanın geçtiği 1970 yılından önce de Hazine Yardımı yasalaşmış, ancak yardım alan partiler dışında kalan TİP'in Anayasa Mahkemesine yaptığı başvuru iptal kararı ile sonuçlanmıştı.

Büyük partiler bu kez işe Anayasadan başladılar.

Yardım önce Anayasaya konuldu, sonra da Siyasi Partiler Kanunu'nun 74. maddesine.

Bu maddeye göre yardım, son genel seçimlerde oyların en az yüzde beşini alan veya en az on milletvekili çıkaran partilere yapılacaktı.

İnönü: "Yardım icad edilmeden ne oluyordu?"

Her yıl bütçe gelirlerindeki (B) cetvelinin beşbinde biri, partilere yapılacak toplam hazine miktarı olarak ayrılacak ve Bütçe Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden bir sonraki günde partilere dağıtılacaktı. Yardımın dağıtılmasında partilerin son seçimlerde aldıkları oy oranı esas alınıyordu.

Bu ölçülere göre 1979 Bütçesinden partilere toplam 74 milyon 461 878 lira verildi. Oy oranına göre yapılan dağılım sonucunda CHP 33 milyon, AP 29 milyon, MHP ise 5 milyon lira aldılar

Partilere hazine yardımı yapılması Milli Güvenlik Konseyi'nce uygun görülür ve dağıtımda eski yasanın sistemi esas alınırsa siyasi partilere 1983 Bütçesinden yapılacak yardım 511 milyon 780 lira tutuyor.

Erbakan, Kazan, Hatipoğlu. Erbakan dişlerini sıkmış hay Allah der gibi

MSP'liler suçlu bulundu

Erbakan ve arkadaşları kararı temyiz ediyor

Mamak'ta kar yağıyordu. Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1 No'lu Askeri Mahkemesi'nin orta salonu, mahkeme heyetince karar için boşaltılmıştı. Dinleyiciler ara salona alınmış, sanıklar da emniyet takım komutanının odasında bekliyorlardı.

Topcu Kıdemli Albay Tekin Özcan başkanlığında duruşma yargıcı Refik Dizdaroğlu, üye yargıç Kıdemli Yüzbaşı Mehmet Sever'den oluşan mahkeme heyeti, yarım saat süren görüşmeden sonra, sanık ve dinleyicileri yeniden salona aldılar.

Duruşma yargıcı Refik Dizdaroğlu, "gereği düşünüldü" diye söze başladı.

"Parti görünümündeki illegal cemiyet" "Laikliğe aykırı olarak devletin iktisadi ve içtimai veya siyasi veya hukuki temel nizamlarını kısmen de olsa dini esas ve inançlara uydurmak amacıyla kanunen kurulmuş bulunan Milli Selamet Partisi'ni paravan olarak kullanarak hakiki maksatlarını gizlemek suretiyle partinin faaliyetlerini sevk ve idare ediyor gibi görünüp illegal bir cemiyet haline dönüştürdükleri sabit olan sanıklardan, Necmeddin Erbakan'ın Türk Ceza Kanunu'nun 163/1 maddesi gereğince 4 yıl ağır hapis cezasıyla cezalandırılmasına, ayrıca 1 sene 4 ay Eskişehir'de ikametle emniyeti umumiye nezareti altında bulundurulmasına, ayrıca Türk Ceza Kanunu'nun 31. maddesi gereğince ceza müddeti kadar amme hizmetinden yasaklanmasına.

Toplam ceza: 51 yıl 6 ay Kararın okunması bittiğinde, yargılanan 35 parti yöneticisinden 23'ü toplam 51 yıl 6 ay çeşitli ağır hapis ve gözetim cezalarına hüküm giymiş, 12'si de beraat etmiş bulunuyordu. Erbakan'dan başka parti yöneticilerinden Adalet eski Bakanı Şevket Kazan 3 yıl 6 ay, İçişleri eski Bakanı Oğuzhan Asiltürk, Devlet eski Bakanı Süleyman Arif Emre, İmar ve İskan eski Bakanı Recai Kutan, Bayındırlık ve Ticaret eski Bakanı Fehim Adak ile Ulusu hükümetinin eski Başbakan Yardımcısı Turgut Özal'ın kardeşi Tarım ve İçişleri eski Bakanı Korkut Özal ikişer yıl ağır hapis cezasına mahkum olmuşlardı. Sanayi ve Teknoloji eski Bakanı Abdülkerim Doğru, Devlet eski Bakanı Hasan Aksay, Adalet eski Bakanı İsmail Müftüoğlu da beraat edenler arasında yerlerini alıyorlardı.

Temyiz edilecek: Necmeddin Erbakan ve parti yöneticileri Aşağı Ayrancı'daki evde avukatlarıyla yaptıkları görüşme sonunda kararı Askeri Yargıtay'da temyiz etmeyi kararlaştırdılar.

"Anahtar parti." Simgesi anahtar olan MSP, Türk siyasal yaşamında gerçekten bir kaç kez anahtar parti durumuna gelmeyi başardı. Kuruluşu 12 Ekim 1972 olan bu partinin kökü, 1968 yılına dayanmaktaydı. O tarihlerde Türkiye Odalar Birliği Genel Sekreteri olan Necmeddin Erbakan, Anadolu sanayicilerinin savunmasını üstlenmiş, "komprador-mason bir azınlığın" küçük sanayici ve tüccarı ezdiğini ileri sürmüştü. Ancak, bulunduğu görevden alınması üzerine Erbakan, AP'den aday olmak istedi ama veto edildi. Mayıs 1969'da Erbakan, Odalar Birliği Başkanı seçildiyse de Hükûmet (o sırada AP iktidardaydı), Erbakan'ı polis aracılığı ile makamından attı. Artık AP ile, daha doğrusu, Demirel ile Erbakan arasında kıyasıya bir savaş başlamıştı.

1969 genel seçimlerinde Erbakan, bağımsız olarak adaylığını koyduğu Konya'dan milletvekili seçildi. AP'nin yabancı sermaye ile "işbirliği içinde" olduğunu işleyip dinsel ilkelere dayalı bir toplumsal düzeni savunarak 26 Ocak 1970'de, 17 arkadaşıyla birlikte, "Milli Nizam Partisi"ni kurdu.

Milli Selamet Partisi kuruluyor: Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 5 Mart 1971'de Milli Nizam Partisi aleyhine açtığı dava, 2,5 ay sürdü ve bu parti, 20 mayıs günü laikliğe aykırı davranışlardan dolayı kapatıldı. Genel Başkanı Erbakan da İsviçre'ye gitti. Bu kez, 12 mart ara rejimi içinde, kapatılan partinin üyeleri yeniden örgütleniyor ve 12 Ekim 1972'de "Milli Selamet Partisi" kuruluyordu. Bu partinin genel başkanlığına da Süleyman Arif Emre getirilmişti.

Kuruluşundan 14 Ekim 1973 seçimlerine kadar geçen bir yıl içinde MSP büyük bir hızla gelişti, bütün illerde seçimlere katıldı. Seçimde 1.265.771 gibi beklenmedik bir oy toplayan MSP, geçerli oyların % 11.8'ini alıp parlamentoya 48 milletvekili sokarak Türki-

ye'nin üçüncü büyük partisi durumuna gelmeyi başardı.

Tarihi Yanılgı mı, Siyasi Yanılgı mı: 1973'ün son aylarındaki hükümet kurma çalışmalarından sonra CHP-MSP koalisyonu 26 Ocak 1974'de gerçekleşti. Koalisyonun ilk "cicim ayları"nda, teokratik parti ile lâik parti anlayışları arasındaki anlaşmazlıkların, yanlış koşullanmalardan doğduğu belirtiliyor ve "tarihi yanılgı"nın sona erdiği, her iki parti sözcüleri tarafından ileri sürülüyordu.

Bu koalisyon, ilk darbeyi 14 Mayıs 1974'te yapılan genel af oylamasında yedi: Bazı MSP milletvekilleri, hükûmet tasarısının aksine oy kullanarak, 141 ve 142. maddelerden hüküm giyenlerin "af kapsamı dışında" kalmasına yol açıyorlardı. Ardından, Başbakan Yardımcısı sıfatıyla Erbakan'ın, Kıbrıs Barış Harekâtı'na ilişkin yorumlarında, "Fetih-Taksim" gibi, hükümet tezi dışında beyanlarda bulunması, öncelikle dış politikada bazı terslikler yarattı. Ecevit'in İskandinavya gezisine giderken, başbakanlığı vekaleten Erbakan'a bırakmaması üzerine, MSP'li bakanların da Ecevit'in gezi kararnamesini imzalamamaları, bardağı taşıran son damla oldu. Koalisyon 18 Eylül 1974'de Başbakan'ın istifasıyla dağıldı.

MSP Milliyetçi Cephe'de Yerini Alıyor: CHP'nin "erken seçim" isteğine hep birlikte karşı çıkan AP, MSP ve MHP kendi aralarında anlaşıp DP'yi de bölerek Demirel'in başbakanlığında 12 Nisan 1975'de 1. MC Hükümeti'ni kurdular. 1977 ekiminde yapılan erken seçimler de çok farklı bir sonuç getiremeyince, güvenoyu alamayan iki aylık bir Ecevit azınlık hükümetinin ardından, gene Demirel'in liderliğinde 2. MC hükümeti kuruldu. 1977 temmuzunda kurulan bu hükümet de aynı yılın son gününe kadar sürdü. 1978'in ilk günü AP'den ayrılan 11 milletvekili ile yeniden iktidara gelen CHP, 1979 ekiminde yapılan kısmi senato ve ara seçimlerinde aldığı başarısız sonuçtan sonra iktidardan ayrılınca, yerine MSP'nin Türk siyasal yaşamına armağan ettiği yeni bir sözcükle, "Kerhen" sözcüğüyle ifade edilen gönülsüz desteğinin yardımıyla, AP bir azınlık hükümeti kurarak iktidara geldi.

MSP'nin "dışardan" desteği ile iktidarda kalan AP erken seçimi sağlamağa çalışırken, MSP'nin Konya mitinginde, teokratik devlet özlemi taşıyan bazı pankartların taşınması dikkatleri çekiyordu. MSP işte bu karışık ortam da, Türk Silâhlı Kuvvetleri'nin 12 Eylül 1980 sabahı yönetime el koymasıyla öteki siyasal partilerle birlikte kapatılıyordu.●

Türk-İş, yasa için kaygılı

Milli Güvenlik Konseyi'nde son şeklini alacak

"Şevket kardeşimizin tenkidini haklı görmüyoruz. 20 yıldır biz ağladık, onlar içlerinden güldüler."

Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Başkanı Halit Narin hazırlanan "sendikalar" ile "toplu sözleşme, grev ve lokavt" yasa taslaklarının, işveren ve işçi kesimindeki etkilerini bu sözlerle özetliyordu.

Kısa adı TİSK olan Konfederasyon'un Başkanı Narin, "kardeşim" dediği Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz'a "eskiler sizin yasalarınızdı, bunlarda bizim. Biraz da siz ağlayın" diyordu.

TİSK'in yemekli toplantısı: TİSK Yönetim Kurulu, geçen salı öğleden sonra Milli Güvenlik Konseyi'nce gönderilen ve görüş istenen yasa taslaklarıyla ilgili son bir çalışma yapmak üzere Ankara'da toplanıyordu. Konfederasyon yetkilileri, Yönetim Kurulu üyelerini "aç karınla görüşmeye oturtmak" istemiyorlardı. Yemeğe toplantının açılışını izlemeye gelecek gazeteciler de çağrıldı. Böylece TİSK'in toplantısı yemek faslının tamamlanmasından sonra Yönetim Kurulu salonunda başlıyordu. Gayet neşeli olan Konfederasyon Başkanı Halit Narin, salondaki üye ve gazetecileri, "haydi bakalım şimdi sınıfa" diye içeri sokarak, "konuşmuş olmak için" konuştu.

İşverenler ve Çetin Altan: Zira, Narin konuşmaya başlamadan önce Yönetim Kurulu üyelerine yazar Çetin Altan'ın 24 Ocak tarihli Güneş gazetesinde yayınlanan "Ağa yanaşma ilişkisinden, kalite üretimine" başlıklı yazısının fotokopileri dağıtılmıştı. Üyeler dikkatle bu yazıyı okuyorlardı. Narin'in sonradan verdiği bilgiye göre, yazıyı çok beğenen bir üye, çoğaltarak görüşmek üzere dağıtmıştı, "ancak yazının tartışılması konusu, taslaklarla ilgili görüşmeden sonra" yapılabilecekti.

Narin konuşmasında taslakları savunuyordu. Taslaklarda yer alan hükümlerin 20 yıllık geçmişin deneyimleri sonucu belirlendiğini bildirerek çalışma barışının "sadece işveren haklarının kısıtlanması veya işçi haklarının sonsuza kadar arttırılmasıyla kurulamayacağını" söylüyordu. Narin, 20 yıldır işçi kesiminin her düzenlemeden şikayet edip tatmin olmadığını, böylece 12 Eylül'e gelindiğini öne sürerek "sendikalar devlete karşı olamazlar ve devletin karşısında yer alamazlar" diyordu. Türk-İş'in karşı çıktığı, uluslararası kuruluşlara üye olamama, denetim gibi hükümleri yerinde bulduklarını vurgularken, "grevlere yeterince sınırlama getirilmeyişi, işverenin sevk ve idarede inisiyatifini kolaylaştırıcı" hükümler bulunmayışını da eleştiriyordu.

"Kardeşim Şevket yumuşak kalplidir" Narin'e göre 20 yıldır işverenler ağlamış, işçi sendikaları gülmüş, ama

Türk-İş Yönetim Kurulu yasalara karar vermek için toplantıda

dışarıya ağıt yakmışlardı. Onun için "kardeşi" Türk-İş Başkanı Şevket Yılmaz'ın eleştirilerini haklı görmüyordu. Narin, Nokta muhabirinin grevlere ne gibi başka sınırlamalar getirilmesini istedikleri yolundaki sorusuna **"ekonomik ve milli çizgileri aşan yere kadar"** karşılığını veriyor ve şunları söylüyordu:

"Grev, işyeri veya işkolunda ekonomik ve sosyal menfaatleri tehdit etmeye başlarsa, bunları geçmesi halinde sınırlama getirilmeli. Aman ikide bir sınırlama lafı getirmeyin. Beni kardeşim Şevket ile kapıştırırsınız, yine birbirimize gireriz. Şevket'in kalbini kırmak istemem. O iri yarıdır ama çok yumuşak kalplidir."

Ve bir telefon: Narin, Şevket Yılmaz'ın şikayet yerine getirilen hükümlerin en az yüzde 60-70'nin iyi olduğunu söylemesi gerektiğini belirtirken, taslakların hem TİSK'in hem de Türk-İş'in ön görüşü alındıktan sonra hazırlandığını anlatıyordu. TİSK kapalı olarak devam eden toplantısında hukukcuların hazırladığı ve genelde pek itiraz edilmeyen taslaklar hakkındaki Konfederasyon görüşünü belirledi. Kurul üyeleri kısa süren bu çalışma sonunda Çetin Altan'ın yazısını da tartışma olanağını buldular. Onaylanan işveren görüşü TİSK adına Milli Güvenlik Konseyi için temize çekilmek üzere Genel Sekreterliğe verildi. Bu arada Halit Narin, daha önceki yıllarda tekstil sanayii için yapılan toplu sözleşme görüşmelerinde sık sık işveren ve sendikacı olarak karşılaştıkları için 12 Eylül sonrası "kardeş" ilan ettiği Şevket Yılmaz'ı telefonla aramayı da ihmal etmiyordu. Yılmaz, Narin'e "sen beni boşa aramazsın. Yine bir şey yapmışsındır" diyor, Narin ise "yalnızca hatırımı sormak" için aradığını söylüyordu. Narin, bu telefonla hal hatır yanında Şevket Yılmaz'la ilgili sözlerinin ulaşıp ulaşmadığını ve nasıl karşılandığını yokluyordu.

Şevket'in "kardeşine" cevabı: Şevket Yılmaz geçtiğimiz çarşamba sabahı Yönetim Kurulu toplantısına girmeden önce Narin'in kendisiyle ilgili söz-

Diplomatik bir yemek

Federal Almanya'nın Ankara Büyükelçisi Dirk Oncken geçtiğimiz perşembe günü büyükelçilik konutunda konuklarına bir öğle yemeği veriyordu. Yemek Avrupa Parlementosu'ndaki Federal Almanya Temsilcisi ve Alman İşçi Sendikaları Konfederasyonu (BGB) eski Genel Başkanı Heinz Oscar Vetter'in Ankara'yı ziyareti nedeniyle düzenlenmişti.

Yemekte Amerikan Büyükelçisi Strausz-Hupe, Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz ve CHP'li bazı eski siyasiler hazır bulunuyordu. Alman Büyükelçiliği'nden yemek davetini alan Türk-İş Genel Başkanı'nın, "yemeğe Amerikan Büyükelçisini çağırırsanız ben de gelirim" dediği rivayet ediliyordu.Tabii bu noktada bir başka yönden de akıl yürütmek mümkün olabilirdi. Kimbilir belki de bu, yemekte hazır bulunmak isteyen Amerikan Büyükelçisi Şevket Yılmaz'ın böyle bir şart koşmasını istemiş olabilirdi. Çünkü Amerikalıların Türkiye'deki siyasal gelişmeler ve rejim meseleleri konusunda Avrupalı müttefiklerinden farklı davranmamayı özen gösterdikleri bir süredir gözden kaçmıyordu.

Konukların sofrada dizilişi de oldukça ilginçti. Ev sahibi Alman Büyükelçisi'nin solunda kapatılan CHP'nin eski Bakanlarından ve DİSK'in avukatlarından Hasan Fehmi Güneş, sağında ise Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz oturuyordu. Alman Büyükelçisi'nin karşısında Amerikan Büyükelçisi Strausz-Hupe yer alıyor, kapatılan CHP'nin eski Genel Sekreteri Mustafa Üstündağ, Halil Tunç, avukat Halit Çelenk ve Hollanda Çalışma Ataşesi iki Büyükelçi'nin arasında yerlerini almış bulunuyorlardı.

Yılmaz, Alman Büyükelçiliği'nin onur konuğuydu

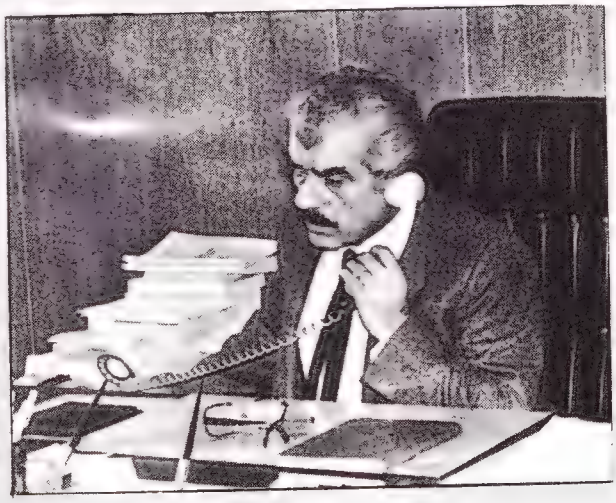

Yemekte ilginç sohbetler yapılıyor, konuklar çeşitli konularda görüş alış-verişini sürdürüyorlardı. Bir ara ABD Büyükelçisi, Türk-İş'in eski Genel Başkanları'ndan Halil Tunç'a döndü: "Bu iki yasada değişiklik bekliyor musunuz?" dedi. Söz konusu yasalar Türk-İş ve öteki ilgili kuruluşlarca incelenmekte olan çalışma hayatıyla ilgili yasalardı. Deneyimli Halil Tunç'un yanıtı, "Temelde pek bir değişiklik beklemiyorum. Belki bir iki küçük değişiklik olabilir" şeklinde idi. Bu konuda Türk-İş Genel Başkanı Yılmaz daha da mı karamsar görünüyordu?

Alman Büyükelçisi ise işten çıkarılan üniversite hocalarının durumunu merak ediyordu. Türk-İş Genel Başkanı'na sordu:

"Üniversite öğretim üyelerinin sendikaları var mıdır? Bir sendikanın güvencesi altında mıdırlar?"

Yanıt, "Efendim bizde öğretim üyeleri sendikal faaliyetlerde arabuluculuk yaparlardı, yüksek ücretler alırlardı" şeklinde oldu. Alman Büyükelçisi'nin, üniversiteden uzaklaştırılan öğretim üyeleri konusunda bir girişimde bulunup bulunmadıkları sorusu karşısında ise, Türk-İş Genel Başkanı susmakla yetiniyordu.

Evsahibi Alman Büyükelçisi bir ara yemek masasını Almanya'ya benzetti. "Burada sanki Almanya'da gibiyiz" dedi. Alman Büyükelçisi her halde kendi ülkesinde çok sayıda Türk'ün bulunduğunu göz önüne alarak söylemişti bunu. Ancak masada Hollanda Çalışma Ataşesi ile ABD Büyükelçisi de bulunuyordu. Alman Büyükelçisi, Hollandalıyı Alman kökenli saymış olabilirdi. ABD Büyükelçisi de Avusturya asıllı olduğuna göre sorun kalmıyordu. Masa başında bir mini "anschluss" gerçekleştirilmiş oluyordu. Ne ki, bu noktada konuklardan itirazı olanlar vardı. Yemek masası Almanya'dan çok Avrupa'ya benziyordu. Alman, Türk, Hollandalı aynı masanın çevresindeydi üstelik ABD Büyükelçisi de cabası.

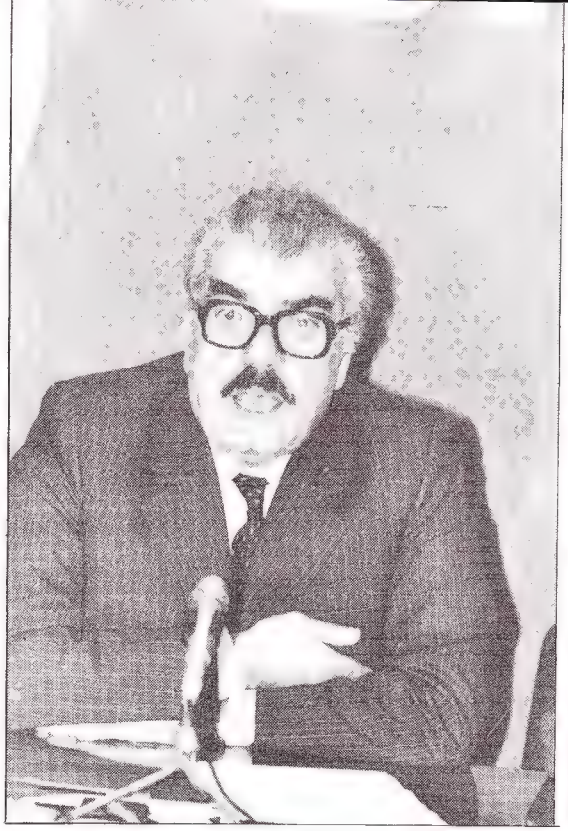

Şevket Yılmaz: "İşçi sorunu, rejim sorunudur"

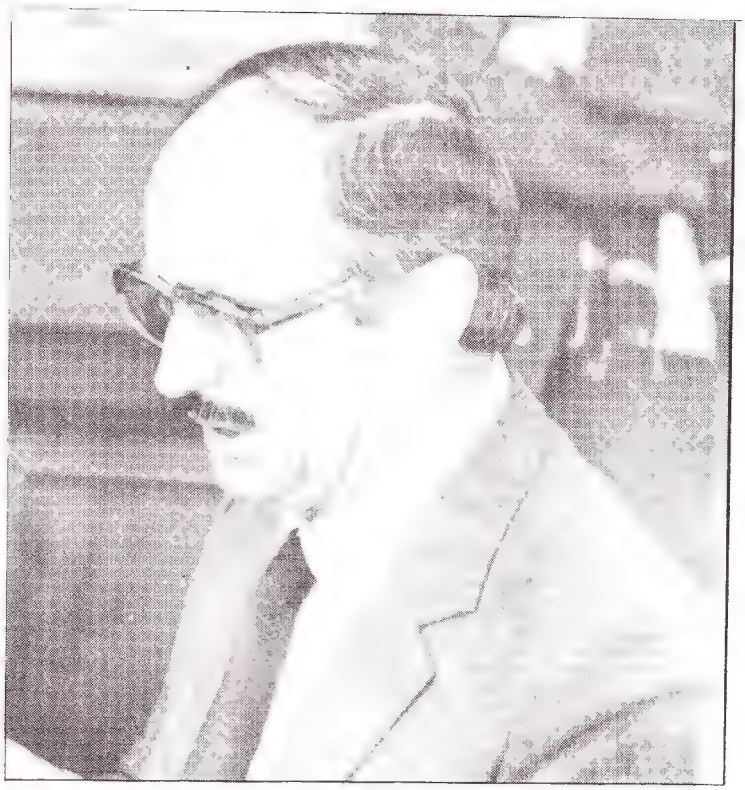

Halit Narin: "20 yıldır biz ağladık, şimdi sıra onlarda"

lerine tepkisini soran Nokta muhabirine "demek aramasının nedeni buymuş" demekten kendini alamadı. Türk-İş Başkanı Yılmaz Narin'in bir gün önce kendisi ve Türk-İş hakkında sarfettiği sözlerine karşı Nokta muhabirine şunları diyordu:

"20 yıldır toplu pazarlık masasından tanırız birbirimizi. Narin benim işçi haklarından taviz vermediğimi bilir. Kendisi sermayenin başında olabilir. Öyledir de... Ama işin, fabrikanın başında değil.İdare ettiği kişileri yönetsin. Elbette, Türkiye'de çalışma barışının, yarın sağlıklı yürümesini istiyoruz. Ama bunun için Türk-İş'in önerilerinin değerlendirilmesi gerekir."

İşverenlerin taslaklar üzerinde bir kaç saat gibi rekor sayılacak bir süre içinde yaptığı çalışmaya karşılık Türk-İş Yönetim Kurulu işverenlerden bir gün önce toplanmasına rağmen çalışmalarını bitirememişti. Pazartesi günü başlayan Türk-İş Yönetim Kurulu toplantısında "sendikalar" "toplu sözleşme, grev ve lokavt" yasa taslaklarına ilişkin "mevzuat ve hukukçular" komisyonlarının hazırladığı raporlar yanında "iş yasası değişiklikleri" ve "memur-işçi ayırım yasa tasarısı" üzerinde de görüş belirleyecekti.

Türk-İş'teki toplantı: Toplantı başlamadan önce Narin'in aksine durgun olan Şevket Yılmaz, sendika başkanlarının ellerini tek tek sıktı. Açış konuşmasında yine Narin'in tersine hareket ederek, Milli Güvenlik Konseyi'nce gönderilen taslaklara karşı çıktı. "İşçi sorununu rejim sorunu" olarak niteleyen Yılmaz, taslaklarla ilgili olarak daha önce açıkladıkları görüşlerini tekrarladı. İş yasa değişikliğiyle memur-işçi ayırımı uygulamasını da eleştirip "işçilere haksızlık yapılmamalıdır" diyerek sözlerini noktaladı.

Türk-İş Yönetim Kurulu'nun bir hayli gergin görünen sendika ve federasyon başkanı üyeleri, toplantının başlangıcını, "maddeleri tek tek mi tartışalım, yoksa getirilen raporun bütünü üzerinde mi duralım" tartışmasıyla geçirdi. Sonunda bulunan orta yolla görüşmelere geçilebildi.

Kaya Özdemir başkanlığa tekrar seçildi

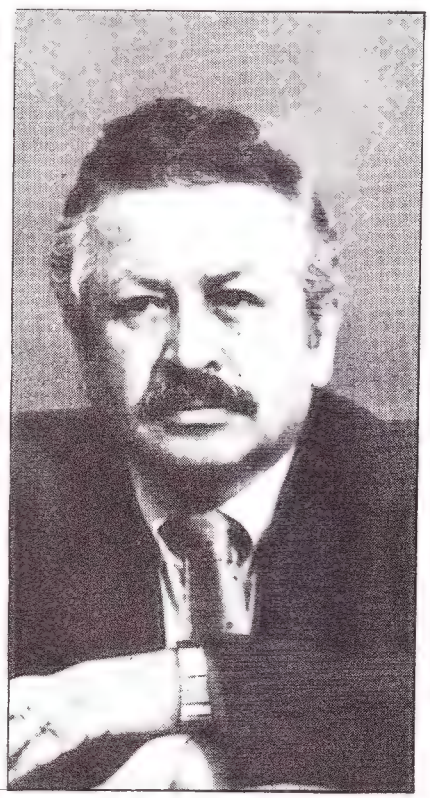

Çalışma Bakanı devrede: Toplantıda konuşan üyeler, umutlu olmamakla birlikte, Türk-İş'in taslaklara sonuna kadar karşı çıkmasını savundular. Ayrıca Milli Güvenlik Konseyi'nce hazırlanan taslaklarda büyük payı olduğu söylenen "İş Hukuku Türk Milli Komitesi"nin 23-25 Şubat günleri taslaklar üzerinde İstanbul'da yaptığı seminere katılmama kararı alındı. Ancak Çalışma Bakanı Turhan Esener, Yılmaz'ı telefonla arayıp komite toplantısına katılmalarında ısrar ediyor, Yılmaz ise "komitede görev alan bazı öğretim üyelerinin peşin hükümlü olduklarını ve Türk-İş'in görüşlerini dikkate almayacaklarını" belirterek, katılmama kararında ısrarlı olduklarını Çalışma Bakanı'na bildiriyordu.

Türk-İş'in protesto ettiği profesör: Türk-İş, taslaklarda yer alan görüşlerin İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi öğretim üyesi Nuri Çelik'in ders kitabında da aynen bulunduğunu tespit

Rafet İbrahimoğlu verimliliğe bakılmadan zam yapılmasına karşı

ediyordu. Nuri Çelik'in de katıldığı komite toplantısını temsilci göndermeyerek protesto etti. Tasarıda, Türk-İş'i rahatsız eden maddelerin başında toplu işçi çıkarma ve işverenlere verilen para cezalarının azlığı konuları geliyordu. Ayrıca Türk-İş, 10 yıllık işçiye isteği halinde kıdem tazminatı ödenmesi, asgari ücretin de her yıl belirlenerek bütçe kanunu ile birlikte yürürlüğe girmesini istiyordu.

Memur-İşçi ayırımı 250 bini aşkın kamu kesimi işçisinin çoğunluğunu memurlaştıracak tasarı da sendikalar yasasıyla bir çöküşe gidecek olan Türk-İş ve bağlı sendikaları iyice güçsüzleştiriyordu. Çoğunluğu Türk-İş'e üye olan kamu kesimi işçilerinin büyük bölümü, bu tasarıyla memurlaştırılıyor, kabul etmeyenlerin ise işlerine tazminatları ödenerek son veriliyordu. Bu uygulama başta Yol-İş ve DYF-İş olmak üzere bir çok sendika üyesinin memurlaştırılması sonucunu doğuracaktı.

Ve bir kongre: Türk-İş Yönetim Kurulu çalışmaları bir kongreyle aksatılıyordu. Cuma sabahı yapılan Milli Prodüktivite Merkezi Genel Kurulu'nda işveren ve işçi temsilcileri başkanlık için çekişiyordu. İki dönemdir merkezin başkanlığına seçilen Türk-İş Genel Eğitim Sekreteri Kaya Özdemir, yine işverenlere karşı aday gösteriliyordu. Bu nedenle girişilen yoğun kulis Türk-İş Yönetim Kurulu'nun taslaklarla ilgili görüşmelerini iki günlüğüne aksattı.

Cuma günü Devlet İstatistik Enstitüsü salonunda başlayan Milli Prodüktivite Merkezi Genel Kurulu'na Türk-İş Yönetim Kurulu üyeleri tam takım katılıyordu. Genel Kurul'da Türk-İş adına konuşan Genel Başkan Vekili ve Maden Federasyonu Başkanı Kemal Özer işveren üniversite ve devlet kuruluşları temsilcileri önünde çalışma yasaları ile ilgili kaygılarını bir kez daha dile getiriyordu.

Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreteri, Danışma Meclisi üyesi Rafet İbrahimoğlu da toplu sözleşmelerde verimliliğe bakılmadan seyyanen ücret zammı yapılmasına karşı olduklarını söylüyordu.

Milli Prodüktivite Merkezi Genel Kurulu'nda yapılan seçimler sonunda Türk-İş'in adayı Kaya Özdemir başkanlığa seçiliyordu. Böylece işverenler geçen 2 yıl olduğu gibi bu yıl da başkanlığı işçi kesimine kaptırıyorlardı. Başkanlık seçimlerinde işverenlere karşı başarı elde eden Türk-İş taslaklar üzerindeki Yönetim Kurulu toplantılarına tekrar başlıyordu. Türk-İş 1 Mart'a kadar Milli Güvenlik Konseyi'ne çalışma yasalarına ilişkin görüşlerini vermek zorundaydı. Ancak, işverenlere karşı seçimlerde başarılı olan Türk-İş'in yasa taslaklarında istediği değişiklikler konusunda aynı başarıyı göstermesi beklenmiyordu.

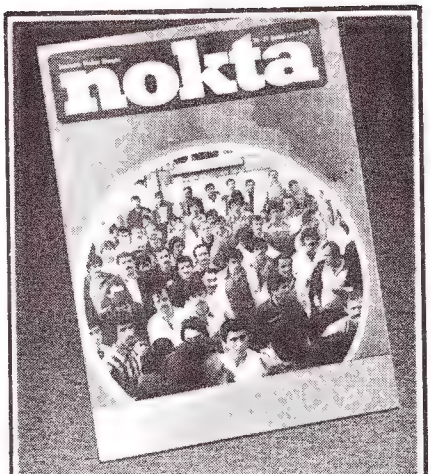

ABONE OLUN, BÜYÜK İNDİRİMDEN FAYDALANIN

Nokta, 1 Mart 1983 - 1 Haziran 1983 tarihleri arasında abone olacak okurlarına büyük indirim getiriyor: Bir yıllık abone bedeli olan 5.200.- TL. yerine, sadece 4.500.- TL. ödeyerek bir yıllık; 2.600.- TL. yerine 2500 TL. ödeyerek de altı aylık abone olabilirsiniz. Abone işlemi için göndereceğiniz mektuplarımızda açık ad ve adreslerinizi, parayı banka veya PTT ile mi gönderdiğinizi belirtmeli, ödeme makbuzunuzun bir fotokopisini de göndermelisiniz. Abone Servisimiz mektuplarınızı alır almaz derhal Nokta'nızı taahhütlü olarak postalamaya başlayacaktır. Üzülerek belirtiriz ki, ÖDEMELİ SERVİSİMİZ YOKTUR.

ÖDEMENİN YAPILABİLECEĞİ BANKALAR

Altı aylık TL. 2.500, Bir yıllık TL. 4.500.
İş Bankası Türbe Şubesi-İstanbul,
Süreli Yayınlar Hesabı 2192,
Yapı ve Kredi Bankası
Çemberlitaş Şubesi-İstanbul,
Süreli Yayınlar Hesabı 1753-70
Türk Ticaret Bankası
Nuruosmaniye Şubesi-İstanbul
Süreli Yayınlar Hesabı 011-1403

MEKTUPLARINIZI AŞAĞIDAKİ ABONE SERVİSİMİZE GÖNDERMENİZİ RİCA EDERİZ:

SÜRELİ YAYINLAR
Dr. Şevki Bey Sok. No:6
Nokta Abone Servisi
Divanyolu-İSTANBUL

Paramı nereye yatırsam?

Maliye yöneticilerinin tek umudu altın fiyatlarının düşmesi

Düşünceli görünüyordu. Odanın içinde ileri geri yürümeye başladı. Eli sigara paketine uzandı, aldı yaktı. Derin bir nefes çekti. Gözü istemeye istemeye bir kez daha gazetenin sağ üst köşesine kaydı: "Altın tutanın eli yanar". Ne demek istemişti Maliye Bakanı? Paranın altına bağlanması maliye yöneticilerinin elbette işine gelmeyecekti. İş çevreleri yoğun biçimde sermaye sıkıntısı çekiyordu. Tasarrufların, altına, gayrimenkule bağlanması elbette sorunlar yaratacaktı. Ama ya tasarruf sahipleri, özellikle de kendisi gibi orta gelirli vatandaş grubu? Onların da kendilerine göre haklı nedenleri yok muydu? Paralarını enflasyon canavarının ağzından kurtarmak, hatta üç-beş kuruş gelir sağlamak hakları değil miydi? Vatandaş ancak son bir yıldır bankaya, bankere yatırdığı paranın hayrını görmeye başlamıştı. Önceki yıllarda verilen faizler ne kadar dı ki?

Dün-Bugün: Sönen sigarasını yeniden yaktı. Son iki yıldır yaşadıkları gözlerinin önünden bir film şeridi gibi

Panik yaratan demeçler

Erdem: «Halk kumar oynamıştır»

Kafaoğlu: "Altına yönelenin eli yanar

Altına yönelme, maliyecilerin uykusunu kaçıracak ve Maliye Bakanı Adnan Başer Kafaoğlu tasarruf sahiplerine "altın tutanın eli yanar" mesajını iletecekti. Bakanın bu mesajı, selefi Kaya Erdem'in "Bankere para yatıranlar kumar oynamıştır" sözlerini çağrıştırıyordu. Hatırlanacağı gibi, tasarrufların piyasa bankerlerine aktığı günlerde Maliye eski Bakanı Erdem'in bu sözleri "panik yaratıcı" olarak değerlendirilmiş ve "bankerler trajedisi"nde önemli rol oynadığı öne sürülmüştü.

Kafaoğlu'nun altın konusunda söyledikleri de benzer bir tepkiyle karşılaştı. İstanbul Kuyumcular Derneği Yönetim Kurulu Üyesi Günal Bedestenci şöyle konuştu: "Maliye Bakanı'nın altın alanın eli yanar şeklindeki sözleri piyasayı bulandırmaktadır. Gerçek bir Maliye Bakanı fazla konuşmamalı".

Kafaoğlu'nun demeci, altına alternatif alanları çekici hale getirecek önlemler dizisinden sadece biri miydi? Örneğin faizler mi yükseltilecek, faiz gelirlerinin vergileri mi indirilecekti? Ancak, Maliye Bakanı bu tür beklentiler içinde olmanın yersiz olduğunu hatırlatacak ve bu yıl enflasyon oranının yüzde 20'ye indirileceğini öne sürerek tasarruflar için en uygun alanların banka ve menkul değerler piyasası olduğunu sözlerine ekleyecekti.

geçti. Başta Kastelli olmak üzere bankerleri anımsadı. Aklından Kastelli geçince yüzüne bir gülümseme yayıldı. Hey gidi Kastelli!. Nasıl da "hodri meydan" demişti bankalara. Sonra 1980 Temmuzu'nda faizlerin serbest bırakılmasını anımsadı. Birden yükselmişti faizler. Bankerler bir yandan, bankalar bir yandan çekiyordu. Mantar gibi banker türemişti ortalıkta. Evini, altınını, arsasını, arabasını satan bankalara, bankerlere koşmuştu. Allah için iyi para veriyorlardı. Kendisi de emekli ikramiyesini aldığı gibi bir bankere koşmuş ve tanınmış bir şirketin tahvillerine parasını yatırmıştı. Gözlerinin önündeki film şeridi hızlandı. Önce köşebaşı bankerlerinin çöküşünü anımsadı: Kaçanlar, intihar edenler, iflas bayrağı çekenler ve geride kalan binlerce "bankerzede"... Sonra, geçen yazı hatırladı: Temmuz sıcağında Kastelli'nin tuşa getirilişini. Yer yerinden oynamıştı sanki o gün. Herkeste bir panik, bir panik... Kastelli'nin bürolarının önüne yığılanlar, Kastelli ile iş yapan bankalara koşanlar.. Herkes faizden vazgeçmiş, anaparasını kurtarmanın derdine düşmüştü. Parasını kurtaran kendisini muzaffer addediyordu. Sonra ne yapmışlardı? Bankaya, bankere güven sarsılınca babadan kalma öğütle altına koşmuşlardı. Bu koşanlar arasında kendisi de vardı. Binbir güçlükle parasını kurtardığı gibi, aynı gün Kapalıçarşı'ya uğramış ve altın almıştı. Altın altındı. Nihayet insanın yastığının altında güven içinde duruyordu. Fiyatların yükseldiği bir anı kollayıp yeniden satacak ve bir kısmıyla tekrar altın alacak, sonra tekrar pundunu yakalayıp yeniden satacaktı. Çok yüksek gelir sağlamasa bile elde edeceği para hiç olmazsa her gün yapılan zamları karşılayacaktı.

Düş ve Gerçek: Ağustos'ta satın aldığı altın da durmadan değer kazanmaya başlamıştı. Her sabah gazetesinde altın fiyatlarına bakıyor ve keyifleniyordu. "Nisan'da bir kısmını satar, karımla bir aylığına kaplıcaya giderim, romatizmalarım pek azdı şu sıralar" diye düşündü. Bu güzel düşün hayaliyle yaşarken o sabah "altın tutanın eli yanar" sözüyle keyfi kaçmıştı. Ne yapılmak isteniyordu? Altın fiyatları mı düşürülecekti? Eğer öyleyse hemen yola koyulup altınlarını vakit geç olmadan paraya mı çevirmeliydi? Oradan bir bankaya uğrayıp banka faiziyle mi yetinmeliydi? Yoksa, ayakta kalan bankerlerden birine uğrayıp sırtı güçlü bir şirketin tahvilini ya da hisse senedini mi almalıydı? Kârlı mı çıkardı, zararlı mı? Yoksa, yoksa boşuna mı telaşlanıyordu? Altın, altınlığını koruyacak mıydı? "Ya düşerse?" Nisan'a kadar beklememeli o zaman... Ama ya altın ferman dinlemezse? Hayıflanmak da vardı işin içinde. Ya ne yapmalıydı?

"Nereye yatırsam": Evet, ne yapmalı? Yukarıdaki vatandaş birikimini

1981'de ağlatan altın 1982'de güldürdü

Son iki yılda paralarını çeşitli yatırım alanlarına yatıranlardan kimler daha kârlı çıktı, kimin yüzü daha çok güldü? **Nokta**'nın araştırması 1981'de parasını altına yatırıp 1982 yıl sonunda satmak zorunda kalanların büyük kayba uğradığı; buna karşılık geçen yılın başında altın alıp yıl sonunda satanların çok kâr sağladıklarını ortaya koydu. Bankadan şaşmayanlar 1981'de enflasyonla başedemeyen bir gelir sağlarken, geçen yıl paralarını enflasyonun aşındırıcı etkisinden kurtardılar, ama artı bir geliri pek sağlayamadılar. Son iki yıldır tahvile yatırım yapanlar ise her iki yılda da net gerçek gelir elde ettiler.

Altın Güldürdü: Özellikle 1982'nin ortalarında baş gösteren mali kriz altının yükselmesinde önemli bir rol oynadı. Banker Kastelli efsanesinin çöküşü ve yarattığı panik ortamı tasarrufların banka ve bankerlerden sökülerek hızla geleneksel yatırım alanı olan altına sürükledi. 1981 sonunda 11 bin 600 lira dolayında olan Cumhuriyet altını 1982 sonunda 21 bin 400 lira dolayına yükselerek yüzde 85 değerlendi. Ancak her gelirde olduğu gibi altındaki değerlenmenin getirdiği gelirin de bir görünen bir de gerçek yanı vardı. Görüntü gelir, enflasyonun şişirdiği kısımdı. 1982 enflasyon oranının yüzde 35 olduğu göz önüne alındığında 1981 sonunda altın alıp, 1982 sonunda satanın gerçek net geliri yüzde 37 arttı. Başka bir deyişle **1981 sonunda 1 milyon liralık alıp 1982 sonunda satanlar 370 bin lira net gerçek gelir sağladılar.** Reşat altını alanların kârı 260 bin, külçe altını alanlarınki ise 310 bin lira oldu. Altın alım satımının vergisi de olmadığı için parasını altına yatıranlar bu işten oldukça kârlı çıktı.

Oysa bir önceki yıl altın ağlatmıştı. 1980 sonunda Cumhuriyet altınını 13 bin 400 liradan alıp 1981 sonunda 11 bin 581 liradan satmak zorunda kalanlar gerçek anlamda net yüzde 38 zarar etmişlerdi. Altının riziko su işte buydu! Kâh ağlatıp kâh güldürebiliyordu.

Faiz ne getirdi? Öte yandan 1982 başında parasını bir yıl vadeyle ve faizini yıl sonunda almak üzere bankaya yatıranlar paralarını enflasyon illetine karşı korumuş olmakla beraber pek bir gelir sağlayamadılar. Bir yıl vadeli mevduat faizine verilen brüt yüzde 50 faizin yüzde 12,5'u vergiye gidince geriye net yüzde 37,5 nominal (görünen) verim kaldı. Ama bu gelir de yüzde 35'lik enflasyona göre düzeltildiğinde tasarruf sahibi yüzde 2'lik net gerçek gelir sağladı. Başka bir deyişle, **1 milyonunu 1982 başında bankaya yatıranlar 1982 sonunda gerçek anlamda net 20 bin lira kazançlı oldular, o kadar.**

Geçen yıl parasını tahvile yatıranlar ise bankaya yatıranlara göre daha kârlı çıktılar. Borsa bankerlerinin yıl sonunda faizini ödemek üzere 1 yıl vadeyle sattıkları tahviller, stopaj vergisinden sonra net yüzde 45 faiz getirdi. Bu görünen gelirde fiyat artışlarına karşı düzeltildiğinde geriye net gerçek yüzde 7 kâr kaldı. **Yani geçen yıl bir milyon lirasını tahvile yatıran, gerçek anlamda yıl sonunda net 70 bin lira kâr sağladı.** Bu gelir 1981'de ise 36 bin liraydı.●

1981 ve 1982 de 1 Milyon TL. Ne Getirdi?

	1981 (*)		1982 (**)	
	Net Görünen Gelir (TL)	Net Gerçek Gelir (TL)	Net Görünen Gelir (TL)	Net Gerçek Gelir (TL)
Cumhuriyet altını alıp satanlar(1)	−135.000	−380.000	840.000	370.000
Bankaya yatıranlar (2)	375.000	−18.000	375.000	20.000
Tahvile yatıranlar (2)	450.000	36.000	450.000	70.000

(1) Altının yılbaşında alınıp yıl sonunda satıldığı var sayılmıştır.
(2) 1 yıl vade, yıl sonu ödemeli hesap türü örnek alınmıştır.
(*) 1981 için enflasyon oranı %40
(**) 1982 için enflasyon oranı %35

nereye yatırmalı? Bilindiği gibi, enflasyona karşı korunabilmenin yolu önce para biriktirmeyi becerebilmek, sonra da biriken parayı atıl bırakmayıp gelir getiren bir yatırıma dönüştürmek. Ama sorun da tam burada başlıyor. Mali konularda uzman olmayan tasarruf sahibi, hem en kısa süreli, hem en yüksek verimli, hem de en güvenli yatırım alanını nasıl saptayacak? Daha da önemlisi her ailenin parasal sorunu kendine özgü. Gereksinmeleri, geleceğe yönelik beklentileri birbirinden farklı.

Sorun bununla da kalmıyor. Dünya ekonomisi ve onun bir parçası olarak Türkiye ekonomisi istikrarsız, bunalımlı bir dönem yaşıyor. Fiyat artışları nereye varacak? Altın fiyatlarındaki tırmanış sürecek mi? Doların durumu ne olacak? Devletin mali kesime yeni müdahaleleri sözkonusu mu? Bu ve benzeri belirsizlikler maliye uzmanlarını da vatandaşa hazır ve mekanik bir reçete vermekte -haklı olarak - isteksiz kılıyor.

Varılan noktada paranın yönelebileceği yatırım alanlarına bir göz atıldığında altın ilk elde akıl çeliyor. Özellikle son iki ayda büyük bir artış gösteren altın geçen yıl kendisine bel bağlayanları sevindirdi. Ya bu yıl? Altın güvenceli olmakla birlikte riskli bir yatırım. Piyasa fiyatlarındaki ani bir düşüş altına yatırım yapanı hüsrana uğratabiliyor. Altın sahibinin paraya ihtiyacı olduğu bir anın altın fiyatlarının düştüğü bir zamana rastlaması kaçınılmaz bir zararı getirebiliyor.

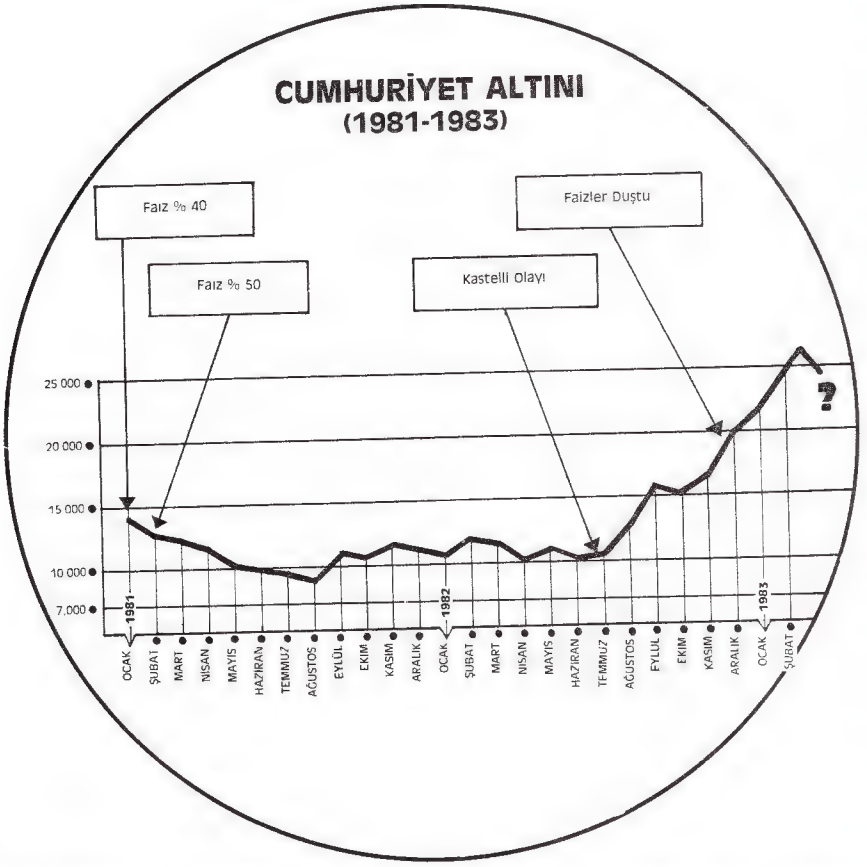

Altının rakiplerine bir göz atıldığında ise banka faizlerinin artık çekiciliğini yitirdiği görülüyor. Bu yıl bankalardan sağlanan faizin fiyat artışlarını geçemeyeceği,dolayısıyla birikimlerin enflasyona karşı korunamayacağı kanısı yaygın. Bu durum altına hücumu artırırken maliyecilerin de uykusunu kaçırıyor. Banka faizi için söylenenler tahvil için de geçerli. Altının rakiplerini çekici hale getirmek, örneğin faizleri yükseltmek, alınan vergileri düşürmek bir çare olabilir. Ama bu kez de ekonominin diğer dengeleri bozuluyor. Kredi faizini zaten yüksek bulan iş çevreleri yeni faiz yüklerine tahammül edecek gibi görünmüyorlar. Maliye yöneticilerinin tek umudu geçen haftanın ikinci yarısında başlayan altın fiyatlarındaki düşüşün sürmesi. Ama ya altın yeniden başkaldırırsa? İşte yöneticiler için şakası bile hoş olmayan bir konu!.. ●

Altının rakipleri ne durumda?

Banka Faizleri: 15 Aralık 1982'de alınan ve 1983 başında yürürlüğe giren bir kararla banka faizleri düşürülmüş, belirlenenin üzerinde faiz verecek banka yöneticilerinin hapis dahil çeşitli cezalara çarptırılacağı hükme bağlanmıştı. Yılbaşında yürürlüğe giren faizlere göre bankalar, 1 yıllık mevduata yüzde 45 brüt faiz ödüyorlar. İsme yazılı açık hesap sahiplerinin, yüzde 20 stopaj vergisinden sonra, ellerine geçen net gelir yıl sonunda yüzde 36 oluyor. Hesap, hamile yazılı veya mevduat sertifikası ise bu kez yüzde 30 vergi kesilerek ele geçen para net yüzde 31,5'a düşüyor.

Devlet Tahvilleri: 1982 Aralığında satışa çıkarılan devlet tahvilleri 5 yıl bağlı kalan tasarruflara 3 ayda bir ödemeli net yüzde 34,2; yıllık tasarruflara yüzde 32 veriyor. Bu tahvillerin halk arasında rağbet görmediği, daha çok bankalarca satınalındığı bildiriliyor. Devlet, tasarrufları çekmek için şubat başından itibaren Emlak Kredi Bankası aracılığıyla daha çekici bir tahvili piyasaya sürdü. Emlak Kredi, 1 yıllık yatırımlara 3 ayda bir ödemeli net yüzde 34 faiz ödemekle yıllık net faizi yüzde 38,5'a yükseltmiş durumda. Bu uygulama, bankalar arasında dondurulan yüzde 36 net faizle açık bir rekabete yolaçıyor.

Hisse Senetleri: Para Kredi Kurulu'nun hisse senedini yatırımcı açısından çekici kılmak üzere aldığı önlemlerin başında şirketleri her yıl temettü dağıtmaya mecbur tutma geliyor. Bu önlemin yanısıra yeniden değerleme yasasıyla birlikte varlıklarını yeniden değerlendiren şirketlerin hisse senetleri de durduğu yerde değer kazanıyor. Bu durumun hisse senetlerini yakın gelecekte çekici bir yatırım alanı yapması bekleniyor.

Şirket Tahvilleri: Borsa bankerlerinin pazarladığı şirket tahvillerine rağbet büyük ölçüde azalmış durumda. Bunda, bankerler olayının açmış olduğu güvensizlik ortamı önemli rol oynuyor. 1982 çıkışlı şirket tahvilleri yıl sonunda ödenmek üzere net yüzde 45 verirken 1983 çıkışlı şirket tahvillerinden isme yazılı olanlar yüzde 43,5; hamiline olanlar yüzde 37,8 net faiz veriyor.

Suzan Eroğlu

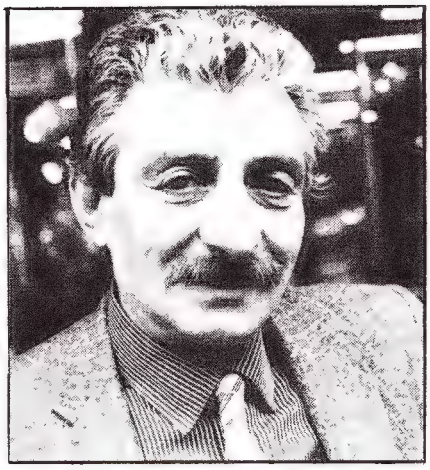

Basri Çataloğlu

Aysel Soysal

Vatandaş ne diyor?

Nokta;"Bir milyon liranız olsa nereye yatırırdınız" sorusunu bu kez vatandaşa sordu.

Söz vatandaşın:

Aysel Soysal (Dükkan Sahibi)

Bir milyonum var, ben de şaşırdım ne yapacağımı.. Paranın değeri her gün düşüyor. Gayrimenkule yatırmak en akıllıcası galiba, mülk mülktür.

Atilla Sümer (Muhasebe Müdürü)

Gayrimenkule yatırırım. Piyasada para darlığı olduğu için gayrimenkul fiyatları oldukça düşük. Bir milyona arsa bulunur sanırım. Altına yatırmayı hiç düşünmem çünkü her ne kadar altın paradır dense de, satmaya gelince kimse almıyor. Alırken pahalı, satarken ucuz.

Kemal Olpak (Satış Müdürü)

Cumhuriyet altını alırım. Paraya çevrilmesi gayrimenkule oranla çok daha kolay. Altın gayrimenkule göre kısa vadede daha kârlı bir yatırım şekli. Hisse senedi ya da tahvil kesinlikle almam, bence yatırım biçimleri bunlar.. Kurulu bir işe ortak olmak da düşünülebilir. Yasal olsa döviz alınırdı, ancak yasal olsaydı zaten kârlı olmazdı.

Kâmil Günal Altan (Avukat)

Bir milyonum olsa, yarısını bankaya yatırır, yarısıyla tatil yaparım. Altın riskli, gayrimenkul ölü para. Her ikisini de seçmem.

Taner Aş (Butik sahibi)

Paraya çevrilmesi kolay olduğu için altına yatırırdım. Kastelli yok ki yatırayım.. Samimi söylüyorum, bugün hapisten çıkıp bankerliğe başlasa, gene ona verirdim. Banka, tahvil, hisse senedi düşünmem, paraya çevrilmesi daha güç olur..

Mehmet Külekçi (Milli Piyango Bayii)

Bir milyona alınabilecek olsa, gayrimenkul alırdım. Ama alınmaz. Altına yatırmayı da düşünmem, boş boş yatar para.. En iyisi tahvil almak. Ama bulabilirsem gayrimenkul almayı tercih ederim.

Nazire Hotarlıoğlu (Ev Kadını)

Bulabilsem daire alırım. Mal maldır. Hapisten çıksa Kastelli'ye yatırırım.

İbrahim Yılmaz (Kuyumcu)

Mesleğim icabı altına yatırırım. Ama halka paralarını altına bağlamalarını tavsiye etmem. Çok riskli bir iş.. Geçen hafta Cumhuriyet altını 28 bin idi, bu hafta 25 bin TL.. Ticaret değil bu. Ben iş çevirmek zorunda olmasam, bankaya yatırırdım. Banker yüzde 100 verse istemem. Paranın batma riski var bankerde.

Zeki Cebeci (Trafik Polisi)

Dar gelirli olarak, gayrimenkul almayı denerdim. Çoluk çocuğun istikbali, okumaları için.. Başımızı sokacak bir yerimiz olsa çok iyi olur.

Basri Çataloğlu (Tezgahtar)

Bence en iyisi devlet tahvili.. Devlet garantisi altında olduğu için paranın batma tehlikesi yok. Ayrıca iş görme kaabiliyeti de var. Tahvil durgun bir para değil, çalışan bir para. Altına yatırmayı hiç düşünmem, stok olarak kalır para, dönmez.

Sevim Doğrusel (Ev kadını)

Ev alınabilse ev almayı tercih ederdim. Gayrimenkule yatırmak her zaman en doğrusu.. Ama bir milyona ev almak imkansız olduğu için, bankaya yatırırdım. Fazla bir para getirmiyor ama emniyetli.

Suzan Eroğlu (Ev kadını)

Altın en iyi yatırım bence. Çünkü sürekli değer kazanıyor. Altın kısa süre için düşse bile sonunda muhakkak değer kazanır.

İbrahim Gökçe (Emekli memur)

Bir yıllık ya da altı aylık vadeyle bankaya yatırırdım. Zaten öyle yaptım. Sağlam bir yol olarak görüyorum bankayı.. Zaten bu yaşta başka bir yol seçemem. Genç olsaydım çalıştırma yoluna giderdim. Başkasına çalıştırtmazdım. ●

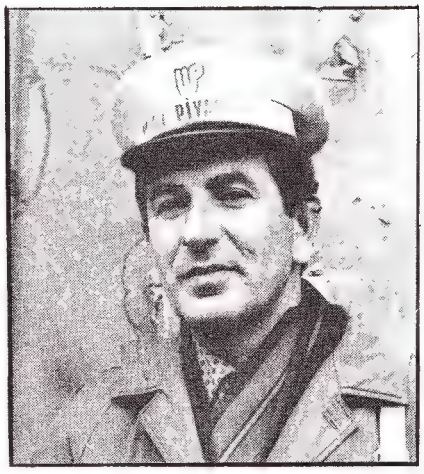

Mehmet Külekçi

Nazire Hotarlıoğlu

1 milyonumu ne yapayım?

İktisatçılar ihtiyatlı konuşurken mali çevreler ve işadamları ağırlıkla banka ve tahvile yönelmeyi tavsiye ettiler

"Bir milyon liramı nereye yatırsam daha kazançlı çıkarım?" Vatandaşın yanıtını aradığı bu soruyu **Nokta** çeşitli kesimlere yöneltti. İktisatçılar, tasarruf sahibine kesin bir reçete vermekten kaçınarak ihtiyatlı konuşurken, paranın yönelebileceği alanların sözcüleri çoğunlukla kendi alanlarını önerdiler.

Prof. Dr. Erdoğan Alkin (İstanbul Üniversitesi İktisat Fak.)

"Bu amaca göre değişir. Devamlı gelir temin amacı mı var? Eğer, aylık gelir amacı güdülüyorsa bunun için en iyi yol banka-banker ikilisi. Eğer üç aylık egelir elde etmek isteniyorsa buna devlet tahvilini de katabiliriz. Ancak kısa vadede gelir için altına para kapatılamaz. Altın uzun vade için en rasyonel çözüm. Uzun vadede bir diğer çözüm de; faizi yüksek devlet ve özel sektör tahvilidir. Örneğin, bugün tahvil üzerinde yüzde 32 yazıyorsa bu gelecekte çok gelir getirebilir demektir. Size 1 milyon lirayı yasal yollardan değerlendirmeyi açıkladım. Ancak bir diğeri var ki onu vatandaş da iyi biliyor. Yasa dışı gelir elde etmek en çok uygulanan yol."

Prof. Dr. Gülten Kazgan (İktisatçı)

"Bugünkü ortamda vatandaşa 'şunu yap, bunu yapma!' demek müneccimlik olur. Olaya kısa vadeli, uzun vadeli gelir elde etmek açısından bakmak gerekli. Eğer gelir getirmesi açısından ele alacak olursak, tasarruf-rizikosu düşük, hiçbir faaliyette bulunmadan gelir elde etmek için bankaya uzun vadeli mevduat koysun, faizini alsın derim. Eğer biraz becerisi varsa bugün öyle değerli, öyle gelir getiren mallar var ki... Örneğin tablolar, antika eşyalar. Bunların satıldığı yerleri öğrenip, iyi bir yatırım yapabilir. Çünkü bunlar zamanla fazlasıyla değer artışı gösteriyor.

Hisse senedi alınırken de öyle uluorta davranmamak gerekli. Vatandaş borsayı iyi öğrenmeli, 'hangi firmalar en iyi durumda, yarın ne olabilirler?' şeklinde bir araştırmaya girmeli. Devlet tahvilleri de rizikosuz..."

Dr. Güngör Uras (Ak Sigorta Genel Müdürü)

"Kanımca en uygunu Emlak Kredi Bankası'nın yüzde 34 net faizli tahviline yatırmak. Banka üç ayda bir faizi ödüyor, istenildiği an da paraya çevrilebiliyor. Şu anki ortam için bankadan şaşmamak gerekir derim. Türkiye'de birçok değer, likiditesini yitirdi. Örneğin eskiden altını alır, sarrafa götürürdünüz, eğer Cumhuriyet altınıysa satış fiyatından 100 lira aşağıda alırdı. Bugün durum değişti. Altın alabilmek için 1 milyonun üstünde elinizde para olması lazım. O zaman alır, onu bir yana gömersiniz.

Sermaye piyasası tamamen durdu. Tahvil, hisse senedi almak da artık önerilebilinecek bir yol değil. Zaten alınan tahvilleri, hisse senetlerini elden çıkarmak çok zor bir hale geldi. Devlet tahvillerinin bile istenildiği an paraya çevrilebilmesi pek kolay değil.

Tuncay Akoğlu (Oyak Yatırım Genel Müdürü)

"Ben tahvil almasını öneririm. Sermaye Piyasası olumlu bir ortama girdi. Diğer tasarruf değerlendirilebilecek alanlara kıyasla daha verimli bir görünüm arzediyor. Verim açısından ve dalgalanmaların azlığı açısından çok daha cazip. Özel sektör tahvilleri, daha yüksek düzeyde gelir, güven veriyor; devlet tahvilleri daha dezavantajlı. Bankalara oranla da durum aynı, banka mevduatlarına göre nem'a (gelir) daha fazla.

Altın piyasası bilindiği gibi dalgalanmalar içinde, alım-satımında da zorluklar var. Ancak uzun dönem için altın cazip olabilir."

Bülent Eczacıbaşı (Eczacıbaşı Holding)

"Ben özel sektör kuruluşlarının tahviline veririm. Bir yıl vadeli olarak. Hem verim hem de güvence yönünden bu alternatifi öneriyorum. Banka ile devlet tahvilleri diğer alternatifler, ama bana cazip görünmüyor. Altın piyasası da Kafaoğlu'nun belirttiği gibi dokunanın elini yakacak gibi."

Faik Başbuğ (İktisat Bankası Genel Müdürü)

"Ben banka ayırımı yapmaksızın, elimdeki 1 milyon lirayı bankaya yatırırdım; her banka aynı geliri sağlamaktadır. Güvence olarak da, gelir olarak da en etkin yol, banka yolu. Bunun dışındaki yollar 1 milyon lira için büyük şeyler ifade etmez. Örneğin hisse senedi alsanız yıl sonlarında ne kadar temettü dağıtılacağının açıklanmasını beklemek zorundasınızdır: Belki hiç temettü dağıtmaz, ne zaman dağıtacağını bilemezsiniz. Paranız bağlı kalır. Hisse senedi yolu ancak hissedarlık sözkonusu olduğunda bir

Prof. Dr. Erdoğan Alkin

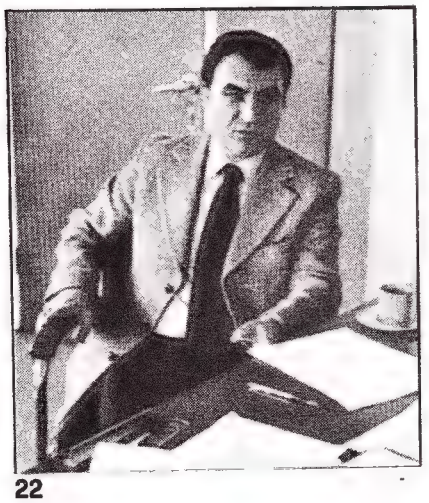

Prof. Dr. Gülten Kazgan

Bülent Eczacıbaşı

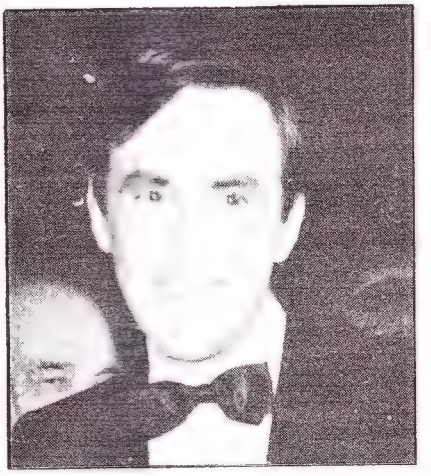

anlam ifade eder. Belli bir borsa da yoktur, satmakta da güçlüklerle karşılaşılabilir.

Kalan iki yol gayrimenkul ve altın. Altının belirli bir gidiş çizgisi kısa dönemde sözkonusu değildir; kısa dönemde altına bel bağlanamaz. Gayrimenkul yoluna ise 1 milyon lira ile girmek mümkün değil; fiyatlar 2-3 milyondan başlıyor..."

Şafak Cantosun (İş Bankası İstihbarat-Kredi Servis Şefi)

"Kısa dönem için, yani bir-iki yıl için bankayı, uzun dönem için de altını öneririm. Kısa dönem için hisse senedi ve altının yeterli prim yapacağı umudunda değilim.

Altın çok değişik durumlar seyrediyor, bildiğiniz gibi altın dolara bağımlı olarak değişiklik gösteriyor. ABD'nin Haziran'dan önce dolarda devalüasyon yapması sözkonusu, bununla birlikte altında dalgalanma olacaktır. Tabii bu bize de yansıyacak. Cumhuriyet altının 35 bin liraya çıkacağını sanıyorum. Altın dışında bakır çok iyi bir yatırım alanı.

Ben devlet tahvilini cazip bulmuyorum, hem faizi düşük hem de sanıldığı kadar güvenceli değil, devlet heran bir kararnameyle bir değişiklik yapabilir."

Adil Araslı (Emlâk Müşaviri)

"Parası olan vatandaş, eğer kendi işinde bu parayı kullanmayacaksa en garantili yer olarak bankayı seçebilir. Ama bunun geliri azdır.

İkinci olarak altına yatırım yapmak düşünülebilir. Fakat bizim halkın yaptığı gibi altını alıp elde tutmakla kâr edilmez. Yastık altında durmakla altın sayısı artmaz. Önemli olan altının iniş çıkışlarını izleyip altın ticareti yapmaktır.

Emlaka gelince: Emlâka yatırım yapmak için birkaç milyonunuz olmalı ve emlâkın konumunu gözönüne almalısınız. Daha çok gelişme potansiyeli olan yerlerden emlâk almak yatırımcının ilerde yüzünü güldürür.

Hisse senetleri az veya çok kazançlı olabilir. Bunun için hisse senedi aldığınız şirketi çok iyi bilmelisiniz. Yoksa paranız yıllarca ölü kalabilir.

Tahvil ise kesin fakat az faiz verir. O faize razıysanız alın derim."

Vartan Songül (Kuyumcular Derneği Genel Sekreteri)

"Ben bugünkü piyasa koşullarında vatandaşa parasını bankaya ya da cumhuriyet altınına yatırmasını öneririm. Hisse senedi ve mevduat sertifikaları, devlet tahvili kanımca daha az güvenilir. Banka; güvence açısından ilk seçeneğim; altın ise uzun vadede verimli ama garantili. Altın piyasasında dalgalanmalar oluyor, bunlara bakarak altın önemini yitiriyor diyemeyiz. Örneğin 6 ay önce Cumhuriyet altını 13-14 bin liraydı, şimdi 25 bin liraya fırladı. Ancak yarın ne olacak belli değil."

İshak Alaton (Alarko Holding Yönetim Kurulu Başkanı)

"Eğer kısa vade söz konusuysa bankayı öneririm. Faiz herşeye rağmen kötü değil ve emin bir yol. Uzun vadede, küçük bir gayrimenkul veya kısmen sağlam şirketlerin hisse senetlerini emin ve geliri sağlam buluyorum. Devlet tahvilleri ise bugün için faiz olarak bankaya oranla daha düşük. Vergiye tabi olmadığından bunlar az sayıda kişinin özellikle şirketlerin ilgisini çekiyor.

Altın ise daima büyük bir risk, rantabiliteyle, hesapla hiçbir ilintisi yok. Hissi bir yatırım. Yarınından emin olmayan insanların sığındığı bir alternatif."

Ali Rıza Çarmıklı (Libaş Yönetim Kurulu Başkanı)

"Ben bankayı öneririm kısa ve uzun vadede en güvenilir olduğu için. Eğer vatandaş bankayı istemezse ikinci bir yol devlet güvencesinde olan devlet tahvilidir. Diğer bir yol da arazi alımı."

Vartan Songül

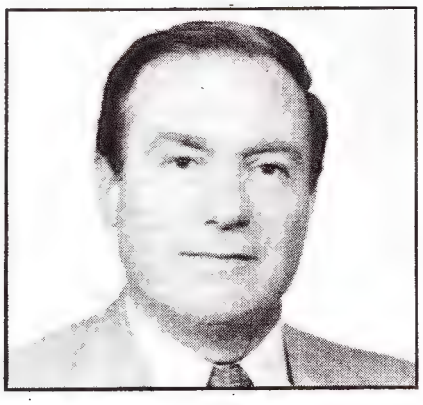

İshak Alaton

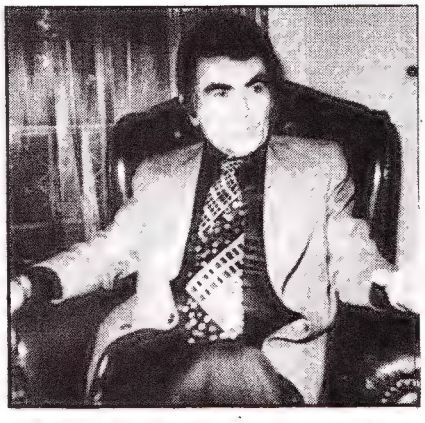

Ali Rıza Çarmıklı

Adil Araslı

Faik Başbuğ

Şafak Cantosun

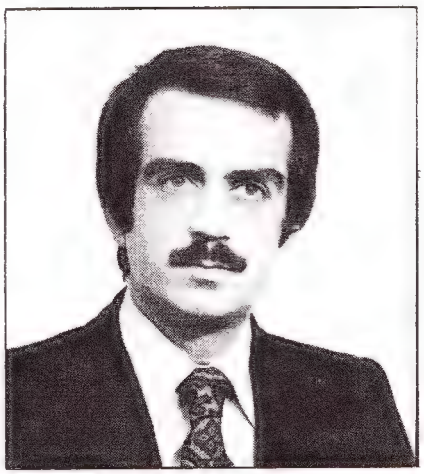

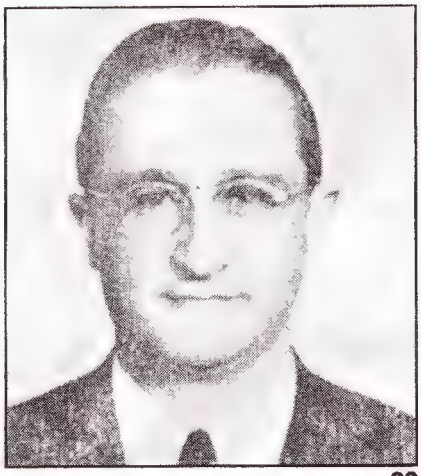

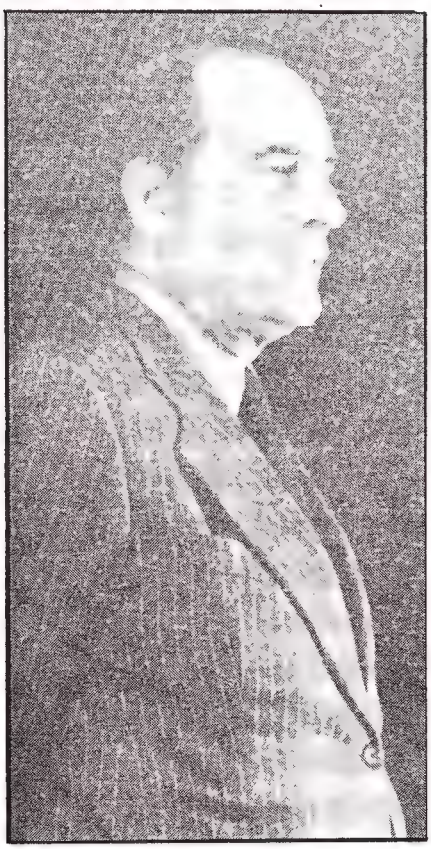

Mitterrand ve Cheysson: Ermeni Terörizmi, Fransa'nın iç güvenliğini sarsınca strateji değişikliğini kararlaştırdılar

Ermenilerle flörte son

Türkiye'nin ödünsüz tutumu karşısında Fransa, strateji değişikliğine gidiyor ve yumuşama için baharda radikal bir jest yapmayı planlıyor

Fransız Başbakanı Mauroy'nın teknik danışmanı Louis Jouannet telefonu açtı, "Buyrun" dedi telefondaki öfkeli ses:

—"Ben ASALA lideri Agopyan'ım" dedi. "Eğer tutukladığınız militanımız Giorgiu Dimitriu'yu serbest bırakmazsanız, Paris'i cehenneme çevireceğiz". Agop Agopyan Beyrut'tan arıyordu ve sabırsızdı. Jouannet vakit kazanmaya çalıştı:

—"Başbakan'a danışıp, sizi hemen arayacağım" dedi. "Sakın bir çılgınlık yapmaya kalkmayın. Diyalogla herşey çözümlenebilir!"

Bu konuşmanın yapıldığı gün, takvimler 19 Kasım 1981'i gösteriyordu. Kısa bir süre sonra Fransız hükümeti "yeşil ışık" yakıyor, bu kez Jouannet, ASALA'nın Beyrut'taki merkezine telefon ederek şöyle diyordu:

—"Dimitriu yarın ilk uçakla Lübnan'a gönderiliyor."

Bu olayla Fransa ilk kez teröristlerle pazarlığa oturmakta ve santaja boyun eğmekteydi. Ne var ki plân ertesi gün uygulanamadı, çünkü Başbakanlığın kararından hoşnutsuz olan polisin anti-terör seksiyonu, basına bu haberi uçurmuş bulunuyordu... Fransa'nın sözünde durmadığını gören ASALA ise, yan kuruluşu "Orly Grubu"ile Paris ve Beyrut'ta Fransa'ya karşı terörist eylemlere girişmekte, ardarda 9 bomba patlatmaktaydı.

İlişkiler bozuluyor: Bu olayın üzerinden 1,5 yıl geçtikten sonra Fransa'nın Ermeni teröristlerle ilişkisi giderek daha da bozuldu ve 1982 yazında da iyice koptu. "Ermeni sorunu Fransa'nın yüzünden Türkiye ile olan ilişkileri de çıkmaza girmişti ve Sosyalist Başkan François Mitterrand, geçtiğimiz ay "ilişkilerin yumuşatılması" amacıyla, Fransız Dışişlerine "rapor" hazırlaması için yeşil ışık yakıyordu. Bunun üzerine Fransız Hariciyesi "Quai d'Orsay" tüm Türkiye uzmanlarının katıldıkları maraton toplantılara başladı. "Türkiye Çalışma Grubu" adı altında gerçekleştirilen toplantıların amacı, "Türkiye ile ilişkileri normale dönüştürmek için izlenecek stratejiyi saptamak"tı. Şu günlerde kaleme alınan "Türkiye Raporu", en kısa zamanda Dış İlişkiler Bakanı Claude Cheysson'a teslim edilecek.

Ermeni sorunu konusunda Türkiye'nin takındığı kararlı tutum ve daha da önemlisi Türkiye'nin Orta-Doğu'da giderek önemli bir rol oynamaya başlaması, Fransa'daki sosyalist yönetimi Türkiye politikasını gözden geçirmeye zorlamıştı ve Fransa, önümüzdeki bahar aylarında "Ermeni Sorunu" çerçevesinde, Türkiye'ye radikal bir jest yapmaya karar veriyordu.

Devlet olarak "Ermeni Sorunu"na militan bir yaklaşımı olan Fransa, gerçekçi bir yola girmeye karar vermişti. Başka bir deyişle, Sosyalist Mitterrand yönetimi, ötedenberi bozuk olan Türk-

Fransız ilişkilerinin artık yumuşatılması yönünde -çekingen de olsa- ilk adımları atmaya niyetlenmekteydi. Sosyalist iktidarın son zamanlarda aldığı tavır, Fransa'nın bu tür bir istek içinde olduğunu da gösteriyordu. Türkiye ile ilişkilerini tek taraflı bozan Fransa, iki ülke arasındaki ilişkileri normale dönüştürmek için, ilk girişimleri de yapmak zorunda olduğunun bilincine varıyordu.

Strateji değişikliği: Mitterrand yönetiminin strateji değişikliğine hazırlandığını üç önemli olay kanıtlıyor: Fransız hükümetinin Ermeni terörist gruplarıyla yapılan görüşmeleri kesmesi, Mitterrand'ın Yunanistan ziyareti sırasında Kıbrıs ve Ege sorunları üzerine Türkiye'nin tezleri doğrultusunda konuşması ve THY yolları Paris bürosuna iki el bombası atan Ermeni terörist Tomasyan'ın teröristlere ödün verilmeden hemen tutuklanması.

Fransa'nın Ermeni terörist gruplarıyla arası 1982 yazında bozuldu. ASALA'ya bağlı "Orly" adlı terörist örgüt, Türkiye'nin Paris Başkonsolosluğunu başan ve tutuklu olan 4 Ermeni teröristin salıverilmesi için, Fransa'ya karşı bombalı şantaj eylemlerini yoğunlaştırmıştı. 1982 Haziran'ında Orly Grubu Fransa'yı yeniden tehdit etti: Teröristlerin bu kez hedefi, Paris Metrosuydu. "Orly", Metroda tahrip gücü yüksek iki bomba patlatacağını duyurdu. Bu eylemi engellemek için Başbakanlık, teknik danışman Louis Jouannet'yi görevlendiriyor ve Jouannet vakit kaybetmeksizin Orly Grubu ile görüşmelere oturuyordu. Matignon danışmanı, o sırada patlak veren Lübnan savaşı nedeniyle ASALA'nın hareket kaabiliyetini yitirdiğini iyi değerlendirerek, Orly'yi eyleminden vazgeçirmişti. Ama Orly Grubu, "Top Secret" (çok gizli) olan görüşmeleri, basına yansıtıyor ve Jouannet'nin adını ifşa ediyordu.

Teröristlerin tavrı Fransa'yı kızdırdı. Başkan Mitterrand tüm görüşmelerin kesilmesi emrini bizzat verdi. Teröristlerle masaya oturmaktan geçte olsa vazgeçen Fransa artık Ermenilere kapıyı kapatmaktaydı.

Bu olayın ardından Başkan Mitterrand, hükümetteki "Ermeni davası" sözcüsü 5 bakanın kulağını çekmeyi de ihmal etmedi : "Artık Ermeni sorunu konusunda susacaksınız, aşırı hareketlere girişmeyeceksiniz" dedi. Ermeni teröristlerden ağzı yanan Fransa, artık yoğurdu üfleyerek yemeğe karar vermişti.

Yunanistan gezisi: Fransa'nın strateji değişikliğine hazırlanmasının ikinci kanıtı, Sosyalist Başkan François Mitterrand'ın geçtiğimiz sonbaharda yaptığı Yunanistan gezisinde görüldü. Mitterrand'ın Kıbrıs sorunu ve Ege konusunda görüşleri Başbakan Papandreu'nun midesine oturmakta gecikmedi. Mitterrand şöyle demişti: "Kıbrıs sorunu, ancak toplumlararası görüşmelerle çözümlenebilir. Sorunun uluslararası plâtforma götürülmesine kesinlikle karşıyız. Ege konusu ise, Kıbrıs sorunundan ayrılmalıdır ve Türkiye-Yunanistan arasında ikili görüşmelerle çözümlenmelidir". Papandreu yakın müttefikinden önemli bir diplomatik darbe yerken, Mitterrand Türkiye'ye "göz kırpmakta"ydı.

Ermeni terörist Tomasyan'ın geçtiğimiz ocak ayında THY'nın Paris bürosuna iki el bombası atması, Fransa'nın sabrını iyice taşırmıştı. Sosyalist iktidar, Fransa'nın "teröristler cenneti" olma tehlikesini artık ciddi olarak önleyeceğini Tomasyan'ı tutuklayarak gösteriyordu. Sosyalistler terörizme verilen her ödünün demokrasiye karşı olduğunu artık anlamaya başlamışlardı. Öteyandan Ermeni teröristlere verilen her tavizin, Türkiye ile olan ilişkileri daha da çıkmaza soktuğu da apaçık ortadaydı. Elysée artık geriye çekiliyor, iki yıldır sürdürdüğü aşırılıktan kaçınıyordu.

10 yıldır derinleşen kriz: General De Gaulle'ün 1968'de Türkiye'yi ziyaretiyle somutlaşan Türk-Fransız dostluğu hangi aşamalardan geçerek "donma" noktasına gelmişti?

İki ülke arasındaki ilişkilerin dönüm noktası 1972 yılında başlar. Marsilya'da "Ermeni soykırımı" anısına açılan anıta cevap olarak Türkiye, Paris Büyükelçisi Hasan Esat Işık'ı geri çekmişti. Türkiye'nin provokasyon olarak değerlendirdiği bu olaydan sonra, Paris Büyükelçiliği 3 yıl süreyle boş kaldı. 1975'de bu göreve İsmail Erez tayin edilirken Türkiye'nin gözde diplomatını zor bir görev bekliyordu: İki ülke arasındaki ilişkileri düzeltmek. Üstelik 1974'te Cumhurbaşkanı seçilen Valery Giscard d'Estaing, Kıbrıs sorununda Yunanistan'ın yanında yer almış; Albaylar Cuntası'nın devrilmesinden sonra Başbakanlık görevi verilen Kostantin Karamanlis'e Atina'ya gitmesi için özel uçağını tahsis etmişti. Fransa taraflı davranıyordu De Gaulle'ün iki ülke arasında denge gözeten politikası unutulmuş ve "Yunanistan Kartı"na açıkça oynanmaya başlamıştı. Erez kolları sıvadı ve ilk iş olarak 30 Ekim 1975'te Fransız Dışişleri Bakanı Jean Sauvagnargues'ın Türkiye'ye resmî ziyaretini programladı. İlişkiler düzelecekti. Fakat ziyaretten 6 gün önce, 24 Ekim'de Erez, şöförü Talip Yener'le birlikte Ermeni teröristler tarafından şehit ediliyordu. Paris'de işlenen bu ilk cinayeti, yenileri izlemekte gecikmedi ve Paris'te liberal Başkan Giscard döneminde Erez ve şöförü dahil toplam beş Türk diplomatı ve görevlisi öldürüldü: Turizm Müşaviri Yılmaz Çolpan (1979), Çalışma Müşaviri Reşat Moralı (1981) ve Din görevlisi Tecelli Arı (1981). Cinayetlerin yanı sıra ise Basın Ataşesi Selçuk Bakkalbaşı Ermeni teröristler tarafından 1980 Eylül'ünde ağır yaralanıyordu. Cinayetlerin Türk-Fransız ilişkilerini zedelemesine neden katillerin yakalanmamasıydı.. Türkiye, Fransa'nın katilleri yakalamasını ve diplomatların gerektiği gibi korunmasını istiyordu. Fransa'nın tavrı ise oldukça "profesyonel"di. Diplomatça davranıyor, cinayetleri kınıyor, Türkiye'ye katillerin yakalanacağına dair "söz"de kalan garantiler veriyordu. Fakat en önemlisi Fransa kamuoyu önünde, "Ermeni Sorunu" çerçevesinde açıkça tavır almıyordu. Fransa'nın bu davranışı ilişkilerin "körtopal" yürümesine olanak da sağlıyordu.

Eski Devlet Başkanı Valery Giscard d'Estaing: Kriz onun döneminde başladı

ASALA Paris Başkonsolosluğunu basıyor ve 56 kişiyi rehin alıyordu

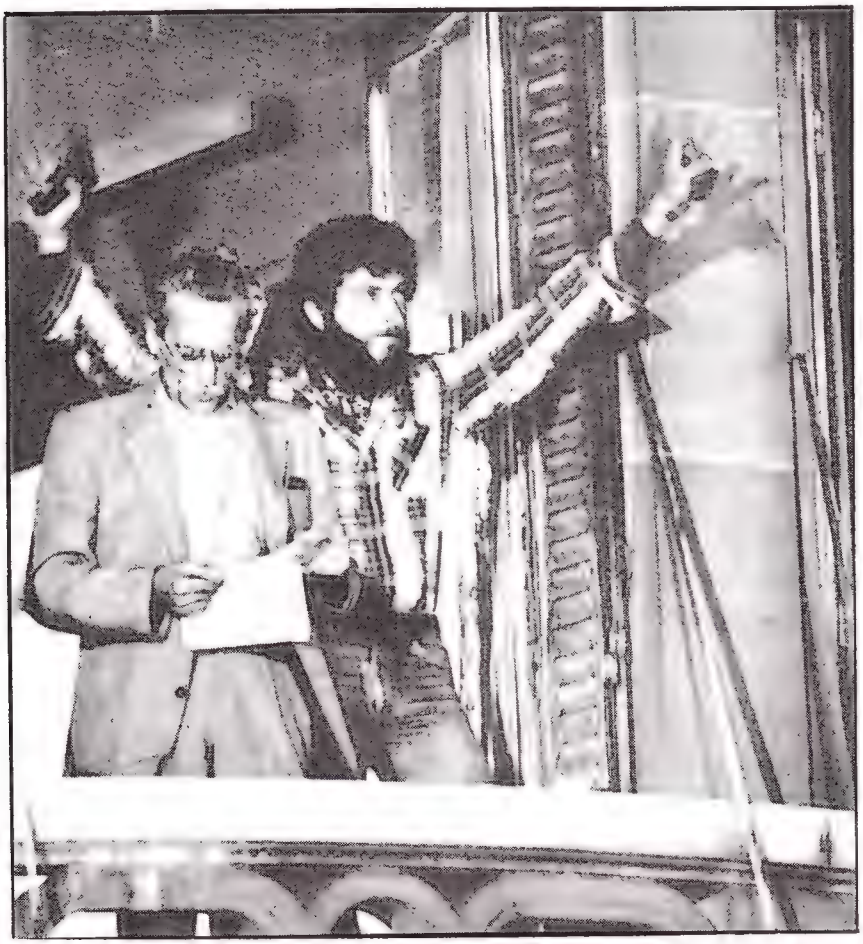

İşte Dışişleri Bakanı Türkmen böyle bir ortamda resmi ziyaret için 8-11 Şubat 1981'de Paris'e geldi. Giscard ve Dışişleri Bakanı Jean François-Poncet ile görüşen Türkmen, Paris'te görevli Türk gazetecilere "görüşmelerden memnun olduğunu, ilişkilerde yumuşama beklediğini" söylüyordu. Oysa gerçek birkaç hafta sonra anlaşıldı. "Ermeni Sorunu konusunda tarafsız davranmanızı, Ermeni propagandasıyla aktif olarak uğraşmanızı bekliyoruz" diyen Türkmen'e Giscard şu cevabı vermişti: "Ermenilerin tarihsel haklarına karşı çıkamayız". Bu küçük, fakat ağır cümlenin ardından, İki Türk diplomatı daha Paris'te öldürülünce, Türk basını tarafından "Fransa katilleri koruyor" manşeti kullanılıyor kamuoyunda "katillerin işbirlikçisi Fransa" imajı işleniyordu.

Sosyalistler çelişkili davranıyor: 10 Mayıs 1981'de sağın 23 yıllık saltanatına Sosyalist Mitterrand Başkan seçilerek son verirken, genel kanı "yeni gelenin gideni aratmayacağı" şeklindeydi. Fakat yine de haklı bir şüphecilik egemendi: "Acaba Mitterrand, Ermeni sorununa yaklaşım biçimini Türkiye açısından olumlu olarak değiştirecek miydi?" Mitterrand 300.000 Ermeni'nin oy potansiyelini kazanmak için

Fransız Brigitte Moralı: Eşi Reşat Moralı'nın öldürüldüğünü öğreniyor

önemli ödünler vermiş ve Başkan seçilirse bu sorunu Birleşmiş Milletlere götüreceğini açıklamıştı. Fakat yine de genel kanı, "Devlet yönetimi sorumluluğu ve seçim vaatlerinin" ayrı konular olduğu şeklindeydi. Başka bir deyişle, yeni sosyalist yönetimin, ülkeden ülkeye olan ilişkilerini, bir azınlığın çıkarlarından üstün tutacağı kanısı yaygındı. Gelişen olaylar ise bu görüşleri iflas ettirmekte gecikmedi. Paris Başkonsolosluğu 4 Ermeni komando tarafından 24 Eylül 1981'de basıldı. Bu eylem sonunda polis Özen hayatını kaybediyor, Konsolos Kaya İnal ağır yaralanıyor ve iki ülke arasındaki ilişkileri neredeyse "kopma noktası"na getiren gelişmeler yaşanmaya başlanıyordu. Bunun nedeni sosyalistlerin Ermeni sorununa sorumlu bir iktidar gibi değil, "amatörce' ve militanca yaklaşımda bulunmaları, diplomatik kuralları çiğneyerek, Ermeni davasını savunan bakanların kamuoyuna birbirleriyle çelişen açıklamalar yapmalarıydı.

Cheysson'dan "gafçı" Hernu'ye: 28 Eylül 1981'de Millet Meclisi'nde kendisine yöneltilen soruya, Dış İlişkiler Bakanı Claude Cheysson, Resmi Gazete'de yer alan şu cevabı veriyordu: "Türk yetkililerin 1915 olaylarını, Doğu Anadolu'da yaşayan Ermenileri ortadan kaldırmaya yönelik bir soykırım olarak görmemekte direnmesinden ve Rus ordusu ile savaş sırasında gerçekleştirilen ayaklanmanın şiddetle bastırılması şeklinde değerlendirmesinden, Fransız hükümeti üzüntü duyar". Cheysson'un bu sözleriyle Sosyalist Fransız yönetimi "Ermeni soykırımı"nı resmen kabul etmekteydi. Olay son derece önemliydi. Fakat iki ülke arasında asıl kızılca kıyamet, Cheysson'un açıklamasından kısa bir süre sonra 12 Ekim'de Savunma Bakanı Hernu'nün "muhteşem" gafıyla koptu. "Gafçı" Bakan hükümet adına konuşuyorum demiş ve Lyon'da Ermenilere şöyle hitap etmişti: "Ermenilerin kaybettikleri topraklarını ve özgürlüklerini yeniden ele geçirmeleri gerekir. Avrupa'ya ve hatta ne yazık ki NATO'ya bağlı olduğunu söyleyen insanlardan gelen tehditler karşısında siz örgütler oluşturma yoluna gidiyorsunuz. Ancak vakur ve disiplinli topluğunuzu 'kendi kendine koruma komiteleri' ile örgütlemeyiniz. Çünkü böyle bir uygulama Fransa'da şiddetin hız-

Ermeni terörü

Fransa'da Türkiye'ye yönelik:

24 Ekim 1975: Paris Büyükelçisi İsmail Erez ve şoför Talip Yener öldürüldü.

14 Mayıs 1977: Paris Turizm Ofisi'ne bombalı saldırı.

8 Temmuz 1979: Paris Turizm Ofisi, Çalışma Ataşeliği ve THY bürosunda bomba patladı. OECD delegasyon binasındaki bomba zararsız hale getirildi. ESAK üstlendi.

18 Kasım 1979: THY bürosuna bombalı saldırı. ASALA üstlendi.

22 Aralık 1979: Paris Turizm Ataşesi Yılmaz Çolpan öldürüldü. Suikastı ASALA ve ESAK üstlendi.

26 Eylül 1980: Paris Basın Ataşesi Selçuk Bakkalbaşı, ASALA teröristleri tarafından ağır yaralandı.

14 Ocak 1981: Malî Danışman Ahmet Erbeyli'nin arabasında bomba patladı. Eylemi ASALA üstlendi.

4 Mart 1981: Çalışma Ataşesi Reşat Moralı ve Din görevlisi Tecelli Arı öldürüldü. Eylemi ASALA üstlendi.

11 Haziran 1981:THY Paris bürosu ASALA sempatizanı militanlar tarafından işgal edildi.

24 Eylül 1981: ASALA'ya bağlı 4 terörist, Paris Başkonsolosluğunu 17 saat süreyle işgal ederek, 56 kişiyi rehin aldılar. Olayda polis memuru Cemal Özen öldürüldü, Maiyette Başkonsolos Kaya İnal ağır yaralandı.

12 Ağustos 1982: Turizm Ofisi önünde nöbet bekleyen Fransız polislere ateş açıldı.

22 Ocak 1983: ASALA terörist Abraham Tomasyan THY Paris bürosuna iki el bombası attı.

Fransa'ya yönelik

12 Kasım 1981: Beyrut'ta Fransız Havayolları Air France ve Fransız Kültür Merkezi'ne bombalı saldırı.

14 Kasım 1981: Paris'te Boudonnais caddesinde bir parkingde bombalı saldırı. Eylemi "Orly Grubu" üstlendi.

15 Kasım 1981: Beyrut'ta Lübnan-Fransız Bankası bürosuna bombalı saldırı. ASALA üstlendi.

16 Kasım 1981: Beyrut'ta "Fransa Bankası" ve "Paris Sigortalar Birliği" bürolarına bombalı saldırı.

16 Kasım 1981: Paris'te "Doğu Garı"nda bombalı eylem. Saint-Michel bulvarında bomba patlaması.

21 Kasım 1981: Tahran'da Air France bürosuna bombalı saldırı. "Orly" üstlendi.

16 Ocak 1982: Paris'te Voltaire bulvarındaki bir bankaya bombalı saldırı. Orly üstlendi.

19 Ocak 1982: Paris'te Porte-Maillot'daki Air France bürolarına bombalı saldırı. Orly üstlendi.

26 Ocak 1982: Paris'te bir bankaya bombalı saldırı. Orly üstlendi.

20 Temmuz 1982: Parist'te Saint-Michel bulvarında bomba patlaması sonucu 15 kişi yaralandı. Eylemi yine Orly Grubu üstlendi.

24 Temmuz 1982: Paris'te bir lokantada bomba patladı. İki yaralı. Eylemi Orly üstlendi.

la yayılmasına yolaçabilir. Sizleri korumak Fransız Cumhuriyeti Hükümeti'nin ödevidir. Fransa toprakları dahilinde size kimse saldıramaz. Aslında saldırılar olduğunda gerçek saldırganın kim olduğu sorulmalıdır. Kim saldırgan? Türklerin soykırımına uğrayan Ermeniler mi, yoksa asıl saldırgan Türkler mi?". Hernu'nün bu konuşmasıyla Fransa Ermeni terörizmini "haklı terör" olarak gördüğünü resmen açıklıyordu.

Bu olay üzerine Türkiye Fransa'ya nota veriyor Fransız hükümeti karışıyordu. Sonunda Dış İlişkiler Bakanı Cheysson "Hernu'nün sözleri kendisini bağlar, hükümetin resmi tavrı değildir" diyor ve Hernu'nün "gafını" örtbas ediyordu. Elysée de Hernu'nün kulağını çekiyor ve "gafçı amatör" Bakanı Türkiye'den özür diletiyordu.

Teröristlerle pazarlık: Bir ay süren "Giorgiu Dimitriu Olayı", her iki ülke basınının manşetlerinde yer alırken, Türk-Fransız ilişkileri daha da çıkmaza giriyordu. 19 Kasım 1981'de Orly Havaalanı'nda Fransız polisi "Giorgiu Dimitriu" takma adlı ASALA'nın üst düzeyde sorumlularından bir teröristi Beyrut'a uçmak için hazırlanırken tutukluyordu. Suçu sahte pasaport taşımaktı. İtalya'dan geliyordu ve büyük olasılıkla diplomat Gökberk Ergenekon'a suikastı yapan kişi olabilirdi. Fakat ASALA lideri Agop Agopyan, Fransa'nın,FKÖ lideri Yaser Arafat' la yaptığı bir andlaşmaya dayanarak 'Dimitriu'nun derhal serbest bırakılmasını Fransa'dan talepediyordu.Neydi bu andlaşma? Giscard yönetimi 1975'te, bir Elysée temsilcisini Beyrut'a Arafat'la görüşmeye yolluyordu. İki tarafın yaptığı andlaşmaya göre, Fransa,FKÖ'lü elemanların ülke topraklarından geçmelerine ses çıkartmayacak, bunun karşılığında ise FKÖ,Fransa'nın çıkarlarına karşı terörist eylemlere geçmeyecekti.

Dimitriu'nun serbest bırakılması kararı, anında polis merkezi Quai des Orfèvres'e ulaştı. Polis hoşnutsuzdu. Anti-terör sorumluları Dimitriu'nun pasaportunun seri numarasının "motosikletli adam"ınkiyle (Copernic sinagoğunu bombalayan terörist) aynı seriden olduğunu anlamışlardı ve bu olayın üzerine gitmek istiyorlardı. Haber polis tarafından muhafazakar "le Figaro" gazetesine sızdırılıyor, ayrıca haber "Copernic Olayı" dosyasından sorumlu Paris Temyiz Mahkemesi Başsavcısı Pierre Arpaillange'a da uçuruluyordu.Başsavcı da Dimitriu'yu hemen tutukluyordu.

Adalet Bakanı Robert Badinter

Bu olayı Ermeniler, bardağı taşıran son damla olarak değerlendirdi. Fransa'yı hedefleyen terörist eylemler bu olaydan sonra başladı. 1982 Ocak sonuna kadar ASALA ve ona bağlı "Orly Grubu" Paris ve Beyrut'ta Fransa'ya yönelik toplam 9 bombalama eylemi gerçekleştirdi. Teröristler, konsolosluk baskınından sonra tutuklanan 4 Ermeni terörist ve 'Dimitriu' nun serbest bırakılmalarını istiyorlardı. Ermeni terörü bir anda Fransa'ya yönelmişti. Fransız hükümeti gecikmeden Ermenilerle pazarlığa oturdu. Beyrut ve Paris arasında mekik diplomasisi uygulamaya kondu. Fransa'nın muhatabı terörist bir gruptu. Bir devlet, ya da bir azınlığın temsilcileri değildi. Fransa ASALA'ya Başbakanlık danışmanı Jouannet aracılığıyla gerekli garantileri veriyordu. 4 ASALA militanına siyasal tutuklu statüsü verilecek ve Dimitriu salıverilecekti! 1982 aralık sonunda Fransa teröristlere verdiği her iki "sözü"de tuttu ve bombardımanlar sona erdi. Fakat Fransa, Türkiye'nin gözünden kaçan çok önemli bir konuda da ASALA'ya baskı yapıyordu. ASALA, değişik görüşlerden oluşan bir örgüttü ve ASALA içinde yer alan bir grup, Türklere yönelik terörist eylemlerin Avrupa'dan Türkiye'ye kaydırılması için mücadele veriyordu. Fransa'nın ciddi gazetesi Le Monde'un belirttiğine göre, Fransa pazarlıklar sırasında bu görüşün egemen olması için ASALA'yı etkilemeye çalışmıştı. Bu grubun görüşünü kabul ettirmesi 7 Ağustos 1982'de "Esenboğa Katliamı"na yol açıyordu. Fransa'nın felsefesi şöyleydi: "Bana dokunmayan yılan bin yaşasın"

Ya Fransız adaleti: Türkiye Fransa ile ilişkilerini asgariye indirme hesabı içindeyken, 22 Ocak 1982'de Kilimciyan davası gündeme geldi. Ermeni terörist Kilimciyan, Bern Büyükelçisi Doğan Türkmen'e suikast girişiminden tutuklanmış ve 2 yıl Marsilya'nın Beaumettes Cezaevi'nde yatmıştı. Türkiye'de gözler Aix-en-Provence'deki davaya çevrilmişti. Kilimciyan'dan da öte, gerçekte Fransız adaleti yargılanacaktı. Aslında fazla umutlanmaya da olanak yoktu. Kilimciyan'ın eski avukatı Robert Badinter Sosyalist Mauroy hükümetinde Adalet Bakanı olmuştu. Nitekim beklenen gerçekleşiyor ve Kilimciyan 2 yıla mahkum ediliyordu. Bu süreyi de cezaevinde geçirdiği için de hemen salıverilecekti!..

Bu olaylar çerçevesinde Türkiye, Fransa ile ilişkilerini kesmiyor, ama siyasal ekonomik ve kültürel düzeyde ilişkiler en alt düzeye indiriliyordu. Bu ortamda 1982 Temmuz ve Ağustos'unda "Ermeni terörü" yine Fransa'ya karşı yöneliyordu. "Orly Grubu" Paris'te üç bomba patlatıyor ve yeniden tutuklu 4 ASALA militanının serbest bırakılmasını istiyordu.Fransa kendi iç güvenliği açısından da, artık tehlikeli bir oyun oynadığının bilincine varmıştı. Ermeni teröristlere yaranamıyor ve her olayın Türkiye ile ilişkileri "kopma" noktasına getirdiğini görüyordu. Strateji değişikliği bu ortamda gündeme geldi. Ermeni teröristlerle tüm görüşmeler "bıçak gibi" kesilirken, geçtiğimiz ay THY Paris bürosuna bomba atan Tomasyan da tereddütsüz tutuklanıyordu.

Şimdi Türkiye'ye, Fransa'nın planladığı jestini beklemek kalıyor. Türkiye'ye yapılacak bu jest "Ermeni Terörizmi" konusunda olacak. Fransa yeni stratejisini ya baharda uygulayacak, ya da eylül sonunda yapılması beklenen konsolosluk baskınını gerçekleştiren 4 Ermeni teröristin davasını ilişkilerini düzeltmek için kullanacak. Bu döneme kadar Fransa, Tomasyan'la birlikte 5 teröristi hapsettiği için Ermeni teröristlerin de hedefi durumunda. geç de olsa Mitterrand yönetimi "terörizmlerin demokrasi içinde yerleri olmadığını görerek" teröristlerin şantajlarına dayanırsa, Türkiye olanları unutabilecek, asırlardır süren dostluk pekişecek ve örnek özgürlükler ülkesinde demokrasi daha da sağlamlaşacak.

Fransa'yla yeni bir sorun

Fransız Dışişleri Bakanlığı ilişkileri yumuşatmaya çalışırken, kurulan özel bir dernek işleri karıştırdı

22 Şubat günü Fransa'nın Ankara Büyükelçisi Fernand Rouillont Dışişleri Bakanlığı'nın buz tutmuş merdivenlerini tırmanırken huzursuzdu. "Ermeni Sorunu" yüzünden Türkiye ile ilişkilerini kopma noktasına getiren Fransa, bu sorun çerçevesinde Türkiye'ye radikal bir jest yaparak yumuşama stratejisini uygulamayı plânladığı şu günlerde çelişkili bir adımın eşiğinde miydi? Büyükelçi Rouillont, kafasında bu sorularla Bakanlık Müsteşarı Ercüment Yavuzalp'in odasına girdi. Yavuzalp, aynı gün Paris Büyükelçiliği'nden gelen "önemli" ve "sorun" yaratabilecek bir olay hakkında Rouillont'dan bilgi almak istiyordu.

Neydi bu olay? Öğrenildiğine göre Fransa'nın genç Kültür Bakanı Jack Lang, Bakanlığa bağlı bir "Kürt Araştırma Enstitüsü" kurmaya karar vermişti. Lang'ın girişimi Türkiye'nin çok hassas davrandığı bir konu üzerineydi. Söz konusu enstitü bilimsel ve kültürel araştırmaların yapılacağı bir merkez mi, yoksa "Kürt Sorunu" çerçevesinde siyasi çalışmaların yoğunlaştırılacağı bir yer mi olacaktı. Enstitü eğer "siyasi faaliyet" amacıyla kurulursa, iki ülke arasındaki ilişkilerde sürtüşmenin artabileceği Büyükelçi Yavuzalp tarafından, Rouillont'a bildiriliyordu.

Özel bir dernek: Öte yandan Fransız Sosyalist Partisi "azınlıklar Bürosu" sorumlusu, kendisini Paris'ten arayan Nokta muhabirine olayın farklı boyutlarını anlatıyordu. Fransız Kültür Bakanlığı, azınlıkların kültür varlıklarını koruma konusunda bir fon ayırmıştı. Bu amaçla kurulan özel dernekler, azınlık kültürüyle ilgili kitap ve plâk yayınlamak gibi etkinliklerde bulunuyorlardı. Kürt Araştırma Enstitüsü de, bu bağlamda kurulmuştu ve bu konuda Kültür Bakanı Jack Lang'ın özel bir girişimi yoktu.●

Kültür Bakanı Jack Lang

H. E. Işık: "Türkiye on yıl önce lâkayt kaldı"

Moskova ve Paris gibi önemli merkezlerdeki Büyükelçiliklerden sonra Dışişleri ve Milli Savunma Bakanlığı görevlerinde de bulunmuş olan Hasan Esat Işık on yıl önce yaşadığı bu olayla ilgili olarak **Nokta**'nın sorularını cevapladı.

Hasan Esat Işık

Nokta: Ermeni anıtı olayını bize anlatır mısınız?

H.E.Işık: Benim kanımca Türkiye ile dost ve müttefik olan ülkelerin, Türk milletinin onurunu ve gururunu rencide edici hareketlerden sakınmaları gerekir. Türk milletinin onurunu ve gururunu rencide edici bir anıta tahammül etmek bu bakımdan mümkün değildi. Kaldı ki böyle bir anıtın dikileceği bir yıl önce haber alınmıştı. Türk hükümetince yapılan girişimler sonunda Fransa Hükümeti, bu girişimlerin geçerliliğini kabul etmiş, anıtın açılmasına izin vermeyeceğini bildirmişti. Buna rağmen, bir yıl sonra anıt açıldığında, tabiatıyla bu hareketi benimsemediğimizin, tasvip etmediğimizin belirtilmesi lazımdı. Böyle bir anıt bir ülkede açılırsa, ilk yapılacak şey o ülkedeki Büyükelçi'nin oradan ayrılıp, memleketine gelip durumu hükümetiyle görüşmesiydi.

Nokta: Olay nasıl bir çözüme bağlandı?

H.E.Işık: Bu olay, maatteessüf, sonradan istenildiği ölçüde çözüme bağlanamadı. Bunda, zannediyorum ki, Fransa Hükümeti gibi, o zamanın Türk Hükümeti'nin de bu olaya gerekli önemi vermemesinin rolü oldu. Burada şunu anımsatmak istiyorum: Sonradan bu anıtın sokaktan görülmesini önleyecek bazı tedbirlerin alınması konusu ortaya çıktı. Fransa hükümetinin aslında akılcı ve mantığa dayanan bir davranış tarzı vardı; bizim girişimimizin haklılığını anladı. Ancak o dönemde, hatırlarsınız, Türkiye'de yeni seçimler yapılacaktı ve bir partinin iktidara gelmesi söz konusuydu. O partinin yöneticileri Fransa'ya karşı gereksiz hassasiyet gösterildiği kanısında olduklarını yayıyorlardı. Tabiatıyla, Ankara'daki Fransa Büyükelçiliği ve dolayısıyla da Fransa Hükümeti bunu gözlüyordu. Bu durum karşısında, sanıyorum ki, bu anıtın telafisi için önlem almaya da gerek görmediler.

Nokta: Türkiye lâkayt mı kaldı demek istiyorsunuz?

H.E.Işık: Bu soruya, böyle anıtların dikilmesine Türkiye bu kadar lâkayt kalmasaydı ne olur biçiminde cevap vereceğim. Hemen şunu söyleyeyim ki, bir dost ve müttefik ülkede Türkiye aleyhinde bu şekilde dikilen ilk anıt Fransa'daki olmamıştır.

Nokta: Hangi ülkede olduğunu söyleyebilir misiniz?

H.E.Işık: Fransa'daki anıttan önce belki de Fransa'ya oranla daha ileri bir dostluk ve ittifak ilişkisi içinde bulunduğumuz bir başka ülkede de bir değil müteaddidin ötesinde anıtlar dikilmiştir.

Nokta: Bu ülkeyi ABD olarak alabilir miyiz?

H.E.Işık: Sizin takdiriniz...

Nokta: Türk Hükümetleri gerekli hassasiyeti gösterseydi sonuç farklı mı olurdu?

H.E.Işık: Şayet zamanında gerekli hassasiyet gösterilmiş olsaydı, dost ve müttefiklerimize, Türk dostluğu ve müttefikliğiyle bu gibi anıtların bağdaşmayacağı gerektiği gibi anlatılmış olsaydı, sanıyorum ki, ne o memlekette ne daha sonra Fransa ve başka memleketlerde böyle anıtlar dikilmezdi... ●

Seçim mi, referandum mu?

Alman seçim sonuçları, Batı Avrupa'nın füzeler konusundaki tutumunda belirleyici rol oynayacak

Helmut Kohl, 6 Mart seçimleri ile ilgili olarak önüne gelen son kamuoyu yoklamasının sonuçlarını görünce sevincini gizleyemedi. Önündeki kağıtta, Hıristiyan Demokrat-Sosyal Hıristiyan ittifakın alacağı oy oranının yüzde 46.7; muhalefetteki Sosyal Demokratların alacağı oy oranının ise yüzde 40.2 olduğu yazıyordu. Ancak Başbakan Kohl, yine de tedirgindi. Çünkü Hıristiyan Demokrat-Sosyal Hıristiyan ittifakın tek başına iktidara gelebilmek için yeterli oyu alacağı konusunda hâlâ kuşkuları vardı. Oysa o, bu seçimlerde beş ay önce kurulan iktidarını yasallaştırmak istiyordu.

Ya Sosyal Demokratlar? Hans Vogel, Lübek'te Linden meydanında dondurucu soğuk altında yaptığı seçim konuşmasını tamamlar tamamlamaz kürsüden indi. Kalabalığın arasından hızla geçerken, yüzünde bezgin bir ifade vardı. Sosyal Demokrat Parti'nin Başbakan adayı Vogel 6 Mart seçimleri için "geriye sayma" işlemi başladığından bu yana bir günde 5 seçim konuşması yapıyordu. Linden meydanında kalabalığın arasında yürürken, Hıristiyan Demokrat Parti'yle aralarındaki yüzde altılık oy oranını kapatmak için daha çok çalışması gerektiğini düşünüyordu.

Referandum: Federal Almanya'da, erken genel seçimlerin yapılacağı 6 Mart günü yaklaştıkça, siyasal gerilim ve heyecan da artıyor. Kuşkusuz bunun en önemli nedeni seçimin füzeler konusunda yapılacak bir referandum havasına dönüştürülmesi! Pek çok NATO ülkesi, bu yıl sonunda Batı Avrupa'ya yerleştirilmesi planlanan orta menzilli nükleer füzeler konusundaki kesin tutumlarını ortaya koymak için seçim sonuçlarını bekliyorlar. Bonn'daki bir batılı diplomatın **Newsweek** dergisine verdiği demeçte, söyledikleri bunun en somut göstergesi. Diplomat şöyle dedi: "Hele bir Almanya'nın tutumu belirlensin, bundan sonrası çorap söküğü gibi gider."

Federal Almanya'da iki büyük siyasal partinin füzeler konusundaki politikaları birbirinin tam zıddıymış gibi gösterilince kaçınılmaz olarak ortaya şöyle bir tablo çıkıyor. "Helmut Kohl, seçimleri kazanırsa, **Pershing** ve **Cruise** füzeleri Batı Avrupa'ya yerleştirilecek, Vogel kazanırsa yerleştirilmeyecek!"

Vogel, füzeler konusunda diretiyor.

Ancak işin aslı şu: Hıristiyan Demokrat parti lideri Kohl, SSCB ile ABD arasında Cenevre'de yapılacak silah indirimi görüşmelerinde yıl sonuna kadar belirgin bir gelişme sağlanamaması halinde füzelerin yerleştirilmesini onaylayacak. Sosyal Demokrat Parti'nin 57 yaşındaki Başbakan adayı Hans Vogel ise füzelerin yerleştirilmesi kararı alınmadan önce Amerikan yönetiminin Sovyetlerle yaptığı görüşmelerde, gerçekten iyi niyetli davranıp davranmadığını sınayacak. Ancak, Vogel'in seçim kampanyasının başından beri, füzeleri "seçim sloganı" haline getirdiğini ve barışdan yana olan Çevreci Yeşiller'i etkilemek için "taraf-sız" bir politika izler görünmeyi yeğlediğini de yadsımamak gerekiyor.

İki Süper: Washington ve Moskova da ocak ayı başından itibaren, füzeler konusunda oldukça hassas olan Alman kamuoyunu etkilemek amacıyla girişimlerde bulunuyorlar. Sovyet Dışişleri Bakanı Andrei Gromiko ve Amerikan Başkan Yardımcısı George Bush'un geçen günlerde Bonn'a yaptıkları ziyaretler bunun en somut örneği.

Siyasal gözlemciler, 6 Mart seçimlerinde füzeler sorunun tek belirleyici unsur olamayacağı görüşünde birleşiyorlar. Gözlemcilere göre, seçim sonuçlarını belirleyecek en önemli unsur, ekonomi politikası olacak. Son bir yıl içinde işsizlik oranının 50 yıldan buyana en yüksek düzeye çıkması, üretimin düşmesi ve şirket iflaslarının artması, seçimlerde, ekonominin belirleyici unsur olmasını kaçınılmaz kılıyor.

Hıristiyan Demokrat Parti lideri ve Başbakan Helmut Kohl, yeni bir "Alman Mucizesi" yaratacağını iddia ederken, Reagan ve Thatcher'ın -bazı

Yeşillerin Lideri Petra Kelly'nin amacı, parlamentoda 30 sandalye elde etmek.

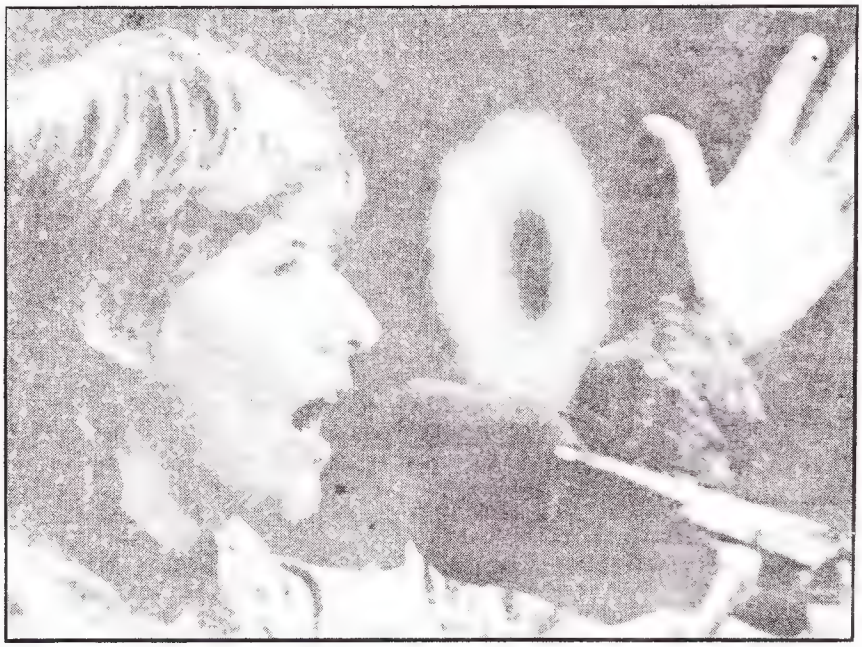

Almanya'da gençlerin büyük çoğunluğu nükleer silahlanmaya karşı çıkıyor

Başbakan Helmut Kohl, seçimlerde beş aylık iktidarını yasallaştırmak istiyor.

farklılıklarla - yolunu izlemeyi hedeflediğini açıkladı. Kohl, yatırımları teşvik ederek durgun ekonomiyi canlandırmayı ve işsizliği önlemeyi planlıyor.

Sosyal Demokrat Parti'nin Başbakan adayı Hans Vogel, ilk planda işsizliği önlemek için devlet bütçesinden 3.5 milyar dolarlık harcama yapmayı düşünüyor. Ayrıca, Vogel'in işsizliği önlemek için getirdiği bir başka öneri ise haftalık çalışma saatlerini 42'den 35'e indirmek yönünde. Sosyal Demokrat Parti, ücret artışlarını sınırlandırmak yolunda sendikalara yaptığı öneriden de olumlu yanıt alınca, seçmenlere enflasyonu dizginleyebileceği yolunda güvence vermekten çekinmedi.

Yabancılar politikası: Federal Almanya seçimleri, yabancı işçiler nedeniyle, Türkiye'yi de yakından ilgilendiriyor. Hıristiyan Demokrat Hükümet, geçen yıl, işsizlik oranının son 50 yılın en yüksek düzeye yine ulaşması üzerine, çoğunluğunu Türk'lerin oluşturduğu 4 milyona yakın yabancı işçinin ülkelerine geri gönderilmesi konusunda girişimlerde bulunmuştu. İktidar, şimdilik yabancılar konusunu resmen seçim programına almış değil. Ancak, Federal İçişleri Bakanı'nın yönetiminde özel komisyonca hazırlanan "Yabancılar Politikasına İlişkin Rapor"un, 6 Mart seçimlerinden bir kaç gün önce açıklanması bekleniyor. Bonn'daki gözlemcilere göre, bu işsizliğin önlenmesini yabancıların geri gönderilmesine bağlayan iktidardaki Hıristiyan Demokrat-Sosyal Hıristiyan ittifakına oy kazandırabilir.

Yabancılar konusunda daha ihtiyatlı bir politika izleyen Sosyal Demokrat Parti de, bu konuyu seçim programına almış değil. Yabancılar konusunu seçim programına alan tek grup Yeşiller. Barıştan yana olan çevre korumacı Yeşiller, yabancıların geri gönderilmesine direkt olarak karşı çıkıyorlar.

Küçük partiler: Federal Almanya seçimlerinde "anahtar" rolü oynaması olası iki küçük parti var: Koalisyon ortağı Hür Liberal Parti ve barıştan yana olan ekolojist Yeşiller. Kamuoyu yoklamaları Yeşiller'in alacağı oy oranını yüzde 6 olarak gösterirken, Hans-Dietrich Genscher liderliğindeki Hür Demokratlar'ın yüzde 5'lik barajı aşmakla aşmamak noktasında sınırda olduğunu gösteriyor. Gözlemcilere göre, Hür Demokrat Parti'nin oy kaybı, geçen ekim ayında Helmut Schmidt liderliğinde Sosyal Demokrat Parti ile hükümet ortaklığını bozmalarından kaynaklanıyordu. Hatırlanacağı üzere Hür Demokrat Parti, geçen ekim ayında, muhalefetteki Hıristiyan Demokrat Parti ile anlaşarak, Schmidt hükümetini parlamentoda düşürmüştü. Şimdi ise, Alman seçim sistemine göre, yüzde beşlik oy barajını aşamazsa, Dışişleri Bakanı Genscher de dahil, parlamentoya tek üye bile sokamayacak.

Yeşiller'in durumu ise, geçen yıl sonunda Hamburg Eyaleti için yapılan yerel seçimlerde kazandıkları zafere bakılırsa, oldukça umutlu gözüküyor. Ancak yine de pek çok kişi Yeşiller'i ciddi bir siyasal parti olarak göremiyor. Buna rağmen, Yeşiller izledikleri anti-füze kampanyasında bir hayli başarılı oldular. Kamuoyu yoklamaları Yeşiller'in 498 üyeli Bundestag'da 30 sandalye elde edebileceklerini gösteriyor.

Sonuç ne olur? Kamuoyu yoklamalarına rağmen, sonucu şimdiden kestirmek pek mümkün görünmüyor. Üzerinde tartışılan ihtimaller şunlar: Hıristiyan Demokrat Parti tek başına iktidara gelmek için yeterli oyu sağlayamazsa ve koalisyon ortaklığı yapmayı düşündüğü Hür Demokrat Parti de yüzde beşlik barajı aşamazsa Helmut Kohl, hükümete veda etmek zorunda kalır. O zaman da Sosyal Demokrat Parti, belki tek başına, belki bir azınlık hükümeti, belki de Yeşillerle bir koalisyon hükümeti kurar.

Bir Alman gözlemcinin dediği gibi, sonucun ne olacağını şimdiden kestirmek güç ama, ilerde, sağ ve sol arasındaki çatışmanın daha da artacağını söylemek mümkün. ●

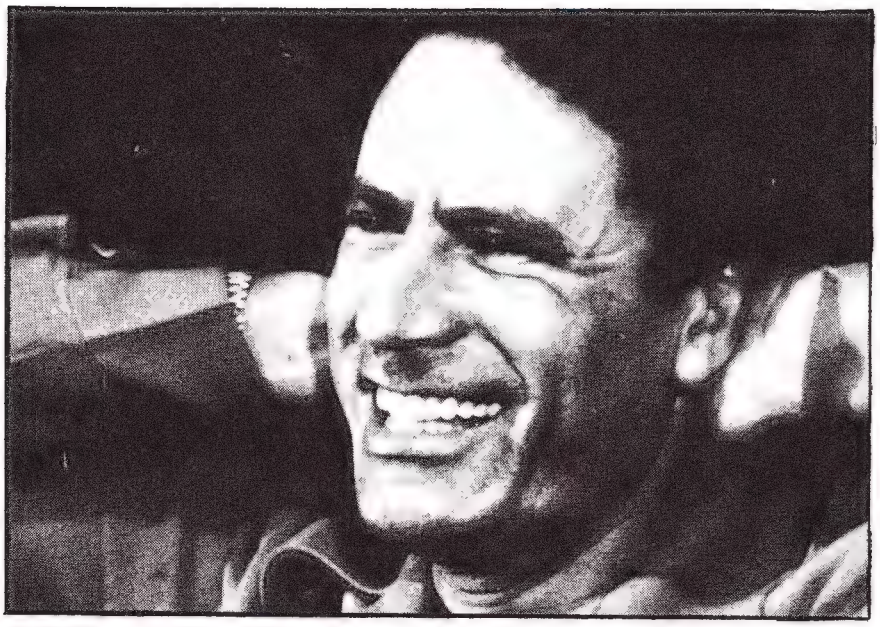

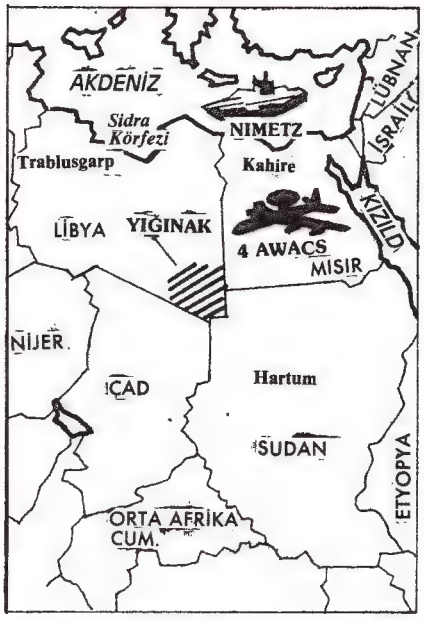

Libya lideri Kaddafi, Sudan'daki rejimi devirmek isteyince, işler karıştı

Kısa süren gerginlik

Amerika, Libya'nın Sudan'a saldırmasını önlemek için, Nimetz uçak gemisini Sidra körfezine gönderdi

"Nimetz uçak gemisi körfeze biraz daha yaklaşırsa, Sidra körfezinin suları bir kan gölüne dönüşebilir." Libya lideri Muammer Kaddafi'nin bu sözleri, her an patlamaya hazır bir barut fıçısını andıran Akdeniz'in güneyinde gerilimi bir anda arttırıyordu.

Önce CIA: Sudan'ın sağ eğilimli Devlet Başkanı Cafer Numeyri'yi devirmek amacıyla, Libya'nın Sudan sınırına askeri yığınak yaptığı yolundaki haberler üzerine derhal harekete geçen herzamanki gibi, Amerikan Merkezi Haberalma Örgütü (CIA) oldu.

Yığınak haberinin Pentagon'a (Amerikan Savunma Bakanlığı) ulaşması üzerine, Lübnan yakınlarında seyretmekte olan nükleer uçak gemisi Nimetz, derhal Libya'ya doğru yola çıkarıldı. Bu arada, ABD Savunma Bakanlığı Libya'nın Sudan'a yapacağı muhtemel bir saldırıyı önlemek amacıyla, dört AWACS erken uyarı uçağını Mısır'a yolluyordu.

Libya lideri Kaddafi'nin Amerikan yönetimine karşı "Sidra körfezinin kana bulanacağı" tehdidini savurmasının nedeni buydu. Ancak, Kaddafi, tehdidini savururken, sınır komşusu Sudan'a saldırmak gibi bir niyeti olmadığını da açıklıyordu.

Reagan soğukkanlı: ABD Başkanı Ronald Reagan olaya Kaddafi'den daha soğukkanlı biçimde yaklaştı. Reagan geçen hafta düzenlediği basın toplantısında AWACS uçaklarının ortak bir tatbikat amacıyla uzun bir süredir Mısır'da bulunduğunu belirtti ve Akdeniz'de özel bir manevra düzenlenmesi için kendisinin emir vermediğini de sözlerine ekledi.

ABD Başkanı'nın bu açıklamaları, Mısır-Sudan-Libya arasında çıkabilecek muhtemel bir "sıcak savaşı" şimdilik de olsa önlüyordu. Bununla birlikte siyasal gözlemcilere göre Amerika, Kaddafi'ye dersini vermek üzere tetikte bekliyordu. Reagan bu kez, CIA'ye ait istihbarat kaynaklarını korumak ve Lübnan'dan sonra bölgede ikinci bir bunalım daha çıkmasını önlemek için böyle davranmıştı. Oysa aynı Amerika'nın 1981 Ağustosu'nda Sidra körfezi üzerinde iki Libya uçağını düşürmekte tereddüt etmediği henüz unutulmamıştı ve Amerikan Dışişleri Bakanlığı'nın bir yetkilisi, Libya'ya verilen göz dağından sonra, Kaddafi'nin, Sudan'da yapmayı planladığı darbe girişiminden vaz geçtiğini bildiriyordu.

Kaddafi'nin planı: CIA'nin Beyaz Saray'a iki hafta önce verdiği istihbarata göre, Libya lideri Kaddafi, 18 Şubat tarihinde, Sudan Devlet Başkanı Cafer Numeyri'yi devirmek için gerekli hazırlıkları tamamlamıştı. Kaddafi, ABD yönetimine yakınlığı ile tanınan sağ eğilimli Sudan Devlet Başkanı Numeyri'yi devirmek amacıyla Çad sınırından rejim aleyhtarı grupları Sudan'a sokmuştu. Kaddafi'nin planına göre, bir grup radyo istasyonunu ve hava üslerini ele geçirecek, aynı sırada öteki bir grup ise Numeyri'yi öldürecekti. Libya savaş uçakları da aynı saatlerde Sudan'ın başkenti Hartum'u bombalayacaktı. Ancak, CIA'nin verdiği bu istihbarata rağmen, Libya 18 Şubat'ta darbeyi, bilinmeyen bir nedenle erteledi.

ABD - Libya çatışması: İki yıl önce ne oldu?

Amerika ile Libya arasında benzer bir bunalım, 1981 yılının Ağustos ayında yaşandı. Amerikan 6. filosu Akdeniz'de manevralarını sürdürürken, Sidra körfezi üzerinde keşifte bulunan Sovyet yapısı iki Libya uçağı, Nimetz nükleer uçak gemisinden havalanan F-14 tipi iki Amerikan uçağı tarafından düşürüldü. Nimetz uçak gemisi yetkilileri, Libya'ya ait iki uçağın, kendilerine çok yaklaştıkları için düşürüldüklerini öne sürüyorlardı. Libya lideri Kaddafi, Amerika'nın bu tutumu üzerine, ülkesindeki çok sayıda Amerikalı uzmanı sınırdışı etmiş, olay diplomatik ilişkileri bulunmayan iki ülke arasındaki ekonomik ilişkileri de uzun süre olumsuz yönde etkilemişti.

Sosyalist Paul Quiles: Amacı Paris Belediye Başkanı Chirac'ı zorlamak

Paris'te çılgın afiş savaşı

Belediye seçimlerinde sağ ve sol eşit şansa sahip

İlk turu 6 Mart'ta yapılacak Fransa Belediye seçimleri, sol iktidar ve sağ muhalefet arasında, Başkanlık seçimlerini anımsatan çekişmeye neden olurken, seçim kampanyasının tüm yükünü afişçiler üstlenmiş durumda. Çılgın afiş savaşının en yoğun olduğu kent ise başkent Paris. Bunun nedeni ise, muhalefet lideri olan Jacques Chirac'ın Paris Belediye Başkanlığını kaybetmek istememesi.

"Sabah saat 6-8 arası afişleme yapıyoruz" diyor Sosyalist Parti propaganda sorumlusu ve ekliyor: Akşam 21.00'de yeniden başlıyoruz ve sabah saat 02.00'ye kadar durmaksızın, bitap düşünceye kadar yine yapıştırıyoruz. Yağmur, kar vız geliyor. Biz işimizi bitirdikten sonra muhalifler, çoğu zaman afişlediğimiz yerlere kendilerininkini yapıştırıyorlar. Bize ise, yine sıfırdan başlamak düşüyor. Bu da bir çeşit savaş ama, oldukça sempatik. Zaten iki taraf da olay çıkarmamaya özen gösteriyor."

Partilerin propaganda sorumlularının direktifleri ise oldukça ilginç: "Siyasi rakiplerinizin afişlerini kesinlikle yırtmayacaksınız! Bu, sürtüşmelere yol açar. Karşı görüşün afişlerini kendi afişlerinizle kapatın. Bu yol daha etkin. Çünkü moral bozar."

Parti militanlarının en çetin "savaş" verdikleri yerler, Paris'in ünlü cadde ve bulvarları. Hepsinin amacı, Saint-Germain bulvarı ve Champs- Elysées Caddesi gibi Paris usulü yaşamın 24 saat sürdüğü yerlerde afişlemeyi sürdürerek, karşı-görüşe teslim olmamak! Duvarlarda baş gösteren "afiş anarşisi" iktidar ve muhalefetin, nasıl kıyasıya bir savaş içinde olduklarının en belirgin kanıtları.

Paris Belediye Başkanlığına aday Sosyalist Paul Quiles ve şimdiki Belediye Başkanı Jacques Chirac'ın seçim afişleri Paris duvarlarını boydan boya kaplarken, iki adayın "afiş düzeyindeki eşitliği"de göze çarpıyor. Ülke genelinde, siyasi açıdan da bu eşitlik bozulmamış durumda.

Sol yükseliyor: Nitekim, Chirac'ın partisi De Gaulle'cü R.P.R'nin Genel Sekreteri Bernard Pons "İki taraf için de henüz kazanılmış birşey yok" derken bu gerçeği dile getiriyor. Oysa aynı Pons, iki hafta önce kendinden çok emin bir tavırla sağın, solun elinden nüfusu 30.000'den yukarı en az 60 şehri geri alacağını açıklamaktaydı. İktidar Partisi Sosyalistlere egemen olan görüşse şöyle: "Hezimete uğramayacağız. Zafer de beklemiyoruz. Biraz gerileyeceğimizi sanıyoruz". Açıkçası sosyalistler seçimlerden pek o kadar umutlu değiller.

Oysa seçimlere 10 gün kala "rüzgarın yönü" değişti. Değişik seçim sondajları solun hızlı bir yükseliş içinde olduğunu belgeliyor. Aslında Fransa'nın siyasal yaşamında geleneksel duruma gelen sağ-sol eşitliği yeniden rayına giriyor.

Şimdi geriye 6 Mart'ı beklemek kalıyor. Ama gerçekte "dananın kuyruğu" seçimlerin ikinci turu 13 Mart'ta kopacak . Sağın aylardır kendine slogan olarak seçtiği "Sosyalist yönetimi hezimete uğratacağız" sözünün gerçekleşmesine olanak bulunmadığını söylemek de bir kehanet değil!

"Üstümde bir şey kalmadı", ya göğüsler?

"Vaadedildiği gibi, 21 aylık sosyalist yönetimden sonra hiçbir şeyim kalmadı." İşte, tüm Nice halkını merak içinde bırakan seçim afişinin son durumu. Söz konusu afiş, geçen yıl tüm Fransa'da olay yaratan "önce üstü", daha sonra ise "altını çıkarıyorum" reklâmının diğer bir örneği. Fotoğraftaki "huri" de belirli tarihlerde önce üstünü, daha sonra ise altını çıkarıp, soyunarak sözünü tutarken, bunu kimin için yaptığı da nihayet belli oldu: Nice Belediye Başkanı Medecin! Yıllardır Nice Belediye'sini tekelinde bulunduran Medecin, "karanlık" özel yaşamı ve politikada sözünü tutmamakla da ünlü.

Bu slogan sosyalistlere, 21 aylık sosyalist iktidarın hiç de fena sonuç vermediğini savunma olanağı tanırken, reklâmın yapılış şekli Medecin'e karşı kullanma fırsatını da sağlıyor. Çünkü Medecin, Nice'lilerden yine birşeyler saklıyor...

Boğaziçi'nde "açık müze"

Beş asırlık tarih yeniden canlandırılacak

Bektaşi babasının "elifi" taçlı 250 yıllık mezar taşının üstüne tırmanıp, bacaklarını sarığın iki yanından ata biner gibi geçiren çocuk, elindeki çomakla, aşağıdaki arkadaşının çomağına vurarak düşsel bir kılıç oyununa girişmişti. Saçları bir numaraya vurulmuş öteki çocuk, "kûfi" yazılı mermer mezar taşındaki yazıyı beğenmemiş olacak ki, taşı elindeki çiviyle kazıyıp, kendince bir şeyler karalamaya çalışıyordu.

Boğaziçi Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Süheyla Artemel, işte bu gidişe "dur" demek için Rumelihisarı sırtlarına sahip çıkmak gerektiğini söyledi.Hisar'a ve Boğaziçi'ne hakim bir tepe üzerinde yer alan bu mezarlık 1451 yılında burada şehit düşen ilk Türklerin yattığı yerdi ve o yıllarda kurulup, Cumhuriyet'e kadar varlığını koruyan "Şehitlik Dergâhı"na ait Bektaşi mezarlığı, yıllar boyu kaderine terkedilmişti.

Boğaziçi Üniversitesi Çevre Komisyonu Başkanı Prof. Artemel ve üyeleri bu bölgede hırsızlardan ve civar gecekondularda oturan haylazlardan her nasılsa arta kalan tarihi eserleri korumayı düşündü. İlk adım olarak, mezarlıkların bulunduğu alan, eski Dergâhın yeri ve Dua Tepesi adlı bölge, Boğaziçi Üniversitesi kampüsüne katıldı. Bunu, Çevre Komisyonu üyelerinin çevreyi düzenlemek, mezarları onarıp yeşillendirmek, eldeki fotoğraf ve planlardan yararlanarak "Şehitlik Dergâhı"nı yeniden inşa etmek için hazırladıkları proje izledi. Projeye göre Dergâh, Galata Mevlevihânesinde olduğu gibi, Bektaşi geleneklerinin ve törenlerinin sembolik olarak canlandırılması amacıyla yeniden inşa edilecekti. Ayrıca Rumelihisarı semtinin de gelişi güzel yapılarla daha çok yozlaşması engellenecek, varolan ahşap evler onarılacak, parke taşlı sokakları ve doğal yeşil dokusuyla eski günlerdeki biçimiyle yeniden canlandırılmaya çalışılacaktı. Sanatsal etkinliklere ağırlık verilecek olan yörede, Boğaziçi'nin özellikleri yaşatılacaktı.

Boğaziçi'nin ve Rumelihisarı'nın bu günkü durumunu bilen birçokları için böylesi bir tablo, ya gülümsemeyle karşılanabilir ya da safdilce bir iyimserlik sayılabilirdi. Oysa Prof. Dr. Süheyla Artemel böyle düşünmüyordu. Hazırladıkları proje, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü UNESCO tarafından onaylanmıştı. UNESCO'nun ve Üniversite'nin de katkılarıyla Rumelihisarı semti proje uyarınca yeniden düzenlenecekti. Bu düzenlemede, Rumelihisarı'nın insanları ve semt özellikleri, olduğu gibi korunmaya çalışılacaktı. Amaç, içi boşaltılmış, donuk, yaşamdan uzak bir "müze" yaratmak yerine, değişik niteliklere sahip bu bölgeyi, tarihi ve doğasıyla, bütün bir çevre olarak korumaktı.

Neden Rumelihisarı? Boğaziçi Üniversitesi Çevre Komisyonu, bağlı olduğu Üniversite'nin de semt kapsamında yer alması dolayısıyla, özellikle bu yörenin korunması ve yeniden düzenlenmesi için kolları sıvadı. Ama gerçek neden, Rumelihisarı yöresinin, hem tarihsel geçmişi, hem de bitki dokusuyla korunabildiği takdirde, Boğaziçi'nin özelliklerini toplu olarak gözler önüne serebilecek bir yapıya sahip olmasıydı. Rumelihisarı sırtlarında yer alan 15. yüzyıl şehitliğinde, Fatih Sultan Mehmet'in babası II. Murat ile birlikte buraya gelen "evlâd-ı fatihân" yatmaktaydı. Şehitliğin hemen yanındaki mezarlıkta ise, o yıllarda kurularak varlığını Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar sürdüren "Şehitlik Dergâhı" adlı bektaşi dergâhının "babaları" ve kimi "müritleri" gömülüydü. Halk arasında "Nafi Baba Dergâhı" olarak bilinen bu bina 1826 yılında Sultan II. Mah-

"Denize nazır" bir fakülte

İşletme Fakültesi Rumelihisarı'nı mesken tuttu

Boğaziçi Üniversitesi Çevre Komisyonu ve UNESCO, Boğaziçi'ni tehdit eden yağmadan hiç olmazsa Rumelihisarı'nı kurtarmak için çaba harcarken, başka bir kuruluş da kendisini kurtarmanın telaşı içinde. Bu kuruluş, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi. Tek amacı, 1969 yılında hazineden aldığı Rumelihisarı'ndaki arazisine, bir grup beton binayı kondurabilmek! İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, Rumelihisarı sırtlarında Nafi Baba Dergâhını ve Şehitliğin yanıbaşındaki 35 bin metrekarelik araziye bir dizi bina yapacak ve öğrenimi bu "denize nazır" binalarda sürdürecek! 1972 yılından bu yana, Anıtlar Yüksek Kurulu, Mimarlar Odası, İstanbul Belediyesi, Rumelihisarı'nın genel görünümünü bozacak böylesi bir yapılaşmaya pek çok kez karşı çıktılar. Ne var ki, İşletme Fakültesi, inşaatı yürüttü ve binaları neredeyse öğrenime geçilebilecek bir duruma getirdi.

Rumelihisarı'ndaki İşletme Fakültesi inşaatına ilk karşı çıkan, Anıtlar Yüksek Kurulu oldu. Kurul, 15 Temmuz 1972 tarihinde "Rumelihisarı peysajının bozulacağı" gerekçesiyle, o bölgede inşaat yapılamayacağına karar verdi. Ancak, Danıştay'da dava açan İşletme Fakültesi, 11 Haziran 1973'de, davayı kazanarak bu kararı iptal ettirdi. Anıtlar Yüksek Kurulu 14 Aralık 1973'de sözkonusu arazinin, "Tabii SİT Sahası" içinde olduğunu belirterek, inşaata bir kez daha karşı çıktı. Bu kez Danıştay, yürütmeyi durdurma kararı verdi. Ancak İşletme Fakültesi atik davranmış, Danıştay'daki davanın sonuçlanmasını beklemeksizin, 2 Ocak 1975 tarihinde İstanbul Belediyesinden, "yapının yerleşme planı, yarışma sonucu belirlenmek üzere "imar durumu almıştı. Danıştay'ın Anıtlar Yüksek Kurulu'nun kararını bozmasından sonra, Belediye'nin istediği yarışmanın açılması için bir "proje jürisi" oluşturuldu. Ancak jüri, "Boğaziçi'nin genel görünümü bozulmadan buraya inşaat yapılması olanaksızdır" diyerek, 22 Mayıs 1975 günü kendi kendisini red ediyordu!

Aynı yılın 15 Kasım tarihinde toplanan Anıtlar Yüksek Kurulu, ne hikmetse, karar değiştirdi. Bu kez kurul, yükseklik sınırlaması koyarak inşaat yapılmasına izin veriyordu. Daha sonra, yeniden oluşturulan bir jüri, 13 Mayıs 1976'da uygulanacak projeyi seçti. Sonuçta İşletme Fakültesi inşaatı 1978 yılında, Belediye'den ruhsat alınmaksızın başlatılıyor, durumu öğrenen belediye de, 5 Mayıs 1978 ta-

Rumelihisarı semti, henüz yitirilmemiş özellikleri ile korunmaya çalışılacaktı.

Prof. Dr. Süheyla Artemel "Şehitlik Dergahı'nın yeniden inşa edileceği tepeyi gösteriyordu. Dergah Boğaziçi ve Rumelihisarı'na hakim bir yerdeydi

mut tarafından yıktırılmış, ancak 1839 yılında "Nafi Baba"nın babası tarafından yeniden yaptırılmıştı. Türk mimarisinin yetkin örneklerinden biri olan bina, 1947 yılına kadar varlığını koruyabilmiş, o yıl araziyi ele geçiren bazı kişiler tarafından yıktırılmıştı. Binanın, elde bulunan fotoğraf ve planlarından yararlanılarak, UNESCO tarafından onaylanan proje uyarınca yeniden inşa edilmesi düşünülüyordu. Bu yeniden-inşa sırasında evlerde yaşayanlara onarım için proje ve kredi yardımı yapılacak, yeşil alanlar daha bakımlı hale getirilip halka açılacak, onarılan yapıların bazıları sanatsal etkinliklere ve sergilere ayrılacaktı. Prof. Dr. Artemel'e göre bunlar, yöre halkının yaşamı bozulmadan ve engellenilmeden yapılmalıydı! Bu bölge bir tür "açık" ama yaşayan müzeye dönüştürülecekti.

İlk Adım. Bu projenin uygulanmasında ilk adım, "Şehitlik Dergâhı", "Şehitlik Tepesi" ve "Dua Tepesi"nin çevre düzenlemesi ve yeşillendirilmesi ile atılacak. Daha sonra bir bölümü toprak altında bulunan, bir bölümü de depolarda saklanan, Türk mermer oymacılığının ve hat sanatının paha biçilmez örnekleri olan mezar taşları yerlerine konulacak. Ardından, parasal olanaklar ölçüsünde, "Şehitlik Dergâhı"nın yeniden yapımına ve Rumelihisarı semtindeki eski yapıların onarımına geçilecek. Adım adım uygulamaya konulacak projenin parasal kaynaklarını, Boğaziçi Üniversitesi, Çevre Komisyonu ve UNESCO sağlıyor. Ayrıca çeşitli kuruluşlardan da yardım alınacağı umuluyor.

Rumelihisarı çevresinin korunmasını sağlayacak bu projenin en önemli özelliği, tamamı tarihi sit alanı içine alınan Boğaziçi'nin korunabilmesi için atılmış ilk adım olması. Aslında yapılması gereken çok daha geniş kapsamlı bir koruma: Boğaziçi'nin en az Rumelihisarı kadar değerli olan koyları, tepeleri, yapıları ve doğal bitki örtüsü de korunmaya alınmayı bekliyor.●

Pek çok kez durdurulmaya çalışılan Fakülte inşaatı, Belediye tarafından da mühürlenmişti. 5 Mayıs 1978 tarihli Milliyet Gazetesi haberi böyle veriyordu

rihinde inşaatı mühürlüyordu. Gazetelere konuya ilişkin bir açıklama yapan, dönemin Belediye Başkan Yardımcısı Engin Özbayraktar, o alanı korumak için Belediye'nin gösterdiği direncin, "çeşitli yollardan" kırılmasına çalışıldığından yakınmıştı. Gerçekten de, mühürleme olayından 18 gün sonra Belediyeden ruhsat alınacak ve inşaata devam edilecekti!..

Bu gün bu yapılar büyük ölçüde tamamlanarak neredeyse öğrenime başlanabilecek bir duruma getirildi. Boğaziçi Üniversitesi ve Rumelihisarı ile burun buruna olan bu binaları, geçtiğimiz yıl Cumhurbaşkanı Kenan Evren de gezdi "Bu binalar neredeyse Boğaziçi Üniversitesi'nin kampüsü içine girmiş" diyerek ilgilileri kınadı. Cumhurbaşkanının emri üzerine Milli Eğitim Bakanı Hasan Sağlam, İşletme Fakültesinin bu binalarda ancak "geçici" olarak öğrenim yapabileceğini, Avcılar semtinde yapılacak yeni binalar bittiğinde de oraya taşınmaları gerektiğini söyleyecekti.

Bu gün "iskan izni" alınmamış olan bu binalarda, İşletme Fakültesi yetkilileri öğrenime başlandığını belirtiyorlar. Boğaziçi Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi gibi iki kültür ve eğitim kurumu tarafından birbirine taban tabana zıt açılardan değerlendirilen Rumelihisarı'nın, geleceğinin ne olacağı ise hiç bilinmiyor.●

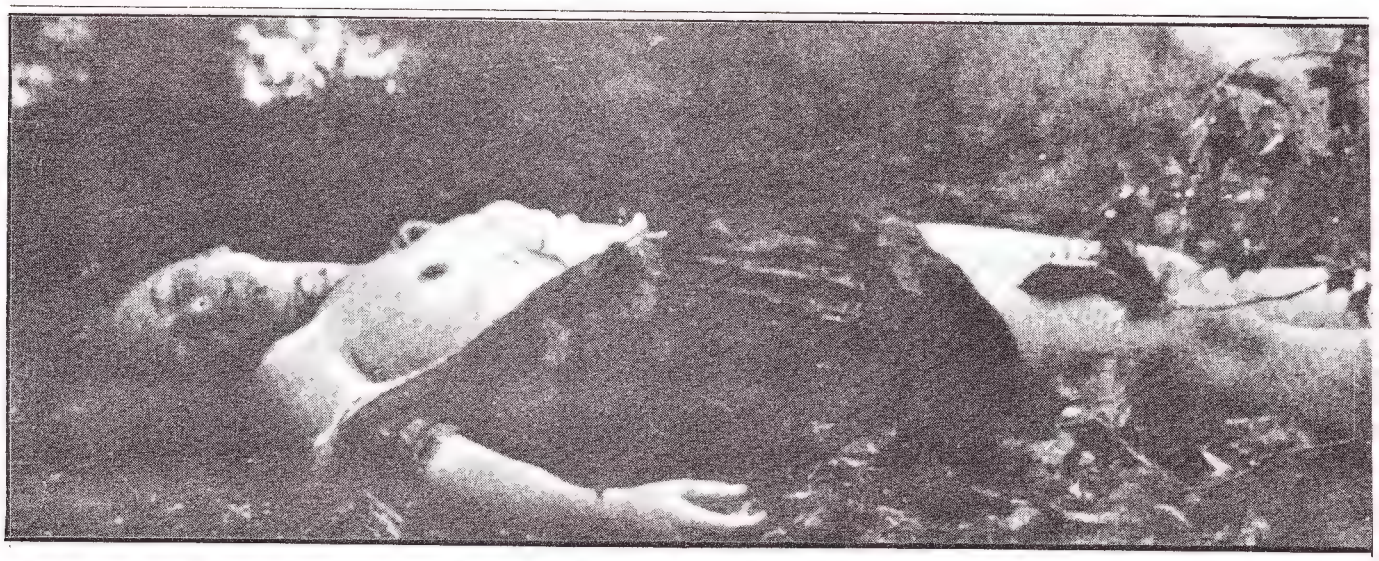

Kadının kâbusu: Tecavüz

Irza geçme cinsel yasak, doyumsuzluk ve eğitimsizlikten kaynaklanır

Samsun Devlet Hastanesi'nde çalışan 21 yaşındaki Şaduman Maden, yurt dışından yeni gelen sözlüsüyle pikniğe gitti. Gün çok güzel geçmiş, uzun süren özlem giderilmişti. Şaduman hemşire, sözlüsü Ahmet Şengül'den araba kullanmayı öğretmesini rica etti. Çevre tenhaydı, ortalıkta kimseler yoktu. Ahmet Şengül kaybettikleri kontak anahtarını ararken, birden 5 kişinin saldırısına uğradı. Gözü dönmüş saldırganlar bıçakla etkisiz hale getirdikleri Ahmet Şengül'ün gözleri önünde, Şaduman Maden'in yalvarmalarına aldırmadan, sırayla ırzına geçtiler.

Olay 1 Şubat 1983 günü Samsun'da meydana geldi. Ama bu, tekil bir olay değildi ve özellikle yurdumuzda sık sık rastlanmaktaydı. Yalnızca İstanbul'da 1982 yılında "ırza geçme" olaylarının sayısı 43'tü... Türkiye genelindeyse Adalet Bakanlığı istatistikleri 1977 yılındaki ırza geçme olaylarını 941 olarak gösteriyordu. İstanbul Emniyet 2. Şube Müdürü Mehmet Ağar, İstanbul'da rastlanan ırza geçme olaylarının,43'ten çok daha fazla olduğunu, bunların polise yansımadığını söylemekteydi.

Kimdi bunlar, ne tip insanlardı bu saldırganlar? İstatistikler 43 ırza geçme olayı failinden 36'sının boştagezer, ötekilerininse tezgahtar, bakkal çırağı, garson, balıkçı ve işçi olduklarını ortaya koymaktaydı. Faillerin öğrenim düzeylerinin de çok düşük olduğu görülüyordu.

Tespit nasıl yapılıyor? İstanbul Emyet 2. Şube Müdürü Mehmet Ağar, ırza geçme olaylarının tespitinin genellikle şikayet üzerine yapıldığını, 43 olaydan 40'ının şikayet, 2'sininse ailelerin isteğine göre "özel istihbarat sonucu" saptandığını belirtti. Saldırı ve tecavüz, daha çok, genç kişilerce yapılmaktaydı: 43 ırza geçme olayından 41'inde failler 1956-66 doğumluydu; geriye kalan iki kişiden biri 1944 öteki 1932 doğumluydu. Irza tecavüz hangi bölgelerde daha yoğun? İstanbul'da, daha çok, gecekondu bölgelerinde (Gazi Osman Paşa, Alibeyköy, Gültepe, Zeytinburnu) bu olaylar çokça görülüyor. Türkiye genelinde de, daha çok Doğu ve Güney Doğu bölgelerinde, çoğunlukla Urfa, Diyarbakır, Mardin, Siirt, Bitlis gibi illerde, "ırza geçme" olaylarına sık rastlanıyor. Adalet Bakanlığı'nın istatistiklerine göre, 1977 yılında işlenen 36.271 suçtan 941'i ırza geçmekle ilgili. Bunun faillerinin 933'ü erkek, 8'i kadın. Kadın failler, daha çok yardım eden, yol gösteren kişiler olarak görülüyorlar. 941 suçludan sadece 29'u ortaokul veya lise mezunu, 1'i üniversite mezunu, geri kalan 911 kişi ise ya okuma-yazma bilmiyor, ya da çok az biliyor. Bundan çıkan sonuç şu: İstanbul ve Türkiye genelinde ırza geçme suçunu %95 oranından çok alt düzeyde eğitim görmüş ve kültürsüz kişiler işliyorlar.

Irzına geçildiğini iddia eden Zeynep

Irza geçme suçu manevi bakımdan büyük bir suç. Irzına geçilen kişiyi, bunalıma iten, halk arasındaki deyişle 'hayatını karartan' bir suç! Ama, cezaî bakımdan ne ölçüde "ağır" bir suç sayılıyor? Güzel Şaduman hemşirenin pembe hayallerini yıkıp, çirkin emellerine ulaşan saldırganlar nasıl bir cezaya çarptırılabilirler? İstanbul 1. Asliye Ceza Hakimi Edip Adil Ergün, ırza geçmenin cezasının olayın kapsamına göre değiştiğini, Türk Ceza Kanununun 414,415,416,417,418. maddelerine göre 6 aydan, idama kadar değişebileceğini belirtti. Burada kasıt çok önemliydi; cürüm kastı ile hareket eden kişiler, mutlaka cezalandırılıyordu. Ergün, "ırza geçilen kişi 15 yaşından küçük olduğu takdirde, ırzına geçilenin rızası dahi olsa, olay zorla ırza geçme sayılır. Meğer ki evlenme ile son bulursa, ırza geçenin cezası 5 yıl tecil edilir" dedi.

Hukuki tanım. Irza geçmenin hukuki tanımını ise Kriminolog Doç. Dr. Köksal Bayraktar şöyle yaptı. "Erkeğin karşı cinsten ya da aynı cinsten bir kimsenin cinsel yaşamına zorla ve cebir kullanarak müdahale etmesi." Bayraktar'a göre bu tür cinsel suçları işleyen kişilerin cinsel hayatlarında ya aşırı derecede faal, ya da yetersiz oldukları tespit edilmişti.

Daha çok ne tür ırza geçme olaylarına rastlanıyor? Irza geçmede hangi yöntemlere başvuruluyor? İstanbul Emniyet 2. Şube Müdürü Mehmet Ağar, iki tip ırza geçme olayına rastlandığını belirtti: Biri eğlenmek amacıyla, öteki sapıkça saldırarak! Sapık saldırıların oranı %2 ya da 3'tü ve İstanbul'daki 43 olaydan sadece 1'i "saldırı" kalanlarsa "eğlence" biçiminde gerçekleşmişti. Kriminolog Doç. Dr. Köksal Bayraktar bu konuda şöyle dedi: "Irza geçme suçu erkeğin aşırı iktidar ya da iktidarsızlığı nedeniyle meydana geldiğine göre, bir süreç içerisinde erkek cinsel faaliyetini önceden planlayabilir ve ırza geçme fiilini meydana getirebilir."

Ya izler? İstanbul Adli Tıp Morg Müdürü Doç. Dr. Özdemir Kolusayın "ırza geçilen kişideki izler, olayın oluş şekline bağlıdır" dedi. İzlerin yerleşmesi ikiye ayrılıyordu: Irzına geçilen kişiyi korkutmak ve razı etmek için, vücudun değişik bölgelerinde yumruk, başa vurma, yara şeklindeki izler; bir de ırza geçen kişinin aşırı şehvet duygusuyla yaptığı kızlık zarı parçalanması; göğüs ve bacaklarda görülen çimdik, ısırık, diş izleri.

Morg Müdürü sonu ölümle biten ırza geçme olaylarının yılda erkeklerde 5'i kadınlarda 10'u bulmadığını söylüyordu. Bunlar geçici izlerdi, ya silinmesi mümkün olmayanlar? Hayat boyu alnındaki lekeyi taşımaya mecbur kalanlar? Toplumda daima "ırzına geçilmiş" damgası ile yaşamaya mahkum olanlar? Bu, ırza geçme olaylarının bıraktığı fizyolojik izlerden, belki de daha önemliydi. Kriminolog Doç. Dr. Bayraktar, ırzına geçilenlerde ruhi şoklar, akli dengesizlikler, ruhi bunalımlar meydana geldiğini, toplumda önemli bir yer tutan "kızlık zarı"nın yırtılması ile "namus"un elden gittiği düşüncesi yerleştiği için, suçu olmayanın bile salt ırzına geçildiği için ayıplandığını söylüyordu.

Çocuğumu alın!.. "Hakim bey çocuğumu alın, ben zaten çocuğum, buna bakamam" diyordu 12 yaşındaki Gönül Karakocak.10 ay önce Bursa'nın Orhangazi ilçesinde dört kişi tarafından hamile bırakılan bu süre içinde doğum yapan genç kadın, ilkokul 5. sınıf öğrencisiydi. 12 yaşındaki bir çocuğun zorla ırzına geçilmesi, onun hamile bırakılması gerçekten bir toplum yarasıydı. Sapıklar bir çocuğun hayatını daha başlamadan yıkmışlardı.

Saldırıya uğrayanlardan yalnızca ikisi Şaduman hemşire ve küçük Gönül'ün gerçek öyküsü bu. Bir de madalyonun öteki yüzü var. Örneğin, Zeynep Taş olayı.

18 yaşındaki Zeynep Taş, Bakırköy'de kaçırılıp ırzına geçildiğini ileri sürüyordu. Günlerce kafaları meşgul eden olay, Zeynep'in ırzına arkadaşlarının geçtiğinin saptanması ile çözümlendi. Zeynep böyle bir yalana neden gerek duymuştu? Nedeni basit: Cinsel tabuları katı olan toplumda, gayri meşru bir ilişki hoş karşılanmıyor. "Kızlık zarı"nın yırtılmış olması, belki Zeynep Taş'ın evinden kovulmasına neden olacaktı. Dolayısıyla en kolayı, tecavüze uğradığını söyleyip kurtulmaktı. Rızası ile cinsel ilişkide bulunduğunu, ailesi ve çevresine kabul ettiremeyeceğine göre, böyle bir yalanı toplumun katı yargıları doğurmuştu.

Gerçek nedenler: Zorla ırza geçmenin gerçek nedeni ne olabilirdi? 2. Şube Müdürü Mehmet Ağar, zorla ırza geçmeyi cinsel açlık ve eğitimsizliğe bağlarken, psikolog Dr. Güngör Özyiğit şöyle dedi: "Zorla ırza geçme, insanca yollardan, sevgi ve ikna yoluyla elde edemediğini, zorla ve şiddete başvurarak sahip olma isteğidir." Özyiğit, olayda asıl amacın, doğal yollarla cinsel doyuma ulaşamayan kişinin kendi yetersizliğinin öcünü eziyet yoluyla alması; yetersizliğinin yıkıcılığa ve nefrete dönüşmesi olduğunu belirtiyordu. Değer yargıları gelişmemiş bu kişiler psikopat, seksopat olarak tanımlanıyordu. Dr. Özyiğit "insanlar için hak olan, gönül rızası ile verilendir; bunun dışına taşmak, hakkı çiğnemektir" dedi. Bir insanın karşılık görememesi, o kişinin başarısızlığının simgesi, güçsüzlüğünün nesnesi oluyor; kendine saygıyı kazanmak için istediğine ancak zorla sahip olması gerekiyordu. Dr.

"Biz orospuyuz, ama toplum daha kötü"

Nokta: Nazan, kaç yıldır bedenini satarak yaşıyorsun?

Nazan G. : Bu yıl dört yıl oluyor.

Nokta: Bu işe nasıl bulaştın?

N.G: "Beni bu işe ailem, çevrem itti. Lise son sınıfta okuyordum, okulda bir sevdiğim vardı. Ama bir gün babam, 'evleneceksin' diye tutturdu. Biz İzmir'de Bağlarbaşı'nda oturuyorduk; babam emekli memurdu. Kendimi bildim bileli, hep yokluk içinde geçti yaşantım. Babam, kasabanın zengin bir tüccarı vardı onun oğluna beni verecekmiş. Ben 17 yaşındaydım. Evleneceğim çocuğun adı, Celal'di, 25'inde ancak vardı. İçim ısınmadı bir kere adama. 'istemem' diye tutturdum, ama babam 'olacak bu iş' dedi. Beni zorla nişanladılar. Ben hep kaçtım adamdan, 'gez, tanırsın' dediler, istemedim. Birgün Celal babamdan izin aldı, beni yemeğe götürdü; ardından evlerine gittik. İçmiştim. Evde yalnız kaldık, birden üstüne yürüdü, var gücümle bağırdım, ama o üstüme bindi. Beni iğfal etti."

Nokta: O an neler düşündün?

N.G: Bunu yaşamayana anlatmak zor. Üstümde sadece bir ağırlık vardı, hayvan gibi soluyordu.

Nokta: Sonra ne oldu?

N.G: Eve gidip babama anlattım. 'Evlenirsiniz' dedi. Ama onun istediği gibi olmadı durum. Celal 'Ben artık bu kızı istemem' dedi. İstemez, istemez. Babası kendi eliyle teslim etmiş kızı o da tadına bakmış, bir daha ne yapacak! Nişan bozuldu... Ondan sonraki günleri hatırlamak bile istemiyorum. Mahallede dedikodular başladı, okulda herkes benimle ilişkiyi kesti, 'Orospu' diye seslenmeye başladılar. Birgün babam, 'defol git bu evden senin gibi sürtüğe yer yok' dedi. Çekip çıktım.

Nokta: Ne yaptın sonra?

N.G: Ankara'ya gittim. Bir kız arkadaşım vardı mahallede,onun Ankara'da arkadaşları varmış, yanlarına gittim. Genç çocuklardı evlerinde kaldım bir süre.. Sonrası karışık biraz..

Nokta: Nasıl karışık?

N.G: Birgün **Ayı Hakkı** diye bir adamla tanıştım. Bana manifaturacıda tezgahtarlık buldu. Çalışmaya başladım. Buraya müşteriler geliyordu, ama kadın almak için. Bir gün beni bir adama satmışlar, benim haberim yok. Dükkanın arka bölmesi vardı, orada ırzıma geçti. İlkinde duyduğumun aynısını duydum. 21 yaşındayım şimdiye dek yüzlerce adamla yattım ama hepsinden iğrenerek! Hiçbirinde zevk almadım.

Nokta: Öyleyse ne için yaptın bu işi?

N.G: Tabii ki para için, sonra alıştım da olaya. İki ay öncesine, **Ayı Hakkı** ölene kadar onunla çalıştım, şimdi patronum, Gülçin.

Nokta: Nasıl iş buluyorlar size?

N.G: Telefonla,tanıdık aracılığıyla, bin bir çeşit yolu vardır bu işin.

TOPLUM

Özyiğit'e göre, zorla ırza geçmenin ardında yatan nedenler, istediğine normal yollardan ulaşamamak; sekste doyumsuzluk ve eğitimsizlik; saldırganlık güdüsünü, yüceltici yollara (sublimasyon) kanalize edememek ve insanca eylemlerde boşaltamamaktı.

Ya öteki ülkeler? Dünyada ırza geçme konusunda yerleşmiş iki görüş var. Genellikle ırza geçmek, önüne geçilmez vahşi bir isteğin açığa çıkması olarak tanımlanıyor. Bazı kaynaklar cinsel açlığın bunda bir payı olduğunu belirtiyor. Cinsel dürtü ile uyarılan erkeğin, bu durtünün ortaya çıkış zamanını belirleyip kontrol edebilmesi için gerekli psikolojik mekanizmaları gelişmiş olmalıydı. Sınırlanıp, kısıtlanamayan cinsel dürtü, saldırganlığa dönüşmekte, sarkıntılık veya ırza geçmekle sonuçlanmaktaydı. Yine aynı yerleşmiş görüş her kadının ırzına geçilmesini düşlediğini ve zorla olan cinsel ilişkiden hoşlandığını öne sürüyordu.

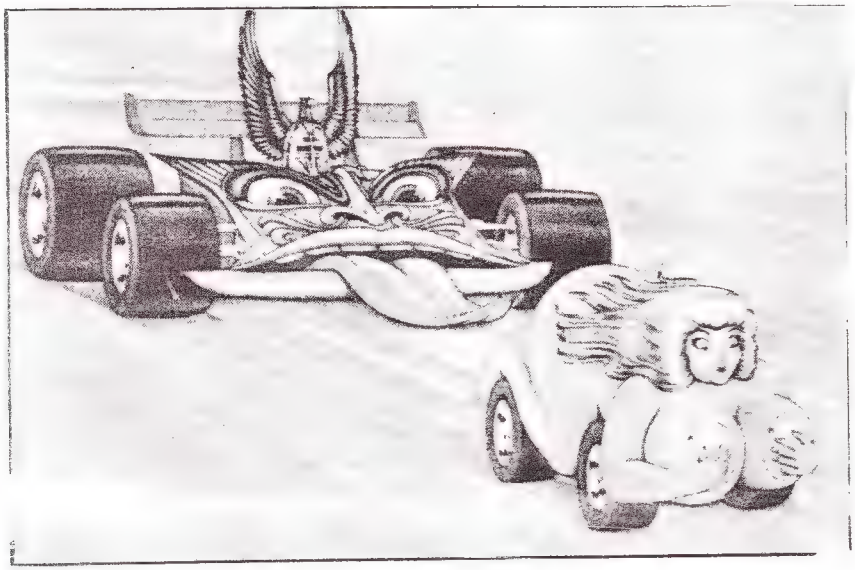

Son yıllarda psikolog ve kriminologlar tarafından yapılan araştırmalar, bu yerleşmiş görüşün kısırlığını ve yanlışlığını ortaya koydu. Bu yeni bulgulara göre, ırza geçme olaylarının "önüne geçilmez bir ihtiras sonucu" değil, önceden planlanıp yapıldığı (olayların % 80'inde) ve ırza geçen erkeğin, ırzına geçtiği kadını önceden tanıdığı (olayların %50'sinde), cürüm yeri ve anını önceden belirlediği saptanmıştı.

Her kadının düşünde, bir "ırza geçilme" olayının yattığı görüşüne gelince, 1970'lerden sonra kadın haklarını savunan öncü gruplar, cinsel arzunun temelinde başka bir insanla birleşme isteğinin yattığını; karşılıklı anlayış ve şefkatin, bunun vazgeçilmez bir unsuru olduğu tezini savunuyorlardı. Bu görüşe göre ırza geçmek, karşı tarafın rızası alınmaksızın yapıldığı için kadının erkek tarafından yadsınmasını simgeler. Sonuç olarak, kadın insan olmaktan çıkıyor, bir nesne bir meta, bir tüketim maddesi haline geliyordu. İnsanca ilişkilerin değil, deyim yerindeyse, piyasa koşullarının geçerli olduğu bir cinsel ilişkiyi de, ancak pek az kadın arzulayabilirdi!

Nişanlısı tarafından ırzına geçilen Nazan, vücudunu satmayı meslek edinmesine rağmen erkeklerden iğreniyor. Nazan'ı ilk kez satan kadın tüccarı merhum Ayı Hakkı.

Nokta: Ne kadar kazanırsın bir seferde?

N.G: Gününe, müşterisine göre değişir ama çoğu patrona gider. Paranın,5 bin lira alıyorsam üçü patronundur.

Nokta: Ne yaparsın paranı?

N.G: Ne yapacağım yerim, aptal mıyım ben, para biriktireyim! Eğer paran olduğunu anlarlarsa hemen dostun peydahlanır, ben dost istemiyorum. Ben yatıyorum, ama yatarken parayı nereye harcayacağımı düşünüyorum. Elime geçeni harcarım, çünkü gelecekten hiçbir şey beklemiyorum. Zaten nasıl beklerim ki? Biz orospuyuz. Bunu tâ başından beri kabul ediyorum, ama bana göre toplumun ruhu bizden de orospu. Beni bu hale koyanların benden daha mı ahlaklı olduklarını sorarım? Ailem, arkadaşlarım, mahalleli... Ben Celal'e hiç kızmadım, ama babama öfkem çok büyük. Beni eve çağırsalar da dönmem. Ben okumak istemiştim.

Nokta: Ne olmak isterdin?

N.G: Şimdiki halimin dışında herşey.

Nokta: Ya evlilik, ya aşk?

N.G: Gelecekte evlenmeyi düşünmüyorum. Kimse bizle sevdiği için evlenmez. Ancak para getirdiğimiz için evlenir, böyleleri var. Ama ben öyle midesizleri koca diye kabul etmem. Ben aslında namus açısından kapalıyımdır. Ben "koca" kelimesinden, karısının namus bekçiliğini yapanı anlarım. Aşk ise, bilmediğim bir olay; kimsenin bana aşık olmayacağını bildiğim için bu olayın hayalini bile kurmam. İnsan, benim gibi olunca hiçbir şeye özlem duyamaz. Bunu "orospu" olmayan nereden anlayacak?

Tarih içinde ırza geçmenin yeri: Irza geçmenin daha geniş çapta ve bilinçli uygulanmasını tarih içinde de görmek mümkün. Musa Peygamber savaşlarda kadınların ırzına geçilmesini, savaşın doğal bir sonucu olarak kabul etmiştir. İspanyol askerleri Güney Amerika'da İnka uygarlığını yerle bir ettiklerinde Güneş Tapınağını koruyan 500 bakirenin, kent meydanında silah zoru ile ırzına geçmişlerdi.Oysa bu devirde İspanya'da ırza geçmenin cezası, "ölüm"dü. Irza geçme suçunun ise Roma hukukunda görülen bir suç olduğunu biliyoruz.

Orta çağda zorla ırza geçen kişiye ölüm cezası veriliyordu. İslam hukukunda da en ağır suçlardan biri ırza geçme suçu. Türkiye'de ilk kez yazılı olarak 1858 tarihli Kanuname-i Humayun'da yer alan ırza geçme suçu, günümüze kadar üç kez değişti.

Dünyada suçu kimler işliyor? Almanya ve Amerika'daki ırza geçme istatistikleri, bu suçun genellikle 18 yaşın altındaki gençler tarafından işlendiğini, Amerika'da ırzına geçilenlerin %60'ının 20-39 yaşında, dar gelirli ve siyah ırktan gelen kadınlar olduğunu gösteriyor. Kanada'da 1977 yılında 1886 kişi ırza geçmek suçundan tutuklanırken, Amerika'da 24 324 kişi, Sovyetler Birliği'nde 20 000 kişi tutuklanmış durumda. Almanya'da ise bu rakam, tahminen 70 000. Çoğu ülkelerde adli makamlar her on olaydan ancak birinin polislere yansıdığı görüşünde birleşiyorlar.

"Irza geçme suçu, davacının da davalı gibi hareket gördüğü tek suçtur" diyordu Amerika Irza Geçme Komisyonu Başkanı Eva Norman. Kadınların ırza geçme olayını polise yansıtmakta gönülsüz davranmalarının nedenini pek çok kriminolog, polisin tecavüze uğrayan kadına karşı takındıkları tavırla açıklıyor. Amerika'da kadın yara, çizik veya benzeri belirtiler göstermediği sürece, polis ırza geçme olayının olduğuna dahi inanmıyor. Kadına "hoşunuza gitti mi?" "Zevk aldınız mı?" gibi sorular soruluyor. Bunun dışında kadın, ırza geçme olayını en ince ayrıntılarıyla bir erkek polis memuruna anlatma durumunda kalabiliyor. Türkiye'de ise mahkemelerde, ırzına geçilmiş kadının suçluyu teşhisi, genellikle yeterli delil olarak kabul ediliyor.

Irzına geçilen kadınların, toplumdan soyutlanmak korkusuyla, bunları yetkili makamlara bildirmedikleri bir gerçek. Bunun için Adli Tıp yöneticisi Dr. Kolusayın, ırza geçilen kadının yıkanmadan, utanmadan emniyete başvurmasını, uğradıkları mağduriyeti tespit açısından gerekli olduğunu önemle belirtti. Dr. Kolusayın, "ırzına geçilmiş bakire olayın şokunu atlatır atlatmaz, en geç 10 gün içinde başvurursa, ırzına geçildiği gün ve tarih saptanır ve ırza geçmenin maddi delili olan sperm bulunur" diyor.

Korunma yolları: Zorla ırzına geçilen kişi, olay anında nasıl olmalıdır ki, olay hafiflesin, kişi kendini koruyabilsin? Psikolog Özyiğit'e göre, saldırgan elden geldiğince tatlılıkla, insanca yollarla yatıştırılmalı, ikna etmeye çalışılmalıydı.

Olayın özü şu: Çağdaş anlayışa göre ırza geçme, kontrol edilemeyen cinsel dürtülerin açığa çıkmasıyla açıklanamaz. Irza geçme cinsiyet olayı değil önceden planlanıp, düşünülerek yapılan bir şiddet ve kaba kuvvet olayı. Ezme, baskı altında tutmayı simgeliyor ve ancak bu açıdan incelendiğinde bir anlam kazanabiliyor. Cinsel tabuların fazla, doyumların kıt olduğu toplumlarda, "kızlık zarı"nın bu kadar yüceltilmesinin ve "iffet"in simgesi haline getirilmesinin sonucunda ortaya çıkan sağlıksız gelişmelerin ve bunalımların çözüm yolu bulunmadıkça, gerekli cinsel eğitim verilmedikçe, nice Şaduman Hemşire'ler, Gönül'ler bu yolda yitip gidecekler. ●

Cinayette ikinci perde

Turgut Akyüz'ün öldürülmesine sadece bir şarkı mı neden oldu?

İlk kurşun hedefini bulmuştu... 22 yaşındaki gencin titreyen parmakları tetiğe üç kez daha dokundu. Kurşun sesleri küçük lokalin içinde derin yankılar yaparken, hedefteki orta yaşlı adam, kasıklarını tutup iki büklüm oldu ve kanlar içinde yere yığıldı. Tabancasını cebine sokan genç ise, içkinin etkisiyle sendeliyerek hızlı adımlarla merdivenlere yürüyüp gözden kayboldu. O gece Çakıl gazinosunda, hemen hemen aynı saatlerde yine içkili bir kişi havaya üç dört el ateş ederek oturanların paniğe kapılmasına neden oluyor, göz açıp kapayıncaya kadar ortadan kayboluyordu.

Stardust Cinayeti: Birinci olay, "Stardust Cinayeti" adı altında, ertesi gün hemen hemen bütün gazetelerin manşetlerine geçti. Heybetli ailesinin küçük oğlu Abbas Heybetli, Stardust gazinosunun sahibi Turgut Akyüz'ü "sudan bir nedenle" öldürmüştü. İkinci olay ise can kaybı olmadığı için fazla önemsenmedi ve kamuoyuna yansıtılmadı.

Akyüz'ün katili Abbas Heybetli, cinayetten bir hafta sonra yakalandı. Heybetli, ağabeysi Hasan Heybetli'nin karısı Muazzez Abacı'ya sinirlendiği ve gazinoculara düşman olduğu için cinayeti işlediğini söyledi. Genç Heybetli'nin, Ankarada bir gazinoda, içkili durumdayken Muazzez Abacı'ya hakaret ettiği, gazinonun garsonları tarafından dövüldüğü biliniyordu. Abbas Heybetli "Gönül Yazar'ın söylediği **Yasemen** şarkısı, bana yengemi (Muazzez Abacı'yı) hatırlattı, şarkıyı kesmelerini söyledim ve sinirlenip bana engel olmaya kalkan Turgut Akyüz'ü vurdum" demekle yetindi.

Gerçek Hangisi? Cinayetin nedeni Abbas Heybetli'nin anlattığı gibi miydi? Yoksa, "Stardust" ve "Çakıl" gazinolarındaki olayların arkasında başka gerçekler mi vardı?

Bu soruları yanıtlayabilmek için, bundan altı ay öncesine gitmek, İzmir Fuarı'nda başlayan olayları yeniden değerlendirmek gerekiyordu.

Geçtiğimiz, Eylül ayında, İzmir'de, Osman Kavran'ın gazinosunda çalışan Nükhet Duru, program süresinin

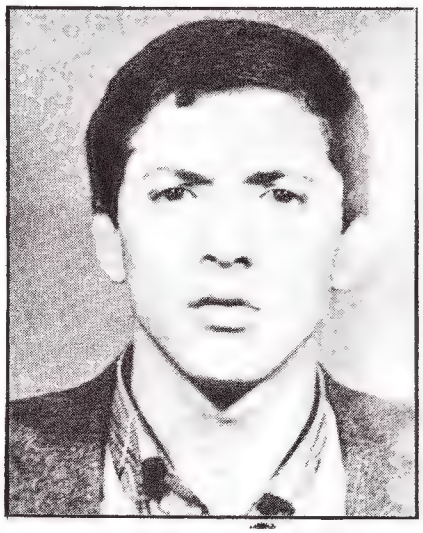

Heybetli: Ailenin en genç "şöhreti"

ortasında, patronu tarafından işten kovuldu. Taraflar, birbirlerine magazin basını yoluyla veciz (!) eleştirilerde bulunmuşlardı. Kavran, hemen ertesi gün Nükhet Duru'nun yerine Gönül Yazar'la anlaşıyor ve gazinosundaki programı aksatmadan sürdürüyordu.

Bir kaç ay sonra bu kez, Kavran'ın İstanbuldaki gazinosunda sahneye çıkan Gönül Yazar, patronu ile kavga etti ve kendi deyimiyle, gazinodan "ayrıldı", Kavran'ın söylediğine göreyse "kovuldu". Bu olaydan bir kaç gün sonra, İstanbul'un sayılı gazinolarının patronları, bir masa çevresine toplanmış ve bir "Centilmenler Anlaşması" yapıyorlardı. Turgut Akyüz, Fahrettin Aslan, Osman Kavran, Hasan Ekici, basına açıkladıkları bildiride, Gönül Yazar ve tamburi Muzaffer Özpınar'ı bundan sonra gazinolarında "çalıştırmayacaklarını" kamuoyuna duyurmaktaydılar. Gönül Yazar'sa bu karara tepki gösterip patronlarını ağır bir dille suçlamış, gerekirse kendi gazinosunu açıp sahneye çıkacağını söylemişti.

İlân sorunu: Gazinocuların aldığı bir başka karar da, gazinolarının bütün ilânlarının **Hürriyet** gazetesinden alınıp, **Güneş** gazetesine kaydırılmasıydı. Bunun görünen nedeni, Güneş gazetesinin ilanları daha ucuza yayınlamasıydı. Ama "fısıltı gazetesinin" söylentilerine bakılırsa, olayın nedeni başkaydı: Gazinocular, **Hürriyet** Gazetesi sahibi Erol Simavi'nin, Şan Müzikholü Yöneticisi Egemen Bostancı'ya destek olmasını istemiyorlardı. Egemen Bostancı, gazinocuların elindeki ünlü yıldızlarla müzikaller sahneye koyuyor, halk da bu "yıldız" şarkıcıları, daha ucuza izlemek olanağı buluyordu. Söylentilere göre, Erol Simavi'nin Egemen Bostancı'yı "maddi manevi" desteklemeye devam etmesi üzerine, gazinocular, ilânlarını **Hürriyet**'ten Güneş'e kaydırmışlardı. Ama bütün ilânları değil! Gazino ilânları **Güneş** gazetesinde yayınlanırken, **Hürriyet**'te iki gazinonun ilânı devam ediyordu. Bunlardan biri Hasan Ekici'nin sahibi bulunduğu **Çakıl** ötekiyse Turgut Akyüz'ün **Stardust** gazinosunun ilânları!.. Turgut Akyüz'ün gazinocuların ortak kararını bozmak istemediği, ama lokalinin solisti Sezen Aksu'nun ısrarı üzerine **Hürriyet**'e ilân vermeye devam ettiği söyleniyordu. Ama, nedeni ne olursa olsun, gazino patronlarının ortak kararına, sadece Stardust ve Çakıl uymamıştı.

Gönül Yazar: Garipciği kendi ellerimle ecele gönderdim.

Nükhet Duru-Muzaffer Özpınar: Sahneye birlikte hazırlandılar.

Anlaşma bozuluyor: Turgut Akyüz'ün gazinocuların aldığı ilk kararı bozması da bir kaç hafta öncesine rasladı. Akyüz, Gönül Yazar ve Muzaffer Özpınar'ın Stardust'da programa başlayacağını, gazetelere verdiği ilânlarla duyurdu. Aynı tarihlerde Hasan Ekici'nin sahibi bulunduğu **Çakıl** gazinosunda programa başlayan Nükhet Duru'yu sahneye hazırlayan da, yine Muzaffer Özpınar'dı...

Gönül Yazar programa başladıktan bir kaç gün sonra Stardust, bir polis baskınına uğradı. Polisler, dostları ile birlikte bir masada oturmakta olan Turgut Akyüz'ün masasında açılmış, içilmekte olan iki şişe viski buldular. Turgut Akyüz, kaçak viski bulundurmaktan Gayrettepe'deki 1. Şube'ye götürülürken, masada bulunanlardan biri, bu baskının ünlü gazinocular dan birinin ihbarı üzerine yapıldığını söylüyordu.

Turgut Akyüz'ün nezarete alınmasından bir süre sonra, olaydan Gönül Yazar'ın haberi oldu. Gayrettepe'ye giden Gönül Yazar, viskilerin kendisine ait olduğunu söyleyerek Akyüz'ü mahkum olmaktan kurtardı. Yazar, olayın bu bölümünü **Nokta**'ya şöyle anlattı: "Olayı öğrenince hemen 1. Şubeye gittim. Yurt dışından yeni geldiğimi ve iki şişe viskiyi hakkım olduğu için getirdiğimi söyledim. Viskileri de Turgut'un masasına ben gönderdim, dedim ve bıraktılar Turgut'u. Şimdi keşke onu kurtarmasaymışım diye dövünüyorum. Belki bir kaç gün nezarette kalsaydı bu olay gelmezdi başına.

Garipciği ecele gönderdim gibi geliyor bana." Gönül Yazar'a baskının, ünlü bir gazinocunun ihbarı sonucu yapıldığının doğru olup olmadığını sorduğumuzda "Böyle bir şeyi bilsem de yanıtlayamazdım" dedi. Yazar'ın aynı gece Çakıl gazinosunda da üç dört el ateş edildiğinden haberi yok. "Eğer doğruysa, bu gözdağı vermek olur" dedi ve ekledi: "Ben diğer patronların da çok ekmeğini yedim. Onların aleyhinde konuşmak istemem ama, gözdağı verilmek için adam öldürülmez ki! Sicilya mı burası? Onların bu kadar akıl dışı davranacaklarını sanmıyorum."

Turgut Akyüz'ün ölüm nedeni esrarını daha bir süre koruyacağa benziyor. Eğer Gönül Yazar'ın "sanmadığı" gibi, bir "gözdağı" vermekse, bunun için gerçekten adam öldürmeye değmez. Zaten Abbas Heybetli de yakalandıktan sonra "öldürmek için ateş etmediğini" belirtmişti. Turgut Akyüz'e sıkılan kurşunların tümünün belden aşağıyı hedeflemesi de belki bunun bir kanıtı. ●

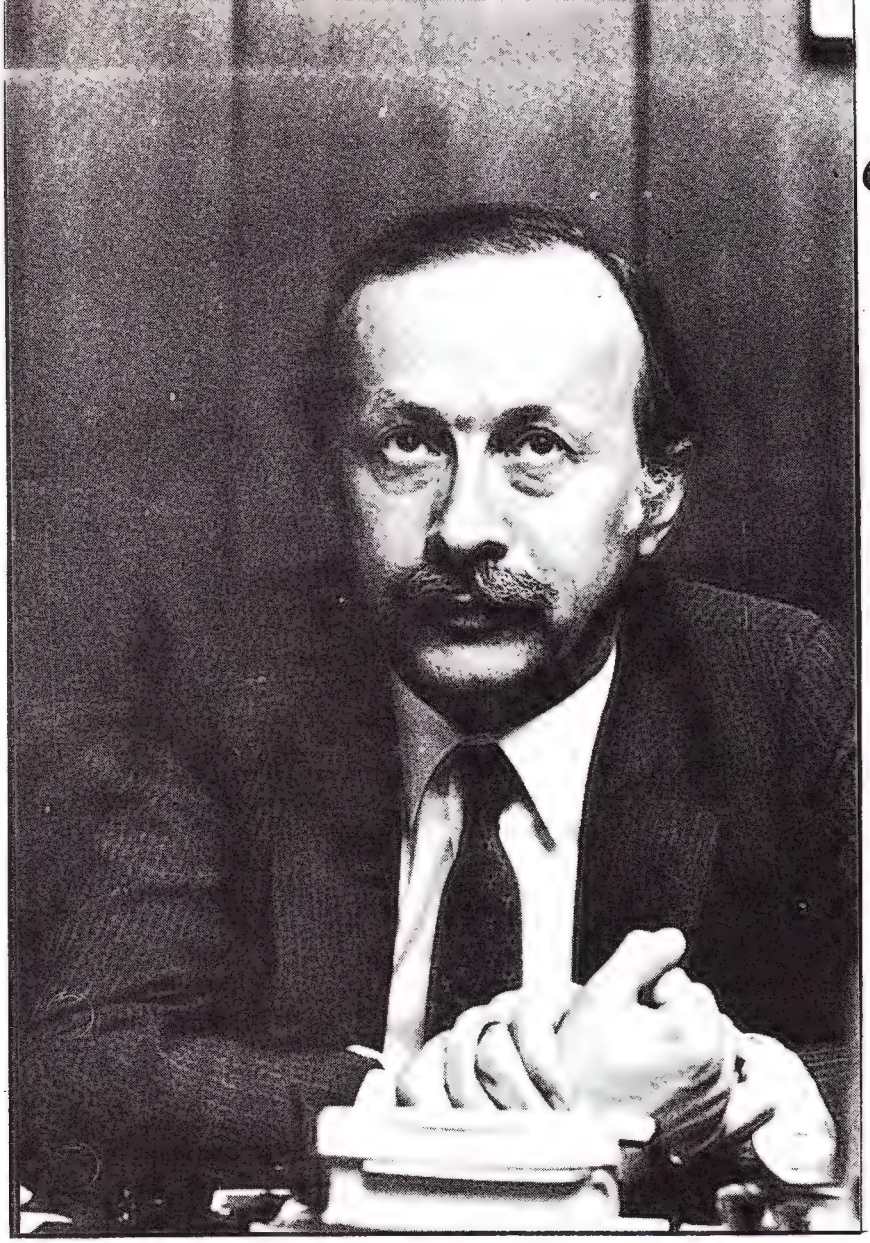

Hürriyet gazetesi başyazarı Oktay Ekşi 30 yıllık gazetecilik deneyimiyle konuştu

Uluslararası Basın Enstitüsü IPI'nin İstanbul'da basının kendini denetimi konusunda düzenlediği seminerde İ. Öztrak, O. Ekşi ve IPI Başkanı Max Schenedeir

'Denetim

Basında gönüllü kontrol

Kamuoyunda ve basın çevrelerinde tartışmalara yol açan basının kendi kendini kontrolü konusunda NOKTA, Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi ile görüştü.

NOKTA: Basının kendi kendini denetimi konusunun yasayla düzenlenmesi üzerine görüşlerinizi almak isteriz. Geçmişteki uygulama neydi? Bugün sizce nasıl olmalı?

Oktay Ekşi: Basının kendi kendini denetimi, son günlerde Türk kamuoyunu meşgul eden meseleler arasına girdi. Bu konunun bizim ülkemiz açısından 20-23 senelik bir mazisi, oysa batı dünyası açısından daha eski bir hikayesi var. Küçük bir örnek olarak ifade edeyim; basının kendi kendini denetimi meselesi İsveç'te 1916'dan beri yürürlükte olan bir sistemin ifadesidir. İngiltere'de 1947 yılında kurulan Kraliyet Basın Komisyonu, İngiliz basınının bütün sorunlarını inceleyen bir komisyondur. Bu komisyon, 1953'de kurulmuş ve ufak tefek sarsıntılara uğramasına rağmen bugüne kadar etkinliğini sürdürmüş bir müessesedir. Bizim açımızdan basının kendi kendini denetimi meselesi, 1960 yılında ele alınmış; 1960'ın sonlarına doğru "Basın Şeref Divânı" adıyla bir müessesenin kurulmasına imkan vermiş; 1967 yılından itibaren de hukuken varlığını kaybetmemiş olmasına rağmen fiilen ortadan kalkmıştır.

İşte bu mesele, son zamanlarda Türk kamuoyunda tekrar tartışılır hale geldi. Bunun sebebi şu: 1982 Anayasası, Danışma Meclisi'nde görüşülürken üyelerden Sayın General Eşref Akıncı, zannediyorum ki bazı telkinler sonucu, basının kendi kendini kontrolü konusunu akla getirebilecek bir öneri hazırladığını bildirdi. Sayın Akıncı'nın önerisi, basının kendi kendini kontrolü amacını mı taşıyordu yoksa bu amaç çerçevesi içinde basının kontrol edilmesi maksadını mı taşıyordu, o husus doğrusu çok aydınlığa çıkmadı. Sayın Akıncı, Anayasa'nın 28. maddesine bir ibare eklenmesi; basının, Basın Âhlak Yasası esaslarına göre yayın yapması; bu yayının da bir organ tarafından denetlenmesi amacını güttüğü izlenimi veren bir önerge hazırlamıştı. Ancak, Basın Âhlak Yasası esaslarına göre ya-

yasayla olmaz'

esası benimsenmesi gereken temel ilke olmalıdır

yın yapmak ve basının kendi kendini kontrolü meselesini Sayın Akıncı'nın getirdiği öneri doğrultusunda gerçekleştirmek mümkün değildir. Çünkü, Sayın Akıncı Anayasa'ya konacak bir idare ve ona dayalı olarak da Basın Kanunu'na konacak hükümlerle bu işin çözümleneceğini sanmaktaydı. Bence birinci ve en büyük yanlış buydu, çünkü bu konu, yani basının kendi kendini denetimi konusu, anayasa hükmü ile yahut kanunla gerçekleştirilecek bir konu değildir. Tam tersine, Anayasa ile veya kanunlarla gerçekleştirilmeyecek konuların belki başında sayılması gereken bir konuydu. Sebebi şu: Basının kendi kendini kontrolü sözünden de anlaşıldığı gibi, gönüllü bir kendini kontrol mekanizması fikrine dayalı bir projedir. Yani kendini kontrol iradesi doğrudan doğruya basın mensuplarından kaynaklanmaktadır. Oysa Anayasa'ya konacak bir hükümle veya bir kanuna konacak hükümle bu müesseseyi getiriyor olmak, iradenin kaynağını dışarda aramak demek idi. Bu, sistemin özüne o nedenle ters düşmekteydi.

NOKTA: Basının kendini denetimi neden gündeme geldi?

Oktay Ekşi: Bizde de, başka ülkelerde de bu mesele, basının kendi içinde duyulan ihtiyaçtan çok dış faktörlerin etkisi altında meydana gelmiştir. 1960 yılında Basın Şeref Divanı kurulmuştu; çünkü, 1960 İhtilâli olmuştu, çünkü o dönemde Milli Birlik Komitesi basından şikayetçiydi. "Babıali'den geçeceğiz" diyen MBK üyeleri yüzünden basın mensupları tedirgin olmuşlardı. Şimdi de 12 Eylül'den sonraki askeri yönetim döneminde, askerler yahut yönetim bazı tasarılar hazırlıyor, diye sözler var. Bu korkuyla basın mensupları harekete geçtiler, gibi iddialar var. Bunlar doğru da olabilir, aksi de olabilir. Önemli olan, bütün bu faktörlerin veya zorlamaların ortaya koyacağı ürünün ne olduğu. Bu etkenler, basının kendi kendini etkin bir biçimde kontrolü imkanını yaratırsa, mesleğimizin kazanacağı bir olumlu şey doğacaktır. Benim inancım bu.

NOKTA: Basın Âhlak Yasası diye bilinen kavram nedir? Bu alandaki uygulama nedir?

Oktay Ekşi: Basın Âhlak Yasası 1960 yılında, tıpkı batıdaki örneklerde olduğu gibi, basının kendi kendini kontrol ihtiyacı duyan arkadaşlarımızın, -başta merhum Abdi İpekçi vardı, gayretlerini saygıyla anmak isterim- bir araya gelip hazırladığı metindi.

Bu metin, herhangi kanuni bir değer ifade eden bir metin değildir. Yani, bir kanun sanılmamalıdır. Basın Âhlak Yasası, doğrudan doğruya bu çalışmaya katılmış olan arkadaşlarımızın bu metne verdikleri önemi ifade eden bir isimdir. Yahut bir sıfattır. Başka bir değeri yoktur. Bazı ilgililerin yaptığı gibi kanun metni sanıp düstûrlarda veya Resmi Gazete'lerde aramak ya da kanun numarası nedir diye soruşturmaya çalışmak beyhudedir.

Basın Âhlak Yasası bu şekilde tespit edildikten sonra, bu ilkelere meslektaşların saygı gösterip göstermediğini takip edebilmek için, bir de Basın Şeref Divânı kuruldu. Bu, tıpkı batıdaki örneklerde olduğu gibi, doğrudan doğruya gazetecilerin işbirliğiyle kurulan bir divandı.

NOKTA: Basın Şeref Divânı Kınama Cezasını nasıl uygular?

Oktay Ekşi: Basın Şeref Divânı'nın, yabancı ülkelerdeki adıyla Basın Konseyi'nin yaptığı şudur: Kınama cezası vardır, takbih cezası. Bu, Basın Şeref Divanı'nın kararlarının, ilgili gazetede ve diğer gazetelerde yayınlanması ile durumu kamuoyuna duyurma yani teşhir müeyyidesiydi. Basın Âhlak Yasası'na uymayan gazetelerin resmi ilanlarının kesilmesi çaresi arandı. Bunun için Basın İlân Kurumu Yasası'na bir madde ilave edildi ve bu uygulama başladı. Fakat Basın Şeref Divânı'nın takbih ettiği bazı yayın organları, bunun haksız bir uygulama olduğunu, Basın Şeref Divânı'nın verdiği kararların bir hukuki değer taşımadığını binaenaleyh kendi gazetelerinin ilanlarının kesilmesi sonucunu doğuracak bir uygulamanın yanlış olduğunu ifade ettiler ve Danıştaya başvurdular.

Danıştay bu itirazı yerinde gördü ve ilanların kesilmesi müeyyidesi de böylece kalktı. Aslında o da yanlış idi, şu andaki kanaatim o. Basın Şeref Divânı o yaklaşımla, bir mahkeme haline getirilmekteydi. Oysa gördüğümüz batılı örneklerde, hatta takbih dahi, artık kullanılmamaktadır. Örneğin, İngiliz Basın Konseyi şikayetini dinledikten ve ilgili basın kuruluşunun müdafaalarını aldıktan sonra ya şikayet yersiz bulunmuş ve reddedilmiştir demekte, ya da yapılan şikayet şayan-ı kabul görülmüştür demektedir. Bunun dışında bir beyandan İngiliz Basın Konseyi kaçınmaktadır.

NOKTA: Sayın Akıncı'nın önergesi Anayasa'da yer almamıştı değil mi?

Oktay Ekşi: Anayasa'ya, bahsi geçen Sayın Akıncı'nın verdiği öneriye dair hiç bir ilave girmedi. Onun önerisi Anayasa'nın 28. maddesine bir ibare eklenmesi ve ona bağlı olarak da, sonra bir kanun çıkarılması amacını taşıyordu. O önerinin en tehlikeli tarafı şuydu: Bu, Basın Konseyi veya Basın Şeref Divanı, her ne ise, basının kendi kendini kontrolü amacını güden müessesesinin içine, devletin veya iktidarın her ne olursa olsun, parmağının girmesi sonucunu doğuracaktı. Basın Şeref Divânı yahut basının kendi kendini kontrolü müesseseleri ile ilgili en kritik nokta bu. Eğer iktidar ister şu isimle, ister bu isimle parmağını bu müessesenin içine sokacak olursa, o artık basının kendi kendini kontrolü müessesesi olmaktan çıkar, iktidarın basını kontrolü amacıyla kurulan bir müessese haline dönüşür. O yüzden bu meselenin kanunla düzenlenmesi son derece yanlış olacağı gibi, her zaman ipin ucunu kanun yapanın veya kanun yapan çoğunluğun eline teslim eden bir çözüm olacaktır. Bir çözüm değil de, bir problem olacaktır.

NOKTA: Şu anda bu kanun için bir çalışma var mı?

Oktay Ekşi: Şu anda mevcut yönetimin bir takım hazırlıklar içinde olduğuna dair söylentiler var. Bu söylentilerin ne olduğunu bilemiyorum. Ama eğer bugünkü yönetimin kendi parmağı içeri girse, böyle bir olayda basının kendi kendini kontrolü amacıyla kurulan bu müesseseye kendi parmağı girse, bunda bir zarar yok diye düşünmesi hem bizim için hem gelecek için yanlış olur. Hiçbir iktidar ilânihâye olmayacağına göre, her iktidar kendisinden sonra gelenler için o dönemlerde de ayakta kalacak, sağlıklı işleyecek kurallar getirmekle yükümlüdür. O nedenle bugün konan kural, eğer bugün sağlıklı işleyecek gibi görünse bile, ziyadesiyle aldatıcıdır ve bugünkü çalışmalarda böyle bir amaç var ise, korkarım ki, bizzat bu çalışmaları yapanlar yarın şikayetçi hale geleceklerdir.

Eczacıbaşı Bayan Voleybol takımı (soldan) Sibel, Meral, Violet, İpek, Şehnaz, Nalan, Arzu, Sibel B., Nurdan, Yurdagül ve antrenörleri Cengiz Göllü ile başarılı oldular.

Ulaşılması zor rekor

Eczacıbaşı Spor Kulübü, Türk sporuna adını altın harflerle yazdırmış seçkin bir kulüp. Türk milli takımının %90'ını oluşturan kulüp, kurulduğu 1966 yılından bu yana voleybolde kız takımı ile 11, erkek takımı ile 7 kez Türkiye şampiyonu olurken, basketbol erkek takımı ile de 5 kez şampiyonluğa ulaştı. Kırılması hayli zor rekorları elde eden Eczacıbaşı'nın başarısının sırrını, geçtiğimiz hafta 11. kez Türkiye şampiyonu olan kız voleybol takımı ve milli takım antrenörü Cengiz Göllü ve Eczacıbaşılı üç voleybolcüden aldık:

Nokta: Bize biraz kendinizi anlatır mısınız? Nasıl tanıştınız voleybolle?

Cengiz Göllü: 1956 yılında ilk kez Ankara Demirspor'da lisansiye olarak voleybol oynamaya başladım. O tarihten 1966 yılına kadar fiilen kendim oynadım. 1960-66 arasında milli takımda oynadım. 1969 yılından itibaren hem erkek, hem de kız milli takımında antrenör ve teknik direktör olarak görev aldım. 150'ye yakın maç idare ettim. 1972 yılından beri Eczacıbaşı'ndayım. Evliyim. İki çocuğum var.

Nokta: Eczacıbaşı voleybol takımının gelişimi nasıl oldu?

C.G.: Türkiye'de voleybol konusunda aldığımız şampiyonluklarla önderlik yapıyoruz. Özellikle voleybol takımımız, diğer bazı müessese takımları gibi, belirli bir yere gelmiş bir takımın satın alınması şeklinde değil, aksine dördüncü kümeden itibaren atlaya atlaya 1971 yılından beri Türkiye liglerinde oynamak yoluyla şampiyonlukları kazanmıştır. Eczacıbaşı kız voleybol takımı ise, ilk kez fabrika işçilerinden kurulmuştur.

Nokta: 11 yıldan beri kız voleybol takımı Türkiye şampiyonluğunu kimseye bırakmıyor. Bu başarıyı neye borçlusunuz?

C.G.: Uzun vadeli programlama ve kadronun değişmemesi, bence başarının sırrıdır. Uzun programların uygulanması kalıcı kadrolarla mümkündür. Biz kendimize hedef olarak daima Türkiye dışını aldığımız için, başarı kendi kendine geliyor.

Nokta: Neden Eczacıbaşı 11 yıldır başta, diğer kulüpler şampiyonluk için yetersiz mi?

C.G.: Diğer kulüplerde kadrolar devamlı değişiyor; yönetim kadrolarının farklılığı, uzun vadeli programlamayı imkânsız kılıyor. Büyük bir çalışma zorluğu içinde olan kulüplerin, yetersiz olanak ve tesisleri, bize rakip olamamalarında, başlıca nedendir.

Nokta: Nasıl bir çalışma sisteminiz var?

C.G.: Türkiye'nin çok üst düzeyinde; senenin 11 ayı, haftanın beş günü devamlı antrenman yaparız. Sanıyorum ki, Doğu bloku ülkeleri hariç Avrupa ülkelerinde bile bizim kadar çalışma yapılmaz.

Nokta: İyi bir sporcuda ne gibi özellikler bulunmasını istersiniz? Kulübünüzün sporcu kabul şartları nelerdir?

C.G.: Sporcu adayı olabilmek için erkek ya da kız 12-13 yaşını aşmamak gerekir. Boy olarak kızlar için 1.70'in üstündeki, erkekler için 1.80'in üstündeki adaylar antrenmana tabi tutulur. Devamlılık ve istidat gösterenler kulübün sporcusu olurlar.

Nokta: Sporcunun özel yaşamı nasıl olmalı?

C.G.: Sporcunun özel yaşamı böyle bir antrenman düzenini kaldıracak şekilde olmalıdır. İyi beslenmeli, dinlenmeli ve zihnini oyalayacak şeylerden uzak durmalıdır.

Nokta: Voleybolcü en çok kaç yaşına kadar oynayabilir? Türkiye'de genellersek kadınlar kaç yaşlarına kadar voleybol oynuyorlar?

C.G.: Türkiye'de 34-35 yaşına kadar başarıyla oynamış sporcular var. Voleybolcü, vücut yapısını korursa, 32-33 yaşına kadar rahatlıkla oynayabilir.

Nokta: Bir tek star maçı sürükleyebilir mi? Takım anlaşması gerekli mi?

C.G.: Voleybol kolektif spordur. Takım anlaşması bu yüzden şart. Fakat kritik ve denk maçlarda, iyi bir oyuncu maçı takım lehine çevirebilir.

Nokta: Türk ve dünya voleybolü arasındaki farklar neler? Türk voleybolü hangi düzeyde?

C.G.: 34 Avrupa ülkesi arasında Türk Millî takımları, 10. ile 15. arasındadır. Bu seviyeyi korumaya çalışıyoruz. Fakat sporcu adedi, eğitici ve tesis açısından korkunç farklar var. Eczacıbaşı kulübü olarak "ilk on" içindeyiz.

Nokta: Genç sporculara önerileriniz neler?

C.G.: Ülkede ciddi olarak spor yapabilecekleri yerleri seçmelerini, iyi eğitici, iyi tesis ve standart bir çalışma uygulamalarını öneririm...

Nezle iyileştirme makinası

Prof. Lwoff'un aygıtı harikalar yaratıyor

" —Arkadaş seni ancak bir duble rakı paklar."

"—Yok canım, bu işin tek ilacı iki tane bol sulu limondur."

Bu sözler nezleden korunabilmek amacıyla bugüne dek söylenebilen sayılı birkaç sözcükten başka bir şey değil. Gerçekten de nezle, insanoğlunun tarihi kadar eski ve o oranda da yakasını bırakmayan bir hastalık. Mevsimi, zamanı belli olmayan, en gereksiz yerlerde tatsız anlar yaşatabilen bu hastalığa karşı da babadan kalma yöntemlerin dışında hiçbir çare bulunamamıştı. Ama bugün, bilimin acımasız çarkları nezleyi de son yolculuğuna uğurlamak üzere. Çok kısa bir süre sonra, Nezle İyileştirme Makinası isimli bir aygıt bu hastalığı da dert olmaktan çıkarmak için piyasaya sürülecek.

Artık gerçekten nezle olan oldukça basit bir makinanın önünde gerçekleştirilen bir kaç seans sonucu kısa sürede iyileştirilebilecek.

Üstelik oldukça ucuza malolacak bu tedavide nisan ayı ortalarında İsrail' liler tarafından piyasaya sürülecek olan makinanın satış fiyatı bugüne dek harcadığımız limon ve rakıların maliyetinden çok daha düşük bir rakam: 60 bin lira.

Makina nasıl bulundu? Profesör Lwoff, 1965 yılında Nobel ödülü kazanmış, uluslararası alanda yaptığı çalışmalarla tanınan bir bilim adamı. Nezle iyileştirme makinası üzerine araştırmaları ise oldukça eskilere dayanıyor. Paris'te Pasteur Enstitüsü'nde yaptığı çalışmalarda virüslerin üredikleri sıcaklıktan daha yüksek bir sıcaklığın etkisi altında bırakıldıklarında yok olduklarını tespit etti. Bu arada, aynı yıllarda Strasburg'da benzeri bir çalışma daha yapılıyordu. Burada, kendilerine virüs enjekte edilen tavşanların önce ateşinin yükseldiği, ateş düşürücü herhangi bir ilaç verilmezse bir süre sonra hayvanların iyileştiği görüldü. Hatta ateşin yükseldiği sırada ateşi düşürmek amacıyla yapılan herhangi bir müdahale ölüme yol açıyordu.

Prof. Lwoff. Nobel ödüllü. 1958'den beri bunun için uğraşıyor.

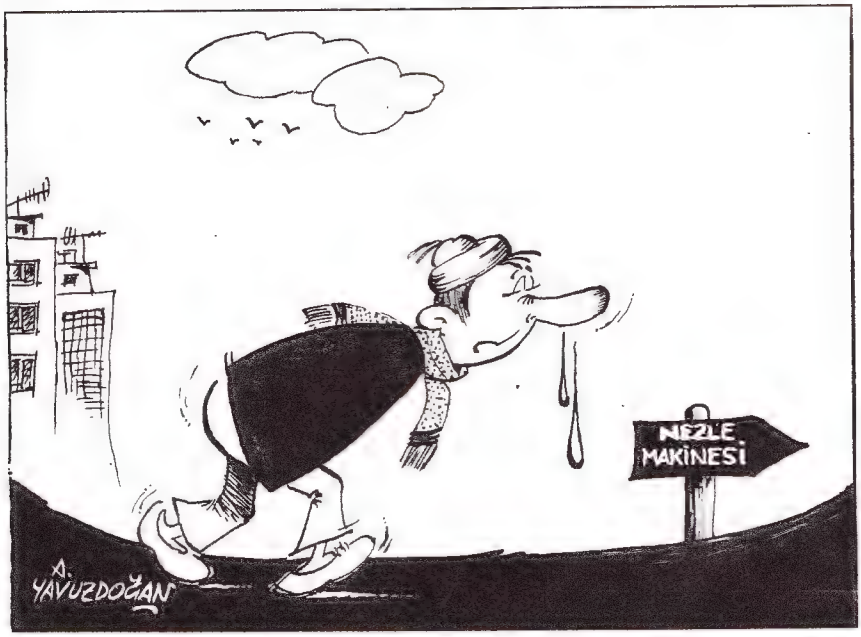

Uluslararası bir araştırmacı olarak bu sonuç Profesör Lwoff'un hemen ilgisini çekti. Bu araştırmayla kendi bulguları arasında yaptığı karşılaştırma "Nezle İyileştirme Makinası"na gidecek yolun çıkış noktasını da gösteriyordu. Bulgular, ateşin virüse karşı bir silah olduğunu ortaya koymaktaydı.

Ne var ki, bundan sonrası pek beklendiği gibi gelişmedi. Kendisine yandaş bulamayan Profesör Lwoff, bulgularının fazla ciddiye alınmadığını gördü. Lwoff, gelişmelerini şöyle anlattı:

"1958 yılında, pediatrları bu konuyla ilgilenmeğe çağırdım, ama pek kulak asan olmadı. Birkaç yıl sonra, Nobel Vakfı'nın 75. kuruluş yıldönümü münasebetiyle Stockholm'de verdiğim bir konferansta olay yine ön plana çıktı. Bu kez, Francis Crick adlı bir İngiliz söylediklerimle ilgilenmeye başladı. Ancak, onun da yaptığı çağrılara ilgi gösteren çıkmadı. Sonunda ziyaret amacıyla gittiğim İsrail'deki Weizmann Enstitüsü biyologları bu düşünceyle ilgilenmeğe başladılar. Sonucu görüyorsunuz. Nezle makinası imal edilmeye başlandı."

Üç seansta iyileştiriyor: Pek de kolay gerçekleştirilemeyen "Nezle İyileştirme Makinası", gerçekte oldukça basit bir yapıya sahip: Makinanın bütün yaptığı, 43 derecelik bir hava püskürtmekten ibaret!.. Profesör Lwoff, "Bu sıcaklık, burundaki sümük salgı hücrelerine zarar vermeden kullanılabilecek tek sıcaklıktır" diyor. Tedavinin de hiç bir zorluğu yok. Hastanın, makinanın karşısında günde üç kez yarımşar saatlik süreyle oturması iyileşebilmesi için yeterli oluyor.

Enfeksiyonel nezlelerde makine hemen hemen bütün vakalarda olumlu sonuçlar vermesine rağmen, alerjik nezlelerde bu oran düşüyor. Bu tip nezlelerde tedavinin etkisi geçici oluyor. Bunun tam bir iyileştirme olmadığını belirten Profesör Lwoff allerjik belirtilerin birkaç aylığına yok edilebilmesine karşılık, kesin sonuçlar için vaktin henüz erken olduğuna dikkat çekiyor.

Bu durumuyla bile nezleye "deva" olmaya aday makinanın, piyasaya sürüldüğünde büyük rağbet görmesi bekleniyor. Telefon boyutundaki makinanın seri üretimine başlanmış durumda. Ama yine de en azından makinayı elde edinceye kadar babadan kalma yöntemlerle tedbiri elden bırakmamak gerek; çünkü "bahar nezlesi" pusuda bekliyor!

Naciye nasıl kurtulur?

Seyyal Taner baş gitarist Harold'dan boşanıyor

17 Şubat 1983 günü saat 09.00'da, Frankfurt'ta bir 'boşanma davası'nın ilk duruşması yapıldı. Taraflar, bundan 12 yıl önce İspanya'da tanışmış, Almanya'da evlenmiş ve iki yıl birlikte oturmuşlardı. Daha sonra, Vampirs topluluğunun bas gitarcısı Harold yaşamını ülkesi Almanya'da sürdürmüş, eşi Seyyal ise önce İsviçre'de şarkıcı ve fotomodel olarak çalışmış, daha sonra Türkiye'ye dönmüş, müzik dünyasında sesini duyurmuştu. Seyyal Taner şu günlerde, üne kavuşan son şarkısı Naciye'yi konu alan bir rock-operanın çalışmaları içinde. Nokta, Seyyal Taner, "Naciye" rock-operasını yazan Başar Sabuncu ve oyunun müziğini hazırlayan Ahmet O. Tuğsuz'la üçlü bir söyleşi yaptı:

Nokta: Boşanmak için bunca yıl neden beklediniz Seyyal Taner?

Seyyal Taner: Evliliğimiz kağıt üzerinde kalmıştı. Herbirimiz kendi yaşantımızı sürdürüyorduk. Kızım "Melanie"yi görebilmek, onunla yeniden birlikte olabilmek umuduyla "boşanma"yı düşünmemiştim. Ama, artık kızım kendi toplumunun bir parçası... Ayrı da olsam ben yine de onun annesiyim.

Nokta: Yeniden evlenmeyi düşünüyor musunuz?

Seyyal Taner: Ben düzenimi kendi kurallarıma göre kurdum. Yaptıklarımdan mutlu, yapacaklarımdan sorumluyum.

Nokta: Yaptıklarınızı özetler misiniz?

Seyyal Taner: Tüm yaptıklarımı mı?

Nokta: Kısaca müzik yaşantınızı

Seyyal Taner: İlkokul'da bale... Daha sonra Arnavutköy Kız Koleji'nde iken aile dostlarının müzik konusunda yardımları... Gençlik Matineleri'nde "şarkıcılık"... İspanya'da sinema oyunculuğu ve erken gelen bir evlilik... Kendimi bulana kadar araya giren gerçekçi temele oturmayan filmler... Gerçek dostların yardımıyla "arayış"lar... Ve sonunda sahnelerde kendini kabul ettirmiş, hem şarkı söyleyen, hem de çok iyi danseden bir Seyyal Taner. Kendimi kanıtladım. Onun için yaptıklarımdan mutluyum.

Nokta: TRT Denetim Kurul'na gitmeyen biçimiyle şarkınızda Naciye için "pişman" diyorsunuz. Ya Naciye? O mutlu değil, peki nasıl kurtulacak?

Seyyal Taner: Naciye'yi sahneye çıkması için ben çağırmadım. Toplumumuzdaki "bilinçsiz" kızlardan biri "Naciye". Hemencecik üne, paraya kavuşmak isteyince kaçmış evinden. Ama, şimdi "pişman", ne yapacağını bilmiyor.

Nokta; İyi, ama sizin için yazılanlar, söylenenler çağırmadı mı Naciye'yi sahneye? Onu siz özendirmediniz mi?

Seyyal Taner: Bizler, şarkıcılar, sanatçılar ne pahasına vardık bu yerlere bir bilseler... Nelerden vazgeçtik, neleri feda ettik, nelerden yoksun kaldık.. Onları özendiren siz gazetecilersiniz. Durmadan "sanat ve müzik dünyası"nın renkli ışıklı yanlarını yazıyorsunuz. Vardığımız yere ne zorluklarla geldiğimiz gösterilse ya...

Ahmet O. Tuğsuz: "Naciye"de bu gereksinmeden doğdu zaten. Alışılmışın dışına çıkan, gerçekleri göstermeye çalışan bir şarkı. Seyyal de ondan etiyle kemiğiyle bir "kişi" yarattı.

Nokta: Sayın Başar Sabuncu, yazdığınız oyunların birkaçının adını verir misiniz? Tiyatro'nun dışında başka bir işiniz var mı?

Başar Sabuncu: Tek işim tiyatro. Radyo oyunları da yazıyorum. İlk oyunumu 18 yaşında yazmıştım: Kargalar. 1966 yılında yazdığım "Şerefiye" 11 ülkede oynandı. Öteki oyunlarımdan bazıları da şunlar: Çark (1967), Mutemet Ali Rıza Bey'in Yaşanmış Hayat Hikayesi (1969), Zemberek (1970), İşçi Babası Ömer Ağa ile Küçükhanımın Şoförü Recep (1975), Talihli Amele Mehmet Ali'nin Harikulâde Maceraları (1976).

Nokta: Oyunlarınızın adları neden böylesine uzun?

Başar Sabuncu: Zıtlıklardan, çatışma ve tersliklerden yola çıktığım için... Gerçek yaşamda olduğu gibi her yanımızda zıtlıklar var. Neden oyunlarımın adında olmasın?!

Nokta: Peki, rock-opera yapmak düşüncesi kimden geldi? Bu işbirliğine nasıl gittiniz?

Başar Sabuncu: Yüzyıl yaşasam aklıma bile gelmezdi. Ama, Ahmet Tuğsuz herşeyi değiştirdi.

Ahmet O. Tuğsuz: Başar Sabuncu ile "Kaldırım Serçesi"nin provalarında birlikde olduk. Yıllar önce bir reklam filminin çekiminde tanıştığım değerli sanatçıyla daha yakın bir çalışma içine girdik.

Nokta: Naciye'yi bestelerken "rock-opera" düşüncesi kafanızda var mıydı? Yoksa sonradan mı doğdu?

Ahmet O. Tuğsuz: Ben, bestelerimi yaparken bir öykü yaratırım kafamda. Onun çevresinde geliştiririm duygularımı, gözlemlerimi. Ondan sonra oluşum başlar. Daha önceki çalışmalarımda da bunu açıkça gözleyebilirsiniz. "Yeni Bir Gün Başlıyor" önce 33'lük olarak yayınlandı. Daha sonra, müzikli bir gösteri olarak sunuldu plakta söyleyen sanatçı arkadaşlarımca... "Naciye" zaten yalnız değildi... "Şoför Erol" da var...

"Naciye" Seyyal Taner, Başar Sabuncu ve Ahmet O.Tuğsuz'un ortak ürünü

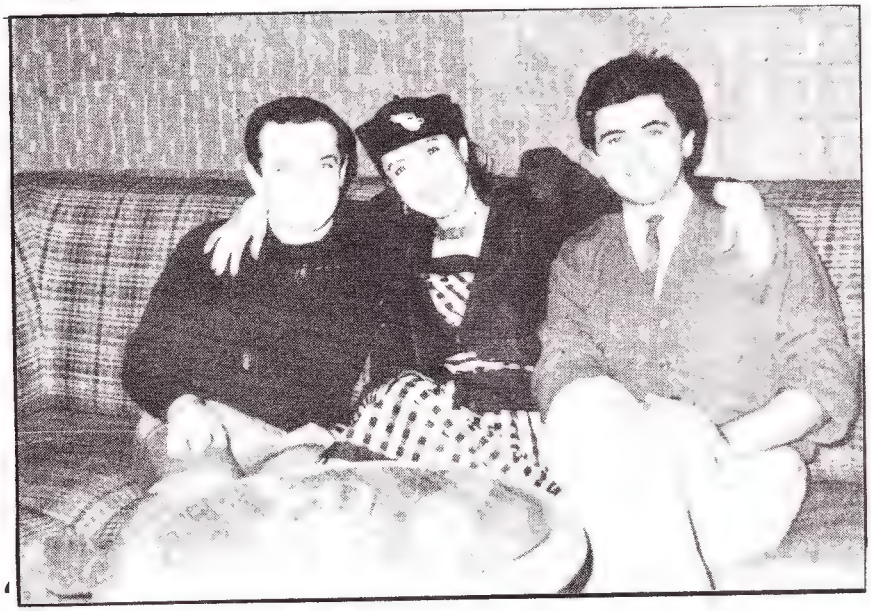

Nokta: Müzikallere özel ilginiz nereden doğdu Başar Sabuncu?

Başar Sabuncu: Bugüne değin birçok oyun yazdım, yönettim. "Kaldırım Serçesi", müzikli anlatım konusunda önümde yeni bir ufuk açtı. Önce, Ahmet Tuğsuz'un "Yeni Bir Gün Başlıyor" çalışmasından müzikli bir oyun yapmayı düşündük, ama, elimizde "Naciye" gibi çok gerçekçi bir tip vardı. Ondan yola çıkmak daha doğru ve daha bilinçli bir davranış olacaktı.

Seyyal Taner: Böylece ben de, hem şarkı söyleyerek, hem oynayarak güzel bir gösteri sergileyeceğim, hem de müzik ve gazino dünyasının bir kesitini, bir rock-opera ile göstermiş olacağım.

Nokta: Seyyal Taner, bu rock-opera'nın hazırlıkları yanısıra başka müzik çalışmalarınız olacak mı?

Seyyal Taner: Elbette. 5 Mart'ta yine bir "solo konserim" var. Bu sırada canlı kayıt yapılacak. Daha sonra oluşturacağım 33'lüğümde kullanacağım. Bu albümde Timur Selçuk, Melih Kibar, Mazhar-Fuat-Özkan ve Ahmet Tuğsuz'un besteleri yer alacak. İlk sözsüz TV-müzikali olan "Çırpınış"tan da melodiler olacak... Tabii, bu kez sözlü olarak...

Nokta: "Naciye" için yazacağınız rock-opera hangi aşamada?

Başar Sabuncu: Konu henüz kafamda bir taslak olarak biçimlendi... Tiplemeler, oyun örgüsü, olaylar dizisi yavaş yavaş belirginleşiyor.

Ahmet O. Tuğsuz: Bu tür gösteri yatırım gerektiren bir iş. Öncelikle bu sorunun üstesinden gelmemiz gerekiyor. Yaratıcılığımıza, Seyyal Taner'e ve Naciye'ye güveniyoruz. Ama, herşeyden önce bu bir organizasyon sorunu.

Seyyal Taner: Öyle inanıyorum ki, "Naciye", "Evita", "Jesus Christ Superstar" gibi başarılı bir gösteri olacak.

Ahmet O. Tuğsuz: "Naciye"yi önce "İngilizce" olarak düşündüm. Evrensel olmak istiyorsak, oyunu kurallarına göre oynamamız gerekiyor. Onlara dinleteceğimiz melodiler, onların ölçülerinde yazılmış olmalı...

Başar Sabuncu: Ünlü bir yazarımızın bana çok ilginç gelen bir sözü vardır: "Türkçe söylenmiş, Türkçe yazılmış düşünceleri yabancı dile çeviririm, bakalım içinde ne cevherler var diye. O zaman o düşüncelerin gerçek değerleri ortaya çıkar." Bence, Ahmet Tuğsuz'un çalışma yöntemi pek yerinde...

Seyyal Taner: "Naciye"yi önce sözleriyle sevdim... Batı müziği formları üzerinde bizden bir öykü ve işleyiş vardı... önce, kendi halkıma birşeyler anlatmalıyım, daha sonra, başka ülkelerdeki insanlara...

Nokta: Rock-opera'nızı kamuoyuna ne zaman sergilemeyi düşünüyorsunuz? Kadroda kimler yer alacak?

Başar Sabuncu: Birçok oyun yazdığıma bakarak beni pek çalışkan bir yazar olarak yorumlamayın. Belirli bir çalışma tempom ve düzenim var. Seyyal Taner'in söylediği "Naciye" ve "Şoför Erol" benim için yol gösterici olacak. Gerçekci ve güzel bir oyun olmasına çalışacağım.

Ahmet O. Tuğsuz: Oyunun, sözleri ve bestesiyle, hazır olması yaz aylarını bulur. İlk düşündüğümüz yer İstanbul Açık Hava Tiyatrosu, daha sonra da öteki kentlerdeki tiyatro sahneleri...

Seyyal Taner: Mazhar-Fuat-Özkan üçlüsü, oyunda (anlatıcı) narratör olarak görev alacak. Türk sinemasının tanınmış isimlerinden Halil Ergün de başrollerden birini oynayacak. Ama, kesin kadro henüz oluşmuş değil..

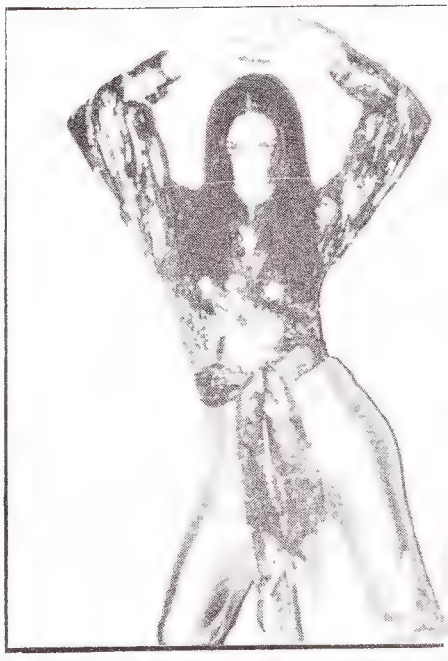

Banka reklamları ekranda

TV'de banka reklamları martta tekrar başlayacak

Genç bankamız en iyi bankadır. Pak sertifika heryerde geçerli dir.

Çünkü biz iyi bankayız... Hanımefendi, ikinci adresinize uğradınız mı?

Mavi çek, başak çek, ak kart, al kart, mor kart...

Evet, mart ayında yapılacak Bankalar Birliği toplantısından sonra televizyondan hergece yeniden bu spotları dinlemeye başlayacağız. Yemeğin ortasında, ya da sohbetin en koyu anında, hangi bankanın geçen yıl ne kadar mevduat artışı sağladığını, hangisinin ihracata ne kadar katkısı olduğunu, bir diğerinin ne tür hizmet olanakları sunduğunu öğreneceğiz. 17 Temmuz 1982 günü yasaklanan, banka televizyon reklamları, 1 Mart'tan itibaren tekrar başlayacak.

"Yüzyılın illeti" diye adlandırılan ve ürün, hizmet pazarlamasında vazgeçilmez bir alan olan reklamcılığın ülkemizde de önemli bir yeri var. Türkiye'de 1982 yılı içinde, 18 milyar 760 milyon liralık reklam harcaması yapıldı. Bu rakam, film yapım giderlerini, sinema reklamları için ödenen ücreti, basılı ve hediyelik eşya harcamalarını ve ajans paylarını içermiyor. 1982 yılı içinde, banka ve banker reklamlarına konan kısıtlamaya karşın, yine de toplam harcama içinde yüzde 40 payla, banka ve bankerler, reklam rekortmenliğini ellerinde tuttular. Bankalar, 6 milyar 484 milyon lira ve bankerler de 1 milyar 117 milyon lira reklam harcaması yaptılar. Banka ve bankerlere televizyon reklamı yasağı konması, TRT'nin reklam gelirlerinde de önemli bir azalmaya neden oldu. Yasağın kaldırılmasında, bankaların zorlayıcı rolü kadar, TRT'nin reklam gelirlerindeki azalmanın da önemli bir rolü olduğu yetkililerce belirtildi. Nitekim geçen yıl basın, toplam harcamalar içindeki payını yüzde 4.7, radyo binde 7 oranında arttırırken, televizyonreklamlarının toplam reklam harcamaları için-

TV reklamları için ne dediler?

Fikret Aktekin (Yapı Kredi Bankası Genel Müdürü): Reklamların yeniden televizyonda yayınlanması bankalar açısından elbette yararlı. İçerik olarak hizmetin kalitesi üzerinde durulabilir sanıyorum. Çünkü bütün bankaların sağladığı gelirler arasında bir farklılık yok. Daha önce gazetelerde çıkan sloganların hareketlisinin kullanılması gerekir. Tabii bankanın kendine özel hizmetleri ön planda olacaktır. Bu konudaki bütün gelişmeler Bankalar Birliği'nin toplantısında ortaya çıkacaktır.

Bankalar bu toplantıya öneriler götürecekler midir bilemem. Örneğin eskiden reklam metinleri Bankalar Birliği'nin denetiminden geçiyordu. Sonradan alınan bir kararla Büyük Banka, Devlet Bankası, Hazine Bankası gibi haksız rekabet doğuracak sloganlardan kaçınılması kararlaştırılmıştı. Ancak süre kısıtlamasının da süreceğini sanıyorum.

Altan Hadımlı (Genborsa Genel Müdürü): Yasak bankalar için kalkmıştır. Ancak bankerlik kuruluşları için halen geçerliliğini sürdürmektedir. 4 Mart'ta Bankalar Birliği toplantısından sonra, bankalar için televizyon reklamının esasları belirlenecektir. Biz de bu tarihten sonra görüşlerimizi ve ilkeleri belirleyerek izin için Sermaye Piyasası Kurulu'na başvurmayı düşünüyoruz. Bankalara izin verilirken, bankerler için yasağın sürmesi haksız rekabet koşullarının yaratılması demek olacaktır.

Cengiz Yalvaç (Cenajans Yöneticisi): Banka reklamlarının televizyondan kalkmasıyla piyasada bir durgunluk başlamıştı. Alınacak karardan sonra bir canlılık gelmesi düşünülebilir. Ama televizyon reklamlarının başlama tarihi olarak yakın bir zaman beklemiyorduk. Bizim düşüncemiz 84'ün ilk aylarıydı ki böyle bir zamanda başlamak bizim için bir sürpriz oldu. Bankalar Birli-

deki payı yüzde 4.7 oranında azaldı.

Geçtiğimiz yıllarda nasıldı: En etkin pazarlama araçlarından biri olan reklamın Türkiye'de gelişimi her ne kadar 10 yıl öncesine dayanmaktaysada reklam harcamalarında ve hizmetlerinde en büyük gelişme 1980 yılında gerçekleşti. Bunda, bankerlerin sermaye piyasasına girerek alternatif yatırım olanakları oluşturmasının rolü büyüktü. Mevduat toplamak için verdikleri faiz kadar isimlerini duyurmak ve kimliklerini sağlamlaştırmak gereksinimi, özellikle bankerlerin çok büyük reklam harcamaları yapmalarına neden oldu. Örneğin Kastelli mit'inin yaratılmasında en önemli araçlardan biri yapılan reklam kampanyaları oldu. Ayrıca 1980 yılı içinde büyük holdinglerin devir aldıkları bankaları lanse etme girişimleri de, reklam harcamalarının artmasının en önemli nedenlerinden biriydi. 1981 yılı içinde de banka ve banker reklamları,toplam reklam harcamaları içinde en önemli paya sahip oldular. 1981 yılı içinde bankalar 4.7 milyarlık reklam harcaması yaparak toplam reklamların yüzde 35.6'sını gerçekleştirdi. Bankerlik kuruluşları ise 2.1 milyar lira harcamayla yüzde 16'lık bir oranla ikinci sırayı aldı...

1983'te ne olacak? 4 Mart 1983 tarihinde Bankalar Birliği toplantısında bankaların televizyona verecekleri reklamların ilkeleri ve koşulları belirlenecek. Bu toplantıda televizyon reklamlarına gerek içerik, gerekse adet ve süre olarak yeni kısıtlamalar getirilmesi bekleniyor. Yasaklamadan önce yılda 30 saniyelik 200 adet reklam filmi, 100 adet de 10 saniyelik film yapabilen bankaların, toplantıdan sonra adet ve sürelere yeni ilkeler getirmeleri bekleniyor. Ayrıca, reklamlarda "devlet bankası", "hazine bankası" veya "büyük banka" gibi spotların kullanılmasının da engelleneceği belirtiliyor. Bankalar Birliği'nin toplantısından sonra, henüz televizyon reklamları konusundaki yasakları kalkmamış olan bankerlik kuruluşlarının da, yasağın kaldırılması için Sermaye Piyasası Kurulu nezdinde girişimde bulunmaları bekleniyor. Yasaklamanın kalkmasına TRT ve Bankalar kadar sevinen bir başka kurum da reklam şirketleri oldu. Yasağın kalkmasıyla gerek iş hacimlerinin artması, gerekse istikrarlı ve nakit ödeme yapan eski müşterilerine tekrar kavuşmaları söz konusu olacak.●

Türkiye'de reklam harcamaları (Milyar TL)

	1981	1982
Toplam reklam harcamaları	13.2	18.8
Toplam banka-banker reklamları	6.8	7.7
TV'de banka-banker reklamları	2.6	2.7

ği'nin daha önce aldığı kararların değişeceğini sanmıyorum. Yine bazı sloganların kullanılmaması istenecektir büyük ihtimalle. Süre olarak da 45 ve 60 saniyelik sürelerin aşılabileceğini sanmıyorum. Bankalar açısından da verilen faizden çok bankanın özel hizmetleri ön plana çıkacaktır.

Çetin Ziylan (Ada Ajans Yöneticisi): Şu anda bir banka müşterimiz yok. Bu nedenle konu bizim için acil değil. Ancak yasağın kalkması bir bankayla ilişki kurma ihtimalini güçlendiriyor. Her reklam ajansı, istikrarlı bir müşteri oldukları ve nakit ödeme yaptıkları için, müşteri olarak bankaları tercih eder. Ancak televizyonda banka reklamlarına yeni sınırlamalar getirilecektir. Reklamların Merkez Bankası denetiminden geçmesi, daha çok bankerlere yönelik düşünülmüşse de, bankalar için umarım bürokratik engeller oluşturmaz. Yasağın kalkması genellikle bankaların daha iyi hizmet vermeleri için itici güç oluşturacaktır. Faizler belirlendiğine göre, rekabet hizmette olmalıdır. Bu uçak şirketleri arasındaki rekabete benzer. Aynı hatta uçuş yapan şirketlerden niye birisi daha çok tercih ediliyor?

Cengiz Yalvaç: Reklam piyasası canlanacak

Milyarlar bağışlandı

Geçtiğimiz hafta içinde Cumhuyet tarihinin en büyük mali affına ilişkin tasarı Milli Güvenlik Konseyi'nce onaylanarak yasalaştı. Tasarının adı her ne kadar "Kamu Alacaklarının Özel Uzlaşma Yolu ile Tahsili Hakkındaki Kanun" ise de, bu yasayı bir mali af yasası olarak değerlendirmek olası. Bu güne kadar çıkartılan kısmi ya da kapsamlı af yasalarında, sadece verginin cezasının affedilmesine karşı bu yasayla verginin kendisine de af getiriliyor. Bu tür bir uygulama Cumhuriyet tarihinde ilk kez gündeme geliyor.

İlk helalleşme değil: Tutulan kazlar, yolunur!.. Türkiye'deki vergi sistemi, yıllardır bu anlayış üzerine kuruluydu. Tutulanların başında da, vergileri kaynaktan kesilen işçi ve memurlar geliyordu. Buna karşılık, yaratılan gelirin büyük bir kısımını paylaşan tüccar ve sanayiciler hem vergi kaçırabiliyorlar, hem de çeşitli yollardan vergiden kaçınabiliyorlardı.

Türkiye'deki vergi sisteminde kaos, yıllardır Maliye'nin raflarını ihtilaflı vergi dosyalarıyla doldurdu. Milyarlarla ölçülen servetler vergi dışı kaldı. Son üç yıldır Maliye, raflardaki tozlu dosyalardan kurtulma, ihtilaflı bulunduğu iş çevrelerinden bir şeyler koparma uğraşıyla, ardarda yeni düzenlemelere gidiyor, yeni yeni "mali af" tasarılarıyla sorunu "çözmeye" çalışıyordu.

Geçtiğimiz hafta içinde çıkan yasa bu konuda yapılan düzenlemelerin üçüncüsü. Önce, Mart 1981'de "Tahsilatın Hızlandırılması Hakkında Kanun" çıkartılmıştı. Bu yasayla, 1980 yılı sonuna kadar olan dönemlere ait 100 milyar lira dolayındaki takipli alacaklarla birikmiş olan ihtilaflı dosyalar tasfiye edilecekti. Yasa, ayrıca, "kara servet" diye bilinen, vergi dışı kalmış malların kayıtlara girmesi ve bu kaynaklardan doğan kazancın ekonomik alanlara çekilmesini amaçlıyordu. Bu yasaya daha sonra çıkartılan ve amacı 1.5 milyon dolayında ihtilaflı dosyayı tasfiye etmek olan ikinci bir vergi yasası izledi. Bu yasa da emlak alım, gayrimenkul kıymet artışı ile veraset ve intikal vergileriyle ilgiliydi. Çıkartılan bu iki yasayla Maliye, raflarındaki 1 milyon 24 bin dosyayı tasfiye ederek, 33 milyar liralık "kara serveti" kayıtlara geçirdi. Sonuçta 50 milyar liralık vergi toplayarak, mükellefleriyle deyim yerindeyse helalleşti . Bu helalleşmede ihtilaflı dosyaların üçte ikisi tasfiye edildi ve takipli alacakların yarısı kapandı.

Yeni yasadan ne bekleniyor? "Gerek önceki kanunların beyan ve ödeme sürelerinin kısa tutulmuş olması, gerekse 1981 yılı başından bu güne kadar 2 yıllık bir sürenin geçmiş olması sonucunda Takdir Komisyonlarında 1 milyon, Vergi Mahkemeleri, Bölge İdare Mahkemeleri ve Danıştay'da 200 bin civarında ihtilaf dosyası birikmiş bulunmaktadır."

Mali af yasasının genel gerekçesinde yer alan bu bilgi, daha önce yapılan düzenlemelere rağmen, yeni birikimlerin olduğunu ortaya koyuyor. Yeni yasayla Maliye, beyan ve ödeme sürelerini de uzatarak 90 milyar liralık bir gelir bekliyor. Ayrıca 1.2'milyon dosyanın da tasfiyesi amaçlanıyor. Ancak merak edilen şu: Maliye, bu tür köklü çözüm getirmeyen geçiçi önlemlerle vergi kaosunu düzenlemeye daha ne kadar devam edecek? ●

Mali af neler sağlıyor?

•İşletmeler içinde kayıtdışı bulunan mal, dışardan kaçak da gelmiş olsa yüzde 5 vergi verilerek faturalı gibi deftere işlenebilecek.

•1978'den 1981'e kadar vergi beyannameleri geri alınıp yerine belli oranlarda arttırılmış yenileri verilirse, 5 yıllık hesapların üstüne sünger çekilecek ve arttırılan beyanlardan yüzde 50 vergi alınacak.

•1982 yılı sonu esasıyla beyan edilecek toplam servetler üzerinden yüzde 1 vergi ödeyenlere eski servet beyanları geri verilecek ve takibat yapılmayacak. Yapılan son değişiklikle, sırdaş hesaplarda bulunan paralar, elde bulunan dövizler ve altın da sermaye beyanı kapsamına alındı.

•1983 yılına kadar değer artışları yapılmış emlak ve veraset vergisi dosyaları yüzde 30 zamla tasfiye edilecek.

•1 Mart 1980'e kadar tahakkuk etmiş ancak tahsil olanağı ortadan kalkmış emlak vergileri silinecek.

•Kesinleşmiş vergi alacaklarının cezaları kaldırılacak, ayrıca gecikme zamlarının yarısı verginin ödenmesiyle kaldırılacak .

•İhtilaflı vergi alacakları, mükellefin ihtilaftan vazgeçmesi ve verginin yüzde 75'ini ödemesi halinde affolunacak.

Borçlular çamura yatarsa

Geçtiğimiz hafta Newsweek'te yayınlanan bir makalede uluslararası bankalardan aldıkları kredi ve faizlerini ödeyemeyen ülkeler konusu işleniyordu.

Türkiye'yi de yakından ilgilendiren bu soruna, IMF'ye başvurma ve moratoryum ilan etmenin dışında üçüncü bir çözüm yolu öneriliyor: Bir borçlular karteli oluşturulması. Böyle bir kartelin oluşturulması ve ödemelerin durdurulması halinde neler olabileceğinin de irdelendiği bu ilginç makale aynen şöyle:

"Farzedin ki faiz ve anapara borç ödemelerini zamanında yerine getiremeyen 35 üçüncü dünya ülkesinden birinin liderisiniz. Seçenekleriniz nedir?

Birinci şık, şapkanızı kafanıza koyup, gereksinim duyduğunuz para için Uluslararası Para Fonu'na (IMF) başvurmaktır. Alacağınız borçla, ulusal egemenliğinizin zedelenmesi sözkonusudur. IMF, ekonominize el atacak ve daha önce diğer ülkelerde örneğin Türkiye'de yaptıkları gözönünde bulundurulursa, yüksek dozda bir kemerleri sıkma politikası uygulatacaktır. Uluslararası bankalara ödeme yapabilecek kaynak yaratmak için, yaşam standardı düşürülecektir. İşsizlikle beraber, sosyal ve politik dengesizlik yükselecektir. Bir dahaki seçimde, ya da daha büyük bir olasılıkla, bir dahaki darbede başa geçme şansınız ortadan kalkacaktır.

İkinci şık ödemeden caymanızdır. Ancak ödemeleri gerçekleştirmezseniz, sanayileşmiş ülkeler, ülke dışındaki tüm mallarınıza el koyacak, ihraç mallarınızı satın almayacak ve ekonominizi ayakta tutabilmek için gerekli olan malları ithal etmekten de sizi alakoyacaklardır. Durma noktasına gelen bir ekonomiyle yerinizi koruma şansınız da kalmayacaktır.

Bir de üçüncü şık var. Bu bir "borçlular karteli" kurma girişimidir. On büyük borçlu ülke biraraya gelerek ödemeleri durdururlar. Ödeme yapmaktan cayarlar. Büyük olasılıkla geri kalan tüm üçüncü dünya ülkeleri ertesi gün aynı örneği uygulayarak borç ödemekten vaz geçeceklerdir. Vaz geçmeseler bile, sanayileşmiş ülkelerin on büyük borçlu ülkeye ekonomik savaş açma olasılığı azdır. Sanayileşmiş ülkeler, yüksek işsizlik oranının daha da artmasını engellemek için, ihracat yapmak ve hammadde ithal etmek zorundadırlar.

Bir "borçlular karteli" fikri o kadar mantıklıdır ki, borçlu ülkelerden birinin diplomatları, şu anda tüm üçüncü dünya ülkelerini böyle bir kartel oluşturmak için dolaşıyor olabilirler. Başarı sağlanamayabilinir, ancak bu, sanayileşmiş ülkeler açısından böylesi bir kartelin gerçekleşme olasılığının olmadığı anlamına gelmez. Bu olasılıkları gözönünde bulundurarak planlama, bu günden başlamalıdır.

Ya uluslararası bankalar: Uluslararası bankaların, üçüncü dünya ülkelerine verdikleri borçlar, varlıklarını aştığından yaygın bir ödemeden cayma uygulaması, bankaları ani iflaslara sürükleyecektir. Varlıkları tasarruf sahiplerine geri ödeme yapmaya yetmeyecektir. Böyle bir olasılıktan korkan tasarruf sahipleri yatırımlarını daha güvenli alanlara kaydırmak için bankalara hücüm edecek ve korkulan son, gerçekleşecektir. Bütün mali uzmanların düşünceleri, böyle bir durumda sanayileşmiş ülkeler merkez bankalarının, tasarruf sahiplerinin paniğini engellemek için uluslararası bankalara gereksindikleri yardımı yapacakları doğrultusundadır. Ancak, merkez bankalarının böyle bir uygulama yapacaklarını ödemelerden cayma kararının alınmasından önce açıklamaları, sonra gerçekleştirmelerinden daha hayırlı olacaktır. Önlem, tedaviden daha etkilidir. Daha da önemlisi, büyük bankalarda varlığın borcu karşılayamaması durumu genel ekonominin işleyişini de sekteye uğratacaktır. İflas etmiş bankalar ne eski alacaklarının üstesinden gelebilecek, ne de yeni borç verebileceklerdir. Bu durumda, zaten zayıf olan ekonomi, zafiyet geçirme noktasına gelecektir. Açık olan tedavi yöntemi, banka sistemine yeni kaynak enjeksiyonudur. Ancak hangi özel girişimci iflas etmiş bir bankayı almak ister?

Böylesi bir krizde devlet tek potansiyel yatırımcı olacaktır. Bu koşullarda bankalar, devlete, sağladığı kaynak karşılığında hiç bir hisse talep etmemesi için aşırı baskı yapacaktır. Amerikan vergi yükümlülerinin, en büyük bankalarımızın hissedarlarının kefaletini ödemeleri için hiç bir neden yoktur. Üçüncü dünya ülkelerine vermeleri gerektiğinden daha fazla borç vermiş olabilirler, ama kendi çıkarlarını gözetebilecek yaştalar. Kötü kararlardan doğan kayıpları sineye çekmenin, kapitalizmin ta kendisi olduğu kabul edilmiyor mu?

Krizin atlatılmasından sonra devlet, bankaları tekrar özel sektöre satabilir. Tabii eğer istenen buysa! Ancak bu işlem yapılırken, devlet banka hissedarlarının ve yöneticilerinin tüm kefaletini ödeyip onlara tüm avantajları sağlarken vergi yükümlülerini tüm riski ve maliyeti karşılama durumunda bırakmamalıdır.

Ekonomik sıkıntı içinde olan fertlere yardımı reddedip, bankerler ve hissedarlar için kefalet ödenmesi anlayışı benim anlayışım değil." ●

Lester C. Thurow

— Çok uzun yazıyon Yaşar ağam...
— .....

— Doğru deel mi, ağam?
— .....

Ahu Tuğba jonlerin ısrarla beraber oynamak istedikleri oyuncu

"Skandalsever" sanatçı Ahu Tuğba, yine ortalığı karıştırdı. Söylentilere göre, hamileymiş. Belki haberi okuyunca akla "Bu kaçıncı bahar" diye eski bir şarkı gelebilir ama, sanatçının kendisi de bunu pek umursar görünmüyor. Nitekim, "hamile misiniz?" sorusuna pek de nazlanmadan "öyleyim işte ne olmuş?" diye cevap vermiş. Ahu Tuğba, çocuğunun babası hakkında sorulan soruları ise, anlamlı bir suskunlukla karşılıyor. Bu konuda sadece, değişik bir ses tonuyla "zamanı geldiğinde açıklama yapabileceğini" belirtmiş.

Bir Kültür Bakanı'nın müziğe yakın olması gerekir mi! İlhan Evliyaoğlu, "gerekir" diye düşünenleri yanıltmadı. Tokat ve Van'a yerleştirilen Afganlı mülteciler, Türkiye'ye gelirlerken folklorik birikimlerini de getirmişlerdi, bu ürünlerin sergilenmesi ilginç olabilirdi. Serginin açılışını Kültür ve Turizm Bakanı İlhan

Evliyaoğlu müzik kültürünü kanıtladı

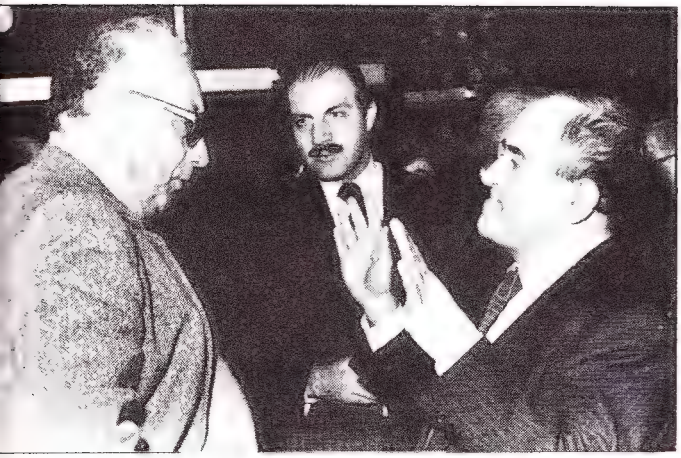

— Bir traktör, beş yüz sayfada tar laya giriyo, olmaz gardaşım..
— .....

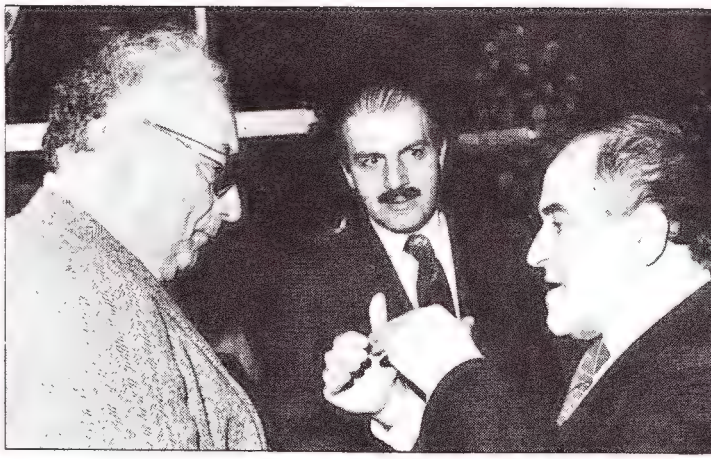

— Adamın eli gırık dediğinnen, olur biter.
— .....

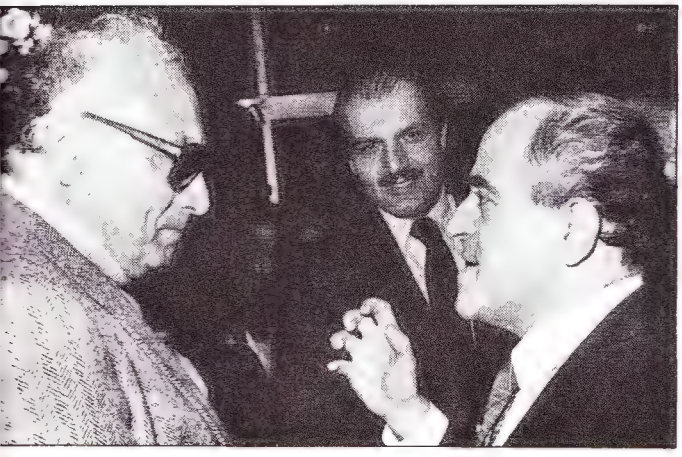

— Millete işkence ediyon ağam
— .....

— Sakıpçığım, yanılıyorsun, TÜSİAD raporlarını ben yazmıyorum!

Evliyaoğlu yaptı. Bakan kilimleri, giyim eşyalarını, gelin ve damat kıyafetlerini inceledi. Gördüğü müzik aletleri karşısında da müzik merakı depreşiverdi. "Çugur" denen bir tür kavalı ısrarla çalmayı denediyse de, başarılı olamadı. Çugur'u elinden bırakırken, "İlginç bir enstrüman herhalde... Ustasının elinde ne kadar güzel sesler veriyordur!" demek gereğini duydu.

Halit Narin "Sınırları" karıştırdı

TİSK Başkanı Halit Narin, hafta içinde yaptığı konuşmasıyla "görecelik" kavramına yeni bir boyut kazandırmak üzere. TİSK yönetim kurulunun, çalışma yasalarını değerlendirmek amacıyla yapacağı toplantıdan önceki konuşmasında Narin, "20 yıldır biz ağladık onlar güldü, grev hakkı ekonomik ve milli sınırları aştığı takdirde sınırlandırılmalıdır" diyor.

20 yıldır kimin ağladığı, kimin güldüğü Narin'e "göre" böyle bir boyut kazanırken, acaba "milli sınırlar"da sayın işverenlere "göre" çizilen sınırlarla karıştırılıyor olmasın?

Yeşilçam nasıl kurtulur? diye çok soruldu ama, görünen o ki, artık bu sorunun cevabı verilmek üzere. Kurtarıcılığı kimin üstlendiğini, arabesk üstadı Orhan Gencebay açıklıyor: "Sinemaya müzikçilerin el atması ile bu alana bir hareketlilik gelmiştir ve bu da sinema için bir kurtuluş getirmektedir."

Gencebay: Sinemanın kurtarıcısı

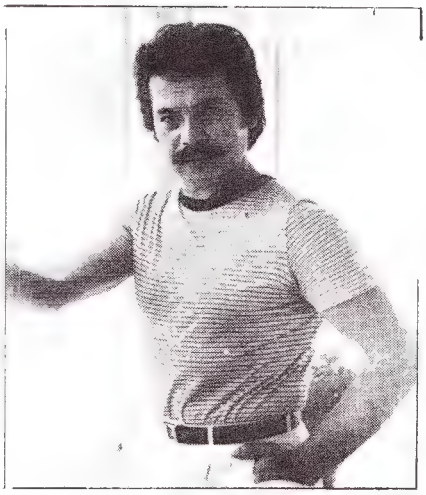

AYLIK GENÇLİK DERGİSİ

MART 1983 150 TL.

Onyedi

Dünya güzeli
BROOKE SHIELDS!..

BEATLES'LAR ÖLMEZ!..

Güzellik • Moda • Meslekler
Aktüalite • Açık oturum
Kültür • Sağlık • Spor • Mizah

SHAKIN STEVENS
Elvis'i aşabilecek mi?

1876 tarihinde yapılan bu karikatür Bilâl Şimşir'in kitabında yer alıyor

Ermeniler üzerine derleme

Avrupa yüz yıl önce Ermenileri nasıl kışkırtıyordu

İngiliz Belgelerinde Osmanlı Ermenileri, /Bilal N. Şimşir'in derlemesi/ İngilizce/ Türk Tarih Kurumu Yayınları/ 735 sf. /2.500 TL.

Dört azgın köpek, başı fesli adamın üzerine dört bir yandan çullanmışlar. Biri boğazına, biri beline sıçramış, öteki ikisi de eteklerini ve paçalarını parçalıyor. Fesli adam elinde kılıç, tek başına kendisini savunmaya çalışıyor. Avrupa'nın bütün haçlı taçlı başları halka olmuşlar, kollarını kavuşturup zevkle boğuşmayı seyrediyor.

Bu karikatür, 22 Temmuz 1876 tarihinde, İngiltere'nin ünlü **Punch** Dergisi'nde yayınlandı. Karikatür o dönemdeki siyasal gelişmeleri bütün çıplaklığıyla yansıtması açısından önemli. Karikatürde fesli adam Osmanlı İmparatorluğunu, dört azgın köpek ise, Rusya'nın Osmanlıların üzerine saldırttığı Bosna, Hersek, Sırbistan ve Karadağ'ı simgeliyor. Avrupa'nın haçlı taçlı başları ise, İngiltere, Fransa, Avusturya gibi o dönemin büyük devletlerini temsil ediyor.

Bu karikatür /Türk Tarih Kurumu üyesi Bilal Şimşir'in **İngiliz Belgelerinde Osmanlı Ermenileri** adını taşıyan kitabının arka bölümünde de yer alıyor. Şimşir, Osmanlı İmparatorluğu'nda yaşayan Ermenilerle ilgili olarak günümüze kadar gelen tartışmalar açısından büyük önem taşıyan resmi İngiliz belgelerini derlediği kitabında olayların iç yüzünün aydınlatılmasına önemli ölçüde katkıda bulunuyor.

Kitapta, 1856 ile 1880 yılları arasında Osmanlı İmparatorluğu'nda görevli İngiliz Büyükelçileri, konsoloslar ve askeri ataşelerle Londra'daki hükümet yetkilileri arasında yapılan resmi yazışmalar derlenmiş. Bu döneme ait 354 resmi belgenin yayınlandığı kitabın arka sayfalarında da aynı dönemde ünlü İngiliz **Punch** dergisinde yayınlanan tarihi karikatürlere yer veriliyor. Karikatürlerin altında açıklamalar yapılıyor.

Söz konusu belgeler 1856 Paris Antlaşmasından sonra, Rusya ve İngiltere'nin Osmanlı toprakları üzerindeki emperyalist emellerini açıkça ortaya koyuyor. İngilizler ve Rusların Ermenileri kendi çıkarları için nasıl maşa olarak kullandıkları ve Ermenileri yüzyıllardır birlikte yaşadıkları Türk komşularına karşı hangi yöntemler kullanarak kışkırttıkları tüm çıplaklığıyla yansıtılıyor:

1879 yılından itibaren, İngiltere Hükümeti Anadolu'daki Hıristiyan çıkarlarını korumak bahanesiyle, Ankara, Sivas, Kayseri, Mersin, Diyarbakır, Van, Trabzon ve Erzurum gibi Anadolu'nun belli başlı kentlerine konsoloslar göndermiştir. Bu konsoloslar, Anadolu'da köy köy hatta ev ev Ermenileri dolaşıp, kurtarıcı pozu takınmaktadır.

Van'a giden Konsolos Yardımcısı Yüzbaşı Clayton, 31 Temmuz 1879'da İstanbul Büyükelçisi Sir Layard'a gönderdiği resmi yazıda, İngiliz hükümetine şu önerilerde bulunuyor:

"Önce Doğu Anadolu'daki Ermeni nüfusu arttırın, buna karşılık Müslüman nüfusu bu bölgeden çekin. Kürtlerin bölgede varlıklarını korumasına izin verin. Bağımsız bir Ermeni devleti kurulmasına yardımcı olun. Ancak kurulacak bu devletin güçsüz ve kendi ayakları üzerinde duramayan bir devlet olması gerekiyor. Böyle bir devletin varlığı, Rusya'nın şimdilik güneydoğuya inmesini de (geçici olarak) engeller. Bundan sonra İngilizlerin bölgenin kontrolü ele geçirmesi işten bile değildir."

Bilal Şimşir'in 354 orijinal belgelerden yararlanarak hazırladığı "İngiliz Belgelerinde Osmanlı Ermenileri" adlı kitapta, günümüze kadar gelen Ermeni tartışmasının kökeni ve ilerki yıllarda yaşanacak felaketlerin hazırlanışı, İngiliz yetkililerinin kendi kaleminden anlatılıyor ●

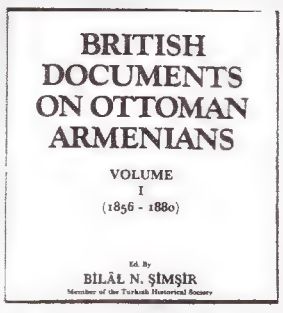

Bilal Şimşir: Türk diplomatı ve tarihçisi. (Çanakkale 1933) Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirdi 1957 ve siyasi Tarih Kürsüsüne asistan oldu. 1960'da Dışişleri Bakanlığı'na giren Şimşir, büyükelçi olarak çeşitli görevlerde bulundu.

Başlıca eserleri: 1876-1880'de Bulgaristan'dan göçler (1966, Fransızca), Rumeli'den Türk Göçleri ("93 muhacereti", belgeler 1877-78, I.c., 1968-70); Rumeli'den Türk Göçleri ("bir geçiş yılı 1879" belgeler, II.c., 1970)

Anna'nın ana günahları

Güzel Anna'nın insanlıktan sermayeliğe dönüşmesi

Orta Oyuncular, Küçük Sahne'de perdelerini **"Anna'nın 7 Ana Günahı"** adlı müzikalle açtı. "Anna'nın 7 Ana Günahı", müziklerini Alman besteci Kurt Weill'ın yaptığı ve Brecht'in dramatik bir kurgu içinde yazdığı yedi şiir üzerine, Ferhan Şensoy'un oyunu. Kurt Weill, 1933'te tamamladığı bu modern opera denemesinde, Anna'nın müziğini, karısı ünlü tiyatro oyuncusu Lotte Lenya için yazmıştı. Anna'yı **Orta Oyuncular**'da konuk oyuncu Zeliha Berksoy başarıyla canlandırıyor. Louisiana'da oturan Anna'nın orta gelirli ailesine para göndermek için gurbete gitmesi, öykünün başlangıcı. Bir ev sahibi olabilmek, bu küçük kentli ailenin tek yaşam güvencesi haline gelince, para kazanmak için her yol deneniyor.

İnsanın insanla, toplumla ve giderek kendisiyle olan çelişkisi, Brecht'in sergileme yöntemiyle diyalektik bir biçimde işleniyor.

Koreografiyi Devlet Balesi'nden Ayşun Aslan hazırladı. Piyanoda oyunun müzik çalışmalarını yürüten Ayşe Karabece var. Oyunda rol alan sanatçılar Zeliha Berksoy, Cihat Tamer, Gülümser Günhan, Numan Pakner, Nejat Yavaşoğulları, Rasim Öztekin ve Baykal Kent. Operacılardan oluşan dört kişilik koro, oyunun akışı içinde atonal müzikleri başarıyla seslendiriyor.

Bertolt Brecht'in en iyi yorumcusu Zeliha Berksoy yine çok başarılı

Nokta: Anna'nın olumsuz değişimi nelere bağlı?

Zeliha Berksoy: Büyük çarkın yasalarına bağlı. Ailesi Anna'yı yeşil bir çarşafa yatırıyor ve vücudu üstüne kumar oynuyor. Artık bir kupa kızıdır Anna. Zamanla çevresine ve kendisine karşı yabancılaşıyor, meta haline geliyor. Para kazanmak için insancıllığını bırakmak zorunda kalıyor. Ve bu, yedi ölümcül günahta belirleniyor: Şantaj yapacaksın; gurursuzluğu kabulleneceksin; haksızlıklara karşı gözünü yumacaksın; aşık olmayacaksın; sınırsız bir açlıkla insanları kullanacaksın; çıkarın için herkesi ezeceksin; kıskanç olacaksın...

Anna, ana parası olan vucudunu kullanıp zengin olacaktır. Böylece topu topu bir ev için "öz" verilip, "az" alınır. Kupa kızı para getirir ama insanca değerlerini yitirir.

Nokta: İnsanca değerlerin yitirilmesi Lousiana'lı Anna'nın sorunu olmaktan çıkıp evrensel bir boyut kazanıyor.

Z.B: Anna'nın başından geçenler dünyanın heryerinde yaşanmakta. Ancak olaylar neslen bir bakış açısından mikroskopta incelendiği zaman nedenler, niçinler araştırılmaya başlanıyor. Görülen şu ki, nedenler açıklanamayacak kadar uzakta değil. Böyle olunca insanın zaman içindeki değişebilirliği her yerde gözlemlenebilir.

Nokta: Oyunda Anna'yı iki ayrı insan olarak canlandırıyorsunuz. Çelişkilerin açıkça görülmesini sağlayan bu yöntemin güçlüklerinden söz eder misiniz?

Z.B: Aynı insanı, aynı anda iki ayrı davranış içinde sunmanın güçlüğü söz konusu. Ses tonu, mimikler tamamen farklı. Herşeye karar veren, yönetici abla Anna daha metalik, maddeci. Öteki naif, çocuksu, sevecen. İki kişiliği birden vermeye çalıştım. Oyun bir grup çalışması içinde gerçekleştirildi.●

Ulusoy'un "Gogol"ü

Ünlü Rus yazarı Gogol'u Paris'de bir Türk sanatçısı oynuyor. Uzun yıllardır Fransa'da yaşayan Mehmet Ulusoy, Gogol'un "Ölü Canlar" romanını aynı adla Aulay-Sous-Bois'da Fransızlara sunuyor.

Fransızların **Sevdalı Bulut** Macbeth, Pantagruel'den tanıdığı Ulusoy tiyatrosunda hakim unsur yine dekor! Adeta bir saplantı haline gelen bu tutku sonucu varil-ler, kasalar devâsâ boyutlu uçuşan kumaşların arasında, temsil ettikleri nesnelerle kurumlar, kurumlar karşısında ezilen kişiler sergilenir. Ve bireylerin dramını izler seyirci.

Mehmet Ulusoy, oyunu ünlü Çek dekoratör Jozef Svoboda ile birlikte hazırlamış. Temel görüntü, inip kalkabilen ve çeşitli rölyeflerle süslenmiş yatak biçiminde bakırdan metal bir plaka.

Gogol'un "Ölü Canlar"ındaki yoğunluğu ve toplumsal sergilemeyi, Ulusoy'un tiyatrosunda görmek olanaksız. 19. yüzyılın sonlarına doğru Rusya'da köleliğin ortadan kaldırılmasıyla birlikte doğan umutların hiçbiri Ulusoy'un oyununda yok!

Ulusoy, romanın sadece ögesini alıp işlemiş. Son nüfus sayımından sonra ölen, ancak kağıt üzerinde yaşayan birtakım "üç kağıtçıların" inşaat kredisi alabilmek için ucuza kapatmak istedikleri "ölü canlar"ın öyküsünü...●

AFSAD'ın sergisi

Ankara Fotoğraf Sanatçıları Derneği'nden (AFSAD) Özer Esmer, Dora Günel, Ercan Öztürk, A.Rıza Akalın, Kemal Cengizkan ve Tuğrul Çakar, karma bir sergi açtılar. Doğa ve portre konulu 90 fotoğrafın yer aldığı sergi, Ankara İş-Sanat Galerisi'nde gezilebilir. 4 Mart'ta kapanacak olan sergide siyah-beyaz ve renkli fotoğraflar yer alıyor.

Harika çocuk büyüdü

Bedri Baykam California'dan Ankara'ya geldi

Ankara'da Devlet Güzel Sanatlar Galerisi'nde sergileri izlemeye gelenler, galerinin iç kısmındaki salonda sergilenen resimlerden önce, hemen göze çarpan büyük boyutta basılmış bir fotoğrafın önünde duruyorlar. Yaşları otuzun üzerinde bulunanların hemen hatırlayacakları bu resimde, İsmet İnönü ile küçük kara kuru bir çocuk birlikte merdiven çıkmaktalar.

O zaman 6 yaşında olan ve Türk basınında oldukça yoğun bir şekilde yeteneği anlatılan Bedri Baykam, bugün 25 yaşında. Baykam, 26. kişisel sergisini halen yaşadığı ve bir süre daha kalmak istediğini belirttiği California'dan getirdiği resimlerle Ankara'da açtı. Baykam sergisi için kendisinden bilgi alan **Nokta** muhabirine, İnönü ile birlikte olan fotoğraflarının önüne geldiklerinde, "yeri kolay kolay doldurulamayacak, sanata karşı büyük ilgisi olan bir insandı, paşa baba" diyor. İnönü'nün, açtığı bütün sergilere geldiğini, her resim için teker teker bilgi aldığını da sözlerine ekliyor.

Bedri Baykam, sergisini açabilmek için güçlükle yer bulabildiği Devlet Güzel Sanatlar Galerisi'ndeki resimleri için, artık sadece kendisinin değil, dünyadaki ressamların da giderek "insana ve figürlere" yöneldiğini söylüyor. Üç boyutlu örneklerin de yer aldığı sergide yer alan resimlerde renkler, oldukça bol olarak kullanılmış. Bu arada insan ögesi de dikkat çekecek kadar ön planda. Baykam doğal halleriyle ele aldığı insanları sanki onları üçüncü bir göz izliyormuş gibi düşündüğünü ve resimlerinde bunu anlatmaya çalıştığını, Türkiye'den uzak yaşamanın yarattığı biraz bozuk Türkçesiyle anlatmaya çalışıyor.

Eski milletvekillerden Suphi Baykam'ın oğlu olan Bedri Baykam, Paris'te ekonomi öğrenimi gördü. Resim çalışmalarını bu kentte geliştirdi. Öğrenim gördüğü sırada Türkiye'ye gelip giden Baykam bu arada Türk Tenis Milli Takımı'nda da yer alarak Türkiye'yi temsil etti. Bedri Baykam halen California'da sinema ve televizyon üzerine öğrenim görüyor. ●

Sevimli

"Belalılar" 1936'ların

"THE STING" / Yönetmen: George Roy Hill / Oyuncular: Paul Newman, Robert Redford, Robert Shaw, Charles Durning, Ray Walston, Eileen Brennan / ABD filmi (1973) / Süresi: 130 dakika.

Hooker (Redford) ve Gondorff (Newman)"takım çalışmasına" karar verirler

Hooker, saldırıya uğrayan zenci dostunun intikamını almaya kesin kararlıdır

Oscar'lı filmler yağmuru devam ediyor. Bu hafta da George Roy Hill'in 1974 Oscar dağıtımında en iyi film, yönetmen, özgün senaryo (David S. Ward), kurgu (William Reynolds), giysi (Edith Head), dekor (Henry Bubstead) ve müzik düzenlemesi (Scott Joplin'in piyano bestelerinden Marvin Hamlisch; "Ordinary People"ın müzikçisi) dallarında 7 Oscar kazanan ve yıllardır beklenen filmini izliyoruz. "Belalılar" (özgün adıyla "Kazıklama") aynı zamanda Kuzey Amerika'da tüm zamanların en çok iş yapan 11. filmi. 1974 yılınınsa "Kelebek" ve "Şeytan"ın önünde en çok para getiren yapıtı.

1963'te yönetmenliğe başlayan ve "Sonsuz Ölüm" **(Butch Cassidy and the Sundance Kid,** 1969) ile büyük üne kavuşan George Roy Hill, o filmindeki ikilisi P. Newman-R. Redford'u, "Belalılar"da yeniden karşımıza çıkarıyor. "Butch Cassidy"de 20. yüzyıl başının sanayileşen Amerikan toplumunda, soygunculukla geçinen serüvenci kişilerin yok oluş öyküsünü dile getiren yönetmen, bu kez

dolandırıcılar

Amerikası'nın dolandırıcıları üzerine

1936 yıllarına uzanıyor. ABD'de büyük ekonomik bunalımın atlatılmaya çalışıldığı, ama toplumsal huzursuzlukların sürdüğü ve Roosevelt'in **New Deal** ekonomi siyasasının iflas ettiği bir dönem bu. Film, o yıllarda kaçak kumarhane işletmeciliği, hileli kağıt oyunları, dolandırıcılık, kapkaççılık, sahte at yarışı bahisçiliği gibi yollarla para kazanmaya çalışan kimi insanların dünyasından kesitler sunuyor.

Johnny Hooker (R. Redford), İllinois'te yaşayan küçük bir kapkaççıdır. Zenci dostu ve yürekli bir gençtir. Ama yaşamında belli bir amacı yoktur. Eline geçen parayı kumara yatırır, kadınlara bağlanmaz, öylece yaşar gider. Bir "işin" ardından, zenci ortağı Luther öldürülünce, onun sözünü ettiği ünlü dolandırıcı Henry Gondorff'u (P. Newman) bulmak için Chicago'ya gider. Gondorff da Hooker gibi amaçsız yaşayan, "büyük dolandırıcı" ününü sürdürmekten başka bir şey düşünmeyen biridir. Aldığını yer, içkiye yatırır, hiçbir serveti yoktur. Hooker, onunla çalışmaya, "iş" öğrenmeye başlar. New York'lu bir çetenin başı olan Doyle Lonnegan'ı (R. Shaw) trende yapılan özel bir poker partisinde alaşağı ederler. Lonnegan'a düzenledikleri oyunlar, ondan vurdukları parayla açılan hileli müşterek bahis salonunda da devam eder.

Roy Hill'in yasa dışı başkahramanları, "Butch Cassidy"de olduğu gibi sempatiktir; yalnız ve gözüpek insanlardır bunlar. Film boyunca rakiplerine oynadıkları oyunlar seyirciyi sürükler, götürür. Trendeki poker partisi ve Gondorff'un müşterek bahis tuzağıyla Lonnegan'a hazırladığı oyun gerçekten eğlendirici ve taşıdığı sürprizlerle ilgi çekicidir, seyirci için. Öte yandan "Belalılar"da Roy Hill'in iki kahramanı, "Butch Cassidy"nin tersine, ölmezler; varolmaya devam ederler. Böylece yönetmen, birbirlerini "kazıklayarak" büyüyen bu yasa dışıların önünün kolayca alınamayacağını vurgular. Kısaca, çağdaş toplumda artık Butch Cassidy ve Sundance Kid'ler yoktur, ama onların yerine Henry Gondorff ve Johnny Hooker'lar vardır.

"Belalılar"ın senaryosu belli ara başlıklarla gelişiyor. Sessiz film döneminin kısa filmlerini andırıyor bunlar (Nefis piyano müziği eşliğinde). "Belalılar" başarılı dekor, giysi ve müzik çalışmasıyla 1930'lar ABD'sinin yeraltı dünyasından esintiler getiriyor. Seyirciyi o dünyaya şöyle bir sokup çıkarıyor. Bir toplumsal eleştiriden çok, gözlemcilikle yetiniyor. Bir atmosfer kurmayı amaçlıyor ve başarıyor bunu.

Kesintisiz gösterilen "Belalılar"ı, Amerikan sinemasının iyi kotarılmış, tipik bir "retro" (geçmişe dönüş) örneği olarak izlemek gerek.●

Hooker ve Gondorff en sonunda büyük oynama niyetiyle işe başlarlar

500 bin doları beklerken çok serinkanlı...

... Hooker kritik an yaklaştıkça heyecanlı

Yoksulların öyküsü

Orhan Kemal'in öyküsü ikinci kez Yeşilçam'da

KAÇAK/Yönetmen: Memduh Ün / Oyuncular: Fatma Girik, Tarık Akan, Mehmet Kırmızıgül, Sırrı Elitaş, Celile Toyon, Ali Tutal, Coşkun Göğen / Ödül Filmcilik yapımı (1982).

Gerçekçi romancı Orhan Kemal'in 1960'ların başlarında sinema için yazdığı bir öykü, ikinci kez sinemada. 1962'de Lütfi Akad'ın, Vedat Türkali'nin senaryosuyla, üçte ikisini çekip yarım bıraktığı ilk uyarlama, sonradan Memduh Ün tarafından tamamlanıp 1966'da "Üç Tekerlekli Bisiklet" adıyla gösterime çıkarılmıştı. Aynı Memduh Ün, 16 yıl sonra, aynı öyküden yola çıkarken kimi değişiklikler yapmayı uygun görmüş.

Film, ilk bir saatlik bölümüyle Akad'ın yapıtına göre, oldukça değişik ve oturmuş bir anlatım taşıyor. Akad'da erkeğin cinayet nedeni o denli ön planda değildi. Ün'ün "Kaçak"ıysa başlangıçta uzun süre bir toprak ağasının yolsuzluğundan söz ediyor. Ağa, köylülerin yıllardır ekip biçtiği sahipsiz toprakları biçimine uydurup tapulamak isteyince, genç köylü Habip (T. Akan) bu haksızlığa karşı çıkıyor; köylüyü yanına çekmeyi başaramayınca gidip ağayı vuruyor, ancak kendisi de yaralanıyor. Kente doğru kaçarken Hacer kadının (F.Girik) gecekondusuna sığınıyor. Kocası beş yıl önce Almanya'ya giden ve dönmeyen mutsuz kadın, Habip'e yardım ediyor, saklıyor onu; giderek sevişip birlikte oradan kaçmaya karar veriyorlar. Hacer'in küçük oğlu da Habip'i babası sanıyor ve aralarında sıcak bir yakınlık kuruluyor.

Akad'ın 'Üç Tekerlekli Bisiklet' inde kişiler arasındaki ruhbilimsel ilişkilerin ve bekleyiş süresindeki boş anların ustaca anlatımı dikkati çekiyordu. Ün'ün filmi ise baştaki toplumsal duyarlılığıyla iyi puan alıyor; çamaşırcı Hacer'in gündelik yaşantısını ve kaçak Habip'le ilişkisini aksamayan, inandırıcı bir dille vermeyi başarıyor. "Kaçak", kimi zaman, Ün'ün 20 yıl önce yaptığı, küçün insanları anlatan filmleri anımsatıyor. Ancak sonlara doğru Habip'le ağanın adamları ve polis arasında bir serüven, bir kaçıp kovalamaca entrikası öyküye ağırlığını koyuyor ve film zayıflıyor.

Fatma Girik'in oyunu çok başarılı

Sonuç olarak "Kaçak" izlenebilir, iyi anlatılmış bir film. T. Akan ve küçük oyuncu Mehmet Kırmızıgül rahat, F. Girik usta işi bir oyun veriyorlar. Orhan Oğuz'un kamera çalışması ve görüntüleri düzeyli. Sadık Gürbüz'ün müzik düzenlemeleri de filme belli bir katkıda bulunuyor. Ama senaryo (Safa Önal'ın elinden geçmiş) bütünlüğü içinde büyük sözü olan bir senaryo değil. Yer yer gerçekçi, yer yer ruhbilimsel boyutları olan, yer yer entrikaya dönüşen, mutsuz, yoksul insanların çıkışsız bir öyküsü "Kaçak" ●

Oskar'ın en güçlü adayları

Oskar adayları belli olur olmaz, büyük ödülü kimin kazanacağı da merakla beklenmeye başladı. Bugüne dek çok iyi filmlerde oynadığı halde, ödül kazanamayan Paul Newman, erkek oyuncular içinde en güçlü aday. Newman'ın en güçlü rakipleri de Ben Kingsley ile Dustin Hoffman. Kadın oyuncularda en güçlü aday ise, "Kramer"de oynayan Meryl Streep. Diğer adaylar ise şöyle sıralanıyor: Julie Andrews, Sissy Spacek Jessica Lange, Peter O'Toole ve Jack Lemmon.

Sissy Spacek, Jessica Lange ve Meryl Streep, birinin kazanacağı kesin gibi

Çocuklar niye kaçıyor?

TRT'nin uzmanı "genetik nedenler var" dedi

Çocukların okula gitmemeleri, evden kaçmaları onların pek zeki olmadıklarını mı gösteriyor? Geçen haftalarda televizyonda yayınlanan **"Onlar da Çocuktu"** adlı programın sonunda evden ve okuldan kaçan çocukların psikolojisi konusunda konuşan Rezzan Şahinkaya (Kendisi ev ekonomisi profesörüdür) temel dayanak olarak bu bilimsel açıklamaları alıyordu. Bayan profesörün belirttiğine göre, okulda çok başarısız olan, okul sevmeyen Albert Einstein da geri zekalıydı;

Evde yaşanan mutsuzluk kaçmanın bir nedeni

Televizyonun ilk programında evlerinden kaçan çocuklar toplanmış, bunlarla polis yetkilileri röportajlar yapmışlardı. Çocuklara evden kaçma nedenleri, ne kadar süredir evden uzak kaldıkları sorulup yanıtları alındı. İkinci programda da çocukların ailelerine teslimi ekrana getirildi. Çocuklar isteksizdiler, aileleri daha da isteksizdi. Bir veli, eve getirilen çocuğunu, "manyak" diye karşılarken, bir başkası "her ihtiyacını aldım, daha ne istiyorsun?" diye azarlıyordu. Veliler tabii ki çocuklarının geri zekalı olduğunu bilmiyorlardı; ta ki Rezzan Şahinkaya, "bilimsel" temellere dayanan açıklamalar getirinceye kadar!

Şahinkaya'nın elindeki "bilimsel araştırmalar", evden kaçan çocukların zeka bakımından geri olduklarını, gayri ahlaki ilişkiler içinde bulunduklarını ortaya koyuyordu! Okula gitmiyor olmaları, bu gerçeğin en açık göstergelerinden biriydi. Ayrıca birtakım genetik nedenler de vardı!. Yapısı düzgün olanlar evden kaçmıyorlardı ve akıllıydılar. Ancak yapısal bozukluğu olanlar evden kaçıyorlardı ve bunların da akılları pek normal sayılamazdı! Ev ekonomisi uzmanı Prof. Dr. Şahinkaya konunun uzmanıymış gibi anlattı durdu: Tabii ki, geri zekalı TV seyircileri, Ziraat Fakültesi Ev Ekonomisi Uzmanı ile sosyal psikolojinin, çocuk psikolojisinin birbiriyle ne kadar yakın olduğunu anlamadılar. Doğrusu TRT'yi bu "isabetli" seçiminden dolayı içtenlikle kutlamak gerekiyor!

Evden kaçan çocuk, yapısal bozukluğu da olan bir geri zekalı diye nitelendirilemez

Asıl uzman ne diyor? "Ben ekranda geri zekalı çocuk görmedim; çok düzgün konuşan, eğitim görmüş, zeki ve sevimli buldum çocukları." Konunun gerçek uzmanı Hacettepe Üniversitesi Çocuk Ruh Sağlığı Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Atalay Yörükoğlu da böyle diyordu. Kaçan çocuklar feleğin çemberinden geçmiş, gözü açık, erken olgunlaşmış, çocukluklarını yaşayamamış, acımasız hayat savaşının içine itilmiş çocuklardı. Yörükoğlu'na göre evden kaçış, evdeki koşulların tercih edilenden daha kötü olduğunun kanıtıydı ya da çocuk böyle düşünmekteydi. Cezalandırma korkusuyla bunalım sonucu kaçmış olabilirdi. Sürekli kaçmalarda üveylik, düzensiz aile ilişkileri en başta gelen nedenlerdi. Yörükoğlu'nun söylediğine göre, kaçan çocukların genetik bozuklukları olduğunu gösteren bir araştırma da yoktu.

Evden kaçabilmek olumlu bir davranış değildi ama bir yetenek işiydi; ayakta kalabilmek, sağ kalabilmek büyük başarıydı. Atalay Yörükoğlu, "Kendine güvenen becerebiliyor evden kaçmayı" diyordu. Bir çocuğun kaçma yolunu seçtiği koşullarda öteki, sokağın zorluklarından korkuyor olabilirdi; yani programda sunulan durumun tam tersiydi. Dokuz kez evden kaçan bir çocuğu onuncu kez eve teslim etmek sorunu çözemezdi; üstelik bu çocuklarla ilgilenmek polisin görevi de değildi. Prof. Dr. Yörükoğlu, soruna ikinci kez kaçıştan sonra sosyal hizmet kurumlarının müdahale etmesi gerektiğini belirtti. Yetiştirme yurtlarının işlevi genişletilmeliydi.

Oysa eldeki olanaklarla bunu gerçekleştirmek de mümkün değildi. Yetiştirme yurtlarında 30 bin çocuk koruma altındaydı ve en az aynı sayıdaki çocuk da beklemekteydi. Üstelik bakım altında bulundurulan çocukların yarısını analı-babalı çocuklar oluşturuyordu. Prof. Dr. Yörükoğlu, öncelikle anası babası olmayan çocukların korunmaya alınması gerektiğini vurguladı. Programda, ilgili kurumların ne denli yetersiz olduğu bir kez daha ortaya çıkmıştı. Ayrıca sorunun psikolojik yanı gözardı edilerek, yüzeysel ve safdilce yaklaşımlarla bu sorunlar çözülemezdi. ●

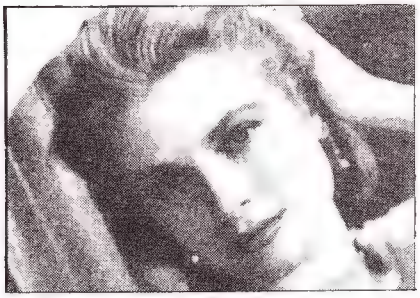

Grace Kelly, MGM'nin favorisiydi

Gregory Peck, Cumartesi gecesi TV'de

Taşralı Kız

(The Country Girl) Yönetmen: George Seaton

Oynayanlar: Bing Crosby, Grace Kelly, William Holden

Alkolik bir şarkıcının geriye dönüş çabaları ve karısının öyküsü. Dramatik olarak etkileyici ama inandırıcılıktan oldukça uzak bir film. Gişe hasılatı düşünülerek seçilen ünlü oyuncuların aşağı yukarı hiç biri rollerine uygun değiller. Film Grace Kelly'ye bir Oscar ödülü kazandırmıştı. Ama film yine de gelişmesi açısından yeterince ilginç değil. 1954 yapımı, 104 dakika.

(1 Mart Salı)

Bülbülü Öldürmek

(To kill a mockingbird) Yönetmen: Robert Mulligan

Oynayanlar: Gregory Peck, Mary Badham

Amerika'nın küçük bir güney kasabasında bir avukat cinayetle suçlanan "kara derili"nin savunmasını üstlenir.

Avukat Atticus Finch rolünü oynayan Gregory Peck Oscar ödülü kazanmıştı. Düzgün bir toplumsal eleştiri örneği olan filmin tek kusuru birazcık fazla uzaması. Ama yine de bu haftanın en iyi TV filmi. Filmin dayandığı Harper Lee romanını senaryolaştıran Horton Foote da Oscar almıştı. 1963 yapımı, 129 dakika.

(5 Mart Cumartesi)

Korsan

(The Pirate) Yönetmen: Vincent Minelli

Oynayanlar: Judy Garland, Gene Kelly, Gladys Cooper, Walter Slezak.

Karayipler'de bir limanda yaşayan genç kız hoşlandığı adamın ünlü bir korsan olduğunu sanmaktadır. Halbuki adam genç kızla evlenmeye aday olan ama reddedilen kişidir. Cole Porter'in müziği (gerçi her zamanki mükemmelliğinde değil) eşliğinde Kelly ve Garland hareketli bir çift oluşturmuşlardı. Film, MGM şirketinin daha sonra yaptıracağı ünlü müzikallerin ilk habercilerinden biri olarak sıkılmadan izlenilebilir. 1947 yapımı, 102 dak.

(6 Mart Pazar)

Judy Garland, Gene Kelly Korsan'da

Ayın Konseri

10 şarkı ile ekrana gelecek olan Samime Sanay da sahnelerdeki pek çok ünlü isim gibi 1966 yılında Ankara Radyosu'na girmişti. Aynı yıl radyoda müzik hayatına atılanlar arasında bugünün assolistleri Emel Sayın, Muazzez Abacı, Ela Altın, Hülya Sözer gibi sanatçılar da vardı. Samime Sanay diğerlerinin arasına katılmakta bir hayli geç kalmıştı. Bunda bir hobi olarak yürüttüğü Sosyal Hizmetler Uzmanlığı'nın da rolü olmuştu. Üç yıl öncesine kadar radyonun kadrolu memur sanatçıları arasında yer alıyordu. Ama gazinocular geç de olsa Samime Sanay'ı razı edebildiler. Ancak Sanay, sahne hayatıyla birlikte Sosyal Hizmetler Uzmanlığı'nı bir yana bırakmak zorunda kaldı.

5 Mart Cumartesi

Samime Sanay seçme şarkılarıyla cumartesi günü ekranda

Strawbs

TRT Televizyonu hafta sonunu mükemmel bir pop müzik programıyla bitiriyor. Kanada'da 1982 yılında yapılan yarışmada birincilik kazanan programda "Bursting at seams" adlı uzunçalarla üne kavuşan Strawbs adlı rock grubu var. Programı İzzet Öz sunacak. Gençlerin ve yaşı 30-40 arası rock'n roll severlerin kaçırmaması gerekir.

6 Mart Pazar

Spencer Tracy ve Elizabeth Taylor, olumlu eleştiri aldıkları Gelinin Babası'nda

Liza'nın babası

Bu hafta televizyonda **Korsan** adlı yapıtını izleyeceğimiz Vincent Minelli, gerçekleştirdiği 35 filme 21 Oscar kazandırmış bir yönetmen. Sekseninci yaşını kutlamaya hazırlanan başarılı sanatçı, bu filmin çekimi sırasında, baş kadın oyuncu olan Judy Garland ile evliydi. Bugün ismi ikisinden de çok bilinen kızları Liza Minelli ise o sıralarda yeni doğmuştu.

Tiyatrocu bir aileden gelen Vincent Minelli, müzikalde olduğu kadar, dram ve komedi türünde de başarılı bir yönetmen. İlk filmlerini, prodüktör Arthur Freed sayesinde MGM stüdyolarında gerçekleştiren Minelli, özellikle 1940'lardan sonra müzikal türüne büyük katkılarda bulundu. Fred Astaire, Gene Kelly, Judy Garland gibi dansı ve şarkıcılığı bir arada yürütebilen yıldızlarla birlikte, müzikallere estetik, canlılık ve koreografinin girmesinde önemli etkileri oldu. 1900'lerin Amerikası'na özlemle bakan **St. Louis Macerası** (Meet Me İn St. Louis 1944) bu türün en iyi örnekleri arasında sayılabilir. Birkaç yıl sonra gerçekleştirdiği **Paris'te Bir Amerikalı** (American İn Paris, 1950) isimli yapıtı ise, modern koreografisi ve çarpıcı renkleriyle yeni bir biçimin müjdecisi gibidir. Film, bu özellikleriyle, TV'de izleyeceğimiz Korsan'a da benzer.

Minelli, 1950'den sonra dramlar yapmaya başladı. **Kötü ve Güzel** (The Bad and The Beatiful, 1952) böyle bir film. Ancak, eleştirmenler tarafından, dram konularını fazla abartmakla suçlandı.

Minelli, yine bu yıllarda, aile kavgalarını ustalıkla işlediği **Gelinin Babası** (Father of the Bride, 1950) ve **Uzun Vagon** (Long Long Trailer 1953) gibi komedilere imzasını attı. 1957'de çevirdiği **Modacı** (Designing Woman) ise, bol renkli, çağdaş bir komedi olarak anılır.

Minelli, son yapıtlarında, başlarda sağladığı heyecanı ve dinamizmi devam ettiremeyince başarısını sürdüremedi.

Kirk Douglas, Kötü ve Güzel'in bir sahnesinde

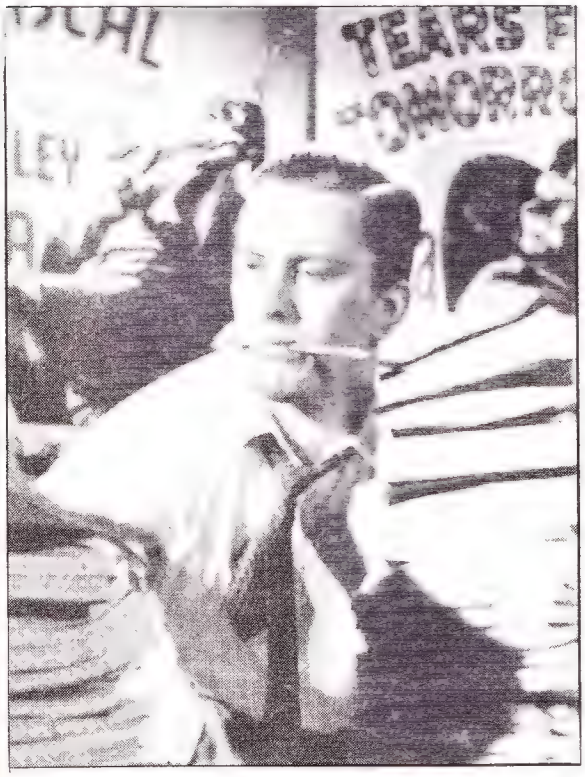

Judy Garland, St. Louis Macerası'nda çok beğenilmişti

VİDEO

REDS (KIZILLAR) Yönetmen Warren Beatty. Oynayanlar Warren Beatty, Diane Keaton, Jack Nicholson

Film, Türkiye'de **Dünyayı Sarsan On Gün** adıyla yayınlanan kitabın yazarı Amerika'lı gazeteci John Reed'in hayatını anlatıyor. Reed, 1917'de Sovyet devrimini izleyen tek Amerika'lı gazeteçiydi.

"Kızıllar" gösterime girdiğinde karışık eleştiriler almıştı. Kimileri filmin başarılı bir uyarlama olduğunu söylerken, bir başka grup tarihsel gerçekleri çarpıttığını, iddia etmişti. Bütün bunlara rağmen film, Hollywood standardlarına göre düzgün ve dürüst olarak yapılmış.Tek kusuru belki de John Reed'le karısı arasındaki ilişkiyi ön plana alarak öteki tarihsel olayları geri plana fazlaca atması. Filmde Reed'in, Eugen O'Neill ve Emma Goldmann gibi o dönemin aydınları ile olan ilişkileri de yer alıyor. Bunlardan Henry Miller, Rebecca West gibi hayatta olanlarından bazılarıyla yapılan kısa söyleşiler filme ayrı bir boyut ve renk katıyor.

Pek çok dalda Oskara aday gösterilen "Kızıllar"da Warren Beatty hem yönetmen hem de başoyuncu olarak çok başarılı. Güçlü ve akıllı bir kadını canlandıran Diane Keaton'da güzel bir oyun çıkarıyor. Rolü daha ufak olmasına rağmen en iyi oyunu, Eugen O'Neill'i canlandıran Jack Nicholson veriyor.

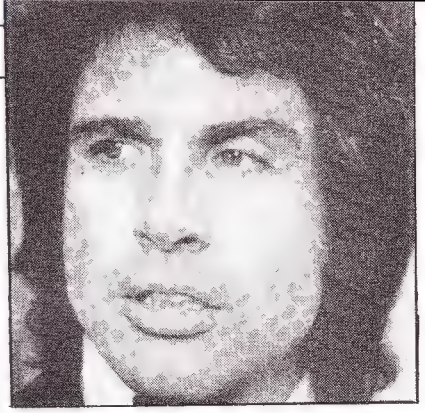

Warren Beatty

PLAK

HOŞ SADA (Oscar) Yıldırım Gürses

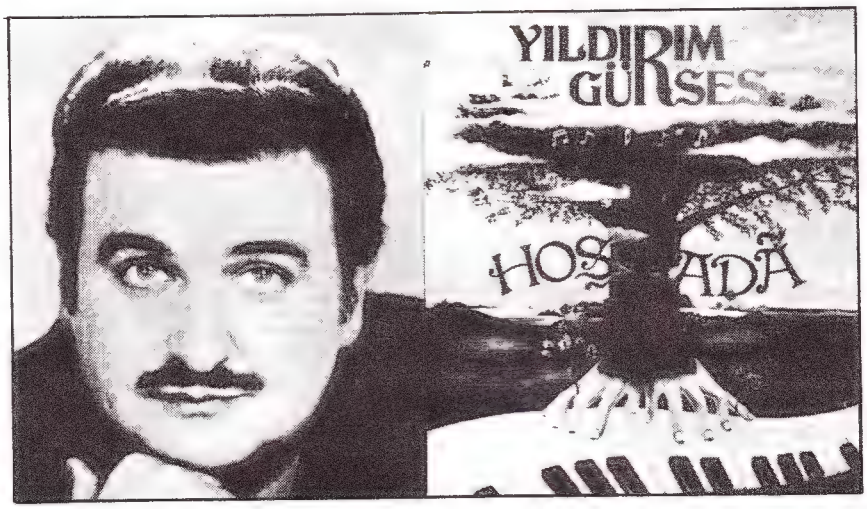

Geçtiğimiz yayın döneminde TRT'nin en çok beğenilen müzik yapımlarından biri olan **HOŞ SADA** nihayet plak olarak piyasaya çıktı. Genel yapısı itibariyle Türk Sanat Müziği'nin çok seslendirilmesi diyeceğimiz türün en büyük özelliği, çok seslendirme yapılırken daha çok Türk Sanat Müziği sazlarının kullanılması... Batı müziği sazlarından enaz ölçüde (ritm ve bas) yararlanılmış. Plakta **Yıldırım Gürses'e** konuk sanatçı olarak eşlik eden ünlü isimler var. **Eyüp Uyanıkoğlu, Ayla Gürses, Alaaddin Şensoy** ve **Vedat Çetinkaya** gibi.. Albüm, ilk kez **Ajda Pekkan**'dan dinlediğimiz **Affetmem Asla Seni** adlı parçayla başlıyor. Bu parça nedense Ajda Pekkan'dan dinlendiğinde tutulmamıştı. Daha sonra **Hoş Sada**'da yer alınca birden beğenildi ve tüm assolistlerin repertuarına girdi. Ayrıca **Neşe-i Muhabbet**'de **Emel Sayın** için Yıldırım Gürses tarafından bestelenen **Eller** adlı şarkı da albümun başarılı çalışmaları arasında. Dikkati çeken öteki parçalar da şunlar: **Güller Ağlasın, Zaman** ve **Kanatları Gümüş...**

KİTAP

ŞAİRİN SEYİR DEFTERİ: Edip Cansever, şiir Adam Yayıncılık, İstanbul, 1982 196 sayfa

Bu derleme, tüm şiirlerini **"Yeniden"** başlığıyla tek ciltte yayınlayan Edip Cansever'in şiir serüveninin 1976-1980 arası yıllarını örnekliyor. Cansever'in "Ben Ruhi Bey Nasılım" (1976), "Sevda ile Sevgi" (1977), ve "Şairin Seyir Defteri" (1980) adlı kitaplarını kapsayan "Şairin Seyir Defteri"nde, şairin bağımsız kitap olarak yayınlanmamış "Eylülün Sesiyle" başlıklı şiirleri de yer alıyor. "Sonrası Kalır"da (1974) toplumla bağ kurma çabasında, halkçı bir tavrın ürünlerini sunan Cansever, sonraları daha çok bireyin varoluş sorunsalını irdeleyen bir şiiri seçmiş görülüyor.

"Doğanın bana verdiği bu ödülden
Çıldırıp yitmemek için
İki insan gibi kaldım.

Birbiriyle konuşan iki insan" şiiriyle açılan "Şairin Şiir Defteri"nde de etkili olan bu bakış, yumuşak bir ritmle bütünlenerek, Cansever'in şiirini belirliyor.

YORT SAVUL, Ece Ayhan, şiir, Adam Yayıncılık, İstanbul 1982

"Yort Savul", Ece Ayhan'ın, Kınar Hanımın Denizleri, Devlet ve Tabiat, Ortodokssuzluklar, Yort Savul ve Bakışsız Bir Kedi Kara isimli yapıtlarından oluşan bir derleme. Ece Ayhan, ilk kez "Kınar Hanımın Denizleri" ile, değişik ve özgün şiir anlayışını ortaya koymuş, sonraki yıllarda da bu çizgisini sürdürmüştü. Sanatçı okurunu, kendi dünyasına, anlamdan çok sese önem veren, simgesel bir anlatımla çekmeye çalıştı. Ece Ayhan, "Yort Savul"da şiirin gelişimini eksiksiz olarak biraraya getiriyor. "Yort Savul", aynı zamanda kitaba da adını veren şiir olarak, şairin açık bir siyasal tavır geliştirdiği "Devlet ve Tabiat" (1973) döneminin uzantısı niteliğinde:

"Atlasları getirin tarih atlaslarını /
En geniş zamanlı bir şiir yazacağız /
Harbi karşılık verecek ama herkes /
Göğünde kuş uçurtmayan şu üç soruya." Bu dönemde Ece Ayhan hesap soran, sorumluluğunun bilincinde sorularla çıkar okuyucunun karşısına.

SOLDAN SAĞA:

1-1869-1959 yılları arasında yaşamış ve İstanbul'daki Taksim Cumhuriyet Anıtı ile Ankara'daki Zafer Meydanı ve Etnoğrafya Müzesi önündeki Atatürk heykellerini yapmış ünlü İtalyan heykeltıraşı - Argoda gözcü. 2- Asya'da bir ırmak - Bir işi yapmada, bir aracı onarmada kullanılan aygıt takımı. 3- Bir nota - Takımlar grubu, küme - Bir çeşit İngiliz birası - Kapı menteşesi. 4- Metabolizma için gerekli olan ve organizmaya dışarıdan sağlanan madde - Gaye, erek - Bir renk. 5- Eski dilde bağırsaklar - Kadayıfı ve ayvası vardır - Gümüş. 6- Sürekli dönen anlamında eski bir sözcük - Bitek olmayan toprak - İskambilde bir renk. 7- Burun boşluğu ile ortakulağı birleştiren boru - Genişlik - Dudak. 8- Osmanlı toprak düzeninde büyük tımar - Bir cins havyar. 9- İstanbul'un bir semti - Kapital, sermaye. 10- Büyük atardamar - Kars ili topraklarında ünlü bir harabe yeri - "Akaju" da denilen ve kırmızıya çalar kerestesi mobilyacılıkta kullanılan bir ağaç. 11- Su baskını - Doğu yönüne eskiden verilen ad. 12- Bir hayvan - Osmanlılar'da padişahın özlük muhafızlarına verilen ad. 13- Japonya'nın, kutsal sayılarak ziyaret edilen en yüksek dağı - Başörtüsü - Belirti, nişan. 14- Tanrıtanımaz - Bir ülkenin kısa yazılışı - Büğeleklerden ileri gelen bir sığır hastalığı. 15- Pamuktan dokunmuş kalın ve ensiz bir kumaş - Bir süs bitkisi.

YUKARIDAN AŞAĞIYA:

1- Hatay ilinde, Türkiye ile Suriye arasındaki geçişi sağlayan sınır kapısı - Alaca karanlık. 2- Gökkuşağı - İpotek, rehin. 3- Kimyada nikelin simgesi - Yunan mitolojisinde cehenneme verilen ad - Tepkili uçak. 4- Kimyada lantanın simgesi - Mermer ya da değerli taşlarda görülen dalgalı çizgi - Bir nota. 5- 1655-1716 yılları arasında yaşamış ünlü bir Osmanlı tarihçisi ve vakanüvisi - Burjuva. 6- Ağaç oymaya yarar balta - Çamaşırı, iki parçasını birbirine sürterek yıkama işi - Bir göz rengi. 7. Kimyada kalsiyumun simgesi - Yapısına girdiği sözcüğe "yeni" anlamı katan yabancı bir önek - Çam ağacının çiğnenip emilen iç kabuğu. 8- Her yanı sularla çevrili kara parçası - Vücudu raşitizmalı, büyük başlı ve ablak yüzlü hasta tipi - Hekimlikte birçok hastalığın tedavisinde kullanılan bir akasya türü. 9- Balık avlamakta ya da odun taşımakta kullanılan büyük kayık - Yemek. 10- Erkekliğini gidermek, iğdiş etmek - Eski Mısır'da güneş tanrısı - Spor karşılaşması. 11- Lübnan'ın uluslararası trafik işareti - Bir renk - Avrupa'da küçük bir devlet. 12- Fazla düşen ve konduğu yerlerde billurlaşıp çiçekli dallar biçimini alan kırağı - Bir görevli ya da memura ödenen aylık - Orkinos da denilen bir balık. 13- Halk dilinde "kurnaz, açıkgöz" anlamında kullanılan bir sözcük - İçinde et, balık, asma yaprağı gibi yiyecekleri saklamak için hazırlanmış tuzlu su - Bir uzunluk biriminin kısa yazılışı. 14- Afrika'da bir ülke - Hatıra - "İrlanda Cumhuriyet Ordusu". 15- Üretilen mal değerlerinin iniş çıkışına göre saptanan ücret ödeme ölçümü - Ham ipeği iplik ve ibrişim durumuna sokan kimse.

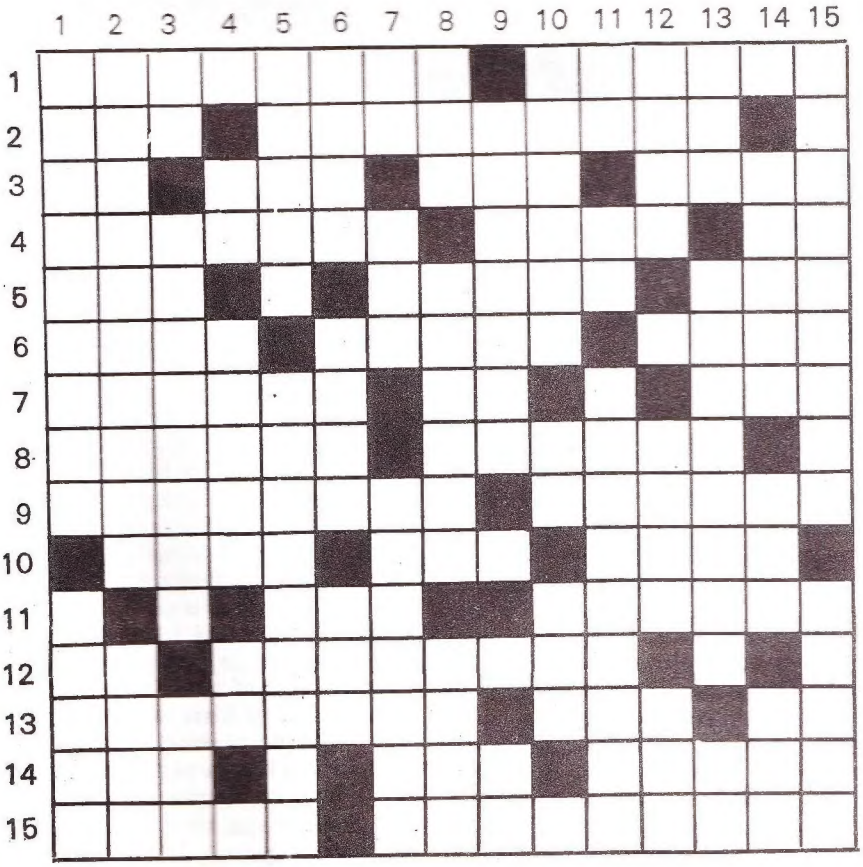

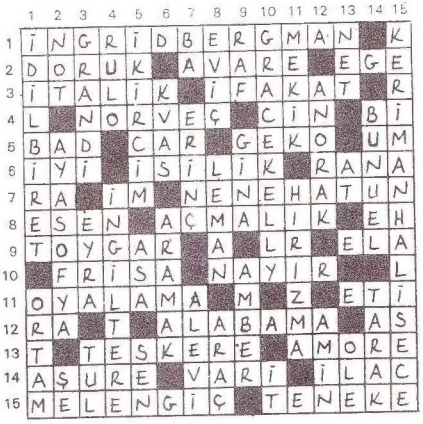

SATRANÇ

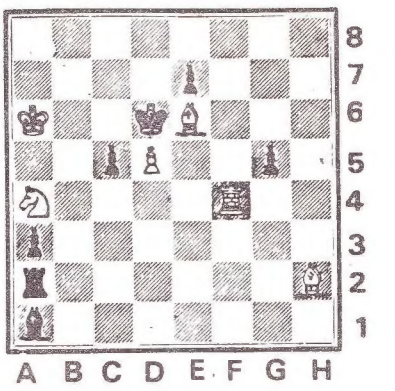

Beyaz oynar iki hamlede mat eder.

Anahtar hamle: Ab2-Mat tehdidi:
Kale açılarak F +
1- Ab2 KxA
2- Kf2 + Mat

1- Ab2 FxA
2- Kd4 + Mat

'Tasarrufçular bilinçli yatırım yapmıyor'

NOKTA'NIN KONUĞU/Doç. Dr. Şeref Türen

1948 Adana doğumlu Şeref Türen, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye ve İstatistik bölümü mezunu. 1970'de Alman Hükümetinin bir bursunu kazanarak Hamburg Üniversitesinde doktora çalışması yapan Türen 1974'de "işletme doktoru" oldu. Daha sonra ABD, Georgia State Üniversitesinde bilimsel çalışmalar yaptı. "Optimum Sermaye yapısı, Sermaye Pazarı Kavramı ve Pay Senetlerinin Sistematik Riski Üzerine bir Araştırma" adlı tezi ile, 1979'da doçent oldu. Halen İ.Ü. İşletme Fakültesi'nin Finans kürsüsünde görevini sürdürüyor.

Nokta: Türkiye'de tasarruf sahibi parasını değerlendirirken neye dikkat ediyor? Alternatif yatırım alanları hakkında yeterli bilgiye sahip mi?

Türen: Tasarruf sahibinin parasını değerlendirirken kendine belirli ölçütler bulduğunu söylemek mümkün değil; bir kitle psikolojisi içinde kimin nereye para yatırdığına, kimin ne kadar faiz verdiğine bakıyor. Bu, bir tür psikolojik güdülenme... Birisi bazı kombinezonlarla bir yere para yatırıyor; öteki bunu duyuyor, aynı yere yatırıyor. Birisi hangi koşullarda ne kadar gelir sağlayabileceğini, bu gelirin riskini hesaplamış, ona göre davranmıştır. Öteki bunu dikkate almıyor; evini, arsasını sattığı gibi belirli bir yere yatırıyor. Belki öteki, gelirini değişik yerlere yatırmıştır; bu, hiç dikkate alınmıyor Türkiye'de. Belirli bir bilinçle davrananlar ise, para yatırılan yerin güvenilirliğine ve oradan hareketle de insanda yaratacağı psikolojiye dikkat ediyorlar. Ölçütler sadece bunlarla kısıtlı olduğu için alternatif alanlar aranmıyor.

Nokta: Tasarruf sahibi sermaye piyasasının yeniden düzenlenmesiyle bilgi alabileceği bir organ bulabilecek midir?

Türen: Geçmiş dönemde para toplayan çeşitli kuruluşlarda bilgi vermek türünden çalışmalar olmadığı gibi, bankaların konuyla ilgili olarak hazırladıkları bültenler de tasarruf sahibine ulaşamıyordu. Bunun nedeni, piyasanın düzenlenmemiş olmasıydı. O zaman bir Sermaye Piyasası Kanunu sözkonusu değildi; işler kendiliğinden yapılıyordu; tasarrufçu parasını bankere getiriyordu, hiç yüzüne bakılmadan para alınıyor ve eline bir kağıt tutuşturuluyordu. Bankerlerin iflasından sonra bazı kurumlar oluşturuldu, faaliyete başladı. Bugün Sermaye Piyasasını Denetleme Kurulu vardır. Bu kurul yasa ve tebliğlerle piyasayı düzenleme yoluna gidiyor. Ama bugün yine de, ABD'de olduğu gibi, tasarrufunuzu nasıl değerlendirebileceğinize ilişkin sorulara yanıt verebilecek belirli kuruluşlar yoktur. Bunu bir ölçüde bankalar yapıyorlar.

Nokta: Bankerler trajedisinde bunun rolü olmuş mudur?

Türen: Elbette. "Banker Ahmet yüzde 120 veriyor" dendiği an, paralar o tarafa yöneliyordu. Bunun riski nedir, banker bu faizi verebilir mi türünden sorulara yanıt aranmadan-ki dediğim gibi arasanız da kolay kolay bulamazdınız- paralar bankerlere yönelmişti. Bankerler de düzenlenmemiş piyasadan, kaldıramayacakları kadar fazla bir yükün altına girerek iflas ettiler.

Nokta: Gelişmiş ülkelerdeki tasarruf sahibi neye göre hareket ediyor?

Türen: Öncelikle gelişmiş ülkelerde eğitim düzeyi yüksek; girdikleri piyasa bir kaç yılın ürünü değil, oldukça uzun bir geçmişi var. Tasarrufları değerlendirme konusunda çeşitli organlar oluşturmuşlar, bu organların disiplinli denetimleri sözkonusu. Gelişmiş ülkelerdeki tasarruf sahipleri en azından yüzlerce ekonomi gazetesi ile donanmış durumda. Bizde sadece **Dünya** ve **Rapor** var. Ayrıca, bankerlik kuruluşları müşterilerine danışmanlık hizmetleri veriyor; gelirini, riskini, süresini açıklıyor; alternatifler koyuyor tasarruf sahibinin önüne.

Nokta: Şu anda Türkiye'de tasarruf sahibinin yönelebileceği alanlar olarak neleri söyleyebilirsiniz.

Türen: Aslında bu başından bellidir: Tahvil, hisse senedi, gayrimenkul ve altın. Gayrimenkul ve altın, kısa sürelerde gelir getirmeyecek yatırım alanlarıdır. Kaldı ki, bu piyasadaki para sirkülasyonuna da bir katkıda bulunmaz. Üzerinde durulabilecek iki seçenek, tahvil ve hisse senedidir. Şu anda, önceki dönemde şirketler tahvil sınırlarını doldurdukları için tahvil piyasası ölü dönemde, Yeniden Değerleme Yasası uygulamaya girdiğinde piyasada bir canlılık beklenebilir. Ancak şirketler bu piyasayı pek cazip bulmuyorlar; vade sonunda paranın tümünün ödenmesi şirketlerin işine gelmeyebilir. Arz olmayınca, doğal olarak, talep de olmayacaktır. Öteki şık hisse senedi. Bu, özellikle şu dönemde, 2-3 aydır canlılık kazandı. Yeniden Değerleme Yasası ortaya çıktığı için şirketler yeni hisse senetleri çıkarabilecekler. Üstelik bu piyasanın mevsimlik canlılığının dadikkate alınması gerekir. Çünkü Mart ayında anonim şirketler genel kurullarını yaparlar ve kâr paylarını belirlerler. Bu canlılığın 1-2 ay sonra kalkacağı bilinerek, bu ara dönemde hisse senedine yönelinebilir.

Nokta: Tasarruf sahibinin bir kez daha bankerler türünden bir şoka girmemesi için ne önerirsiniz?

Türen: Şirketlerin bilançolarının denetlenmesi, bunun da yayın organlarında yayınlanması, tasarruf sahibini psikolojik olarak etkiler. Bu yönde Maliye Bakanlığının da Serbest Hesap Uzmanlığı Kanununun çıkarılma çabası var. Bu, tasarruf sahiplerinin güvenceleri açısından çok elzem. Borsanın kurulması gerekir. 1929'da çıkarılan bir yasa ile bazı faaliyetler sürdürülüyor; sonuçta ne olduğu da artık açıklamaya gerek olmayacak şekilde ortada. Ekonomik konularda halkı bilinçlendirecek yayın organlarına gerek vardır. Batıda bir **Financial Times**'ta borsadaki bütün tahvil ve hisse senetlerinin ayrıntılı dökümü yapılır. Tasarruf sahibi eline gazeteyi aldığında kimin hisse senedinin ya da tahvilinin garanti verdiğini görür. Bunu yeni yeni **Dünya** yapmaya başladı. 5 bin tirajlı bir dergide biz yapıyoruz bu işlemi, uzunca bir süredir, ama kısıtlı kalıyor.●

İlk Türk video kaseti:

GAMA

Gama, Amerika'da, Japonya'da, Avrupa'da video kaset üretiminde kullanılan en gelişmiş elektronik cihazlarla ve en son teknoloji ile Türkiye'de üretiliyor. Üstelik Gama'nın üretiminde "A Grade" Chromium Dioxide bant kullanılıyor. Bu, dünyanın tanınmış video kasetlerinde kullanılan en kaliteli banttır.

Gama'yı beğeneceksiniz.

GAMA BİR GÜNTAŞ ÜRÜNÜDÜR.

GAMA

Yüksek Standart

Güntaş Ltd. Şti. : Necatibey Cad. No. 110 Buldanlıoğlu Han Kat. 3 No. 14 Karaköy - İstanbul Tel.: 49 59 66

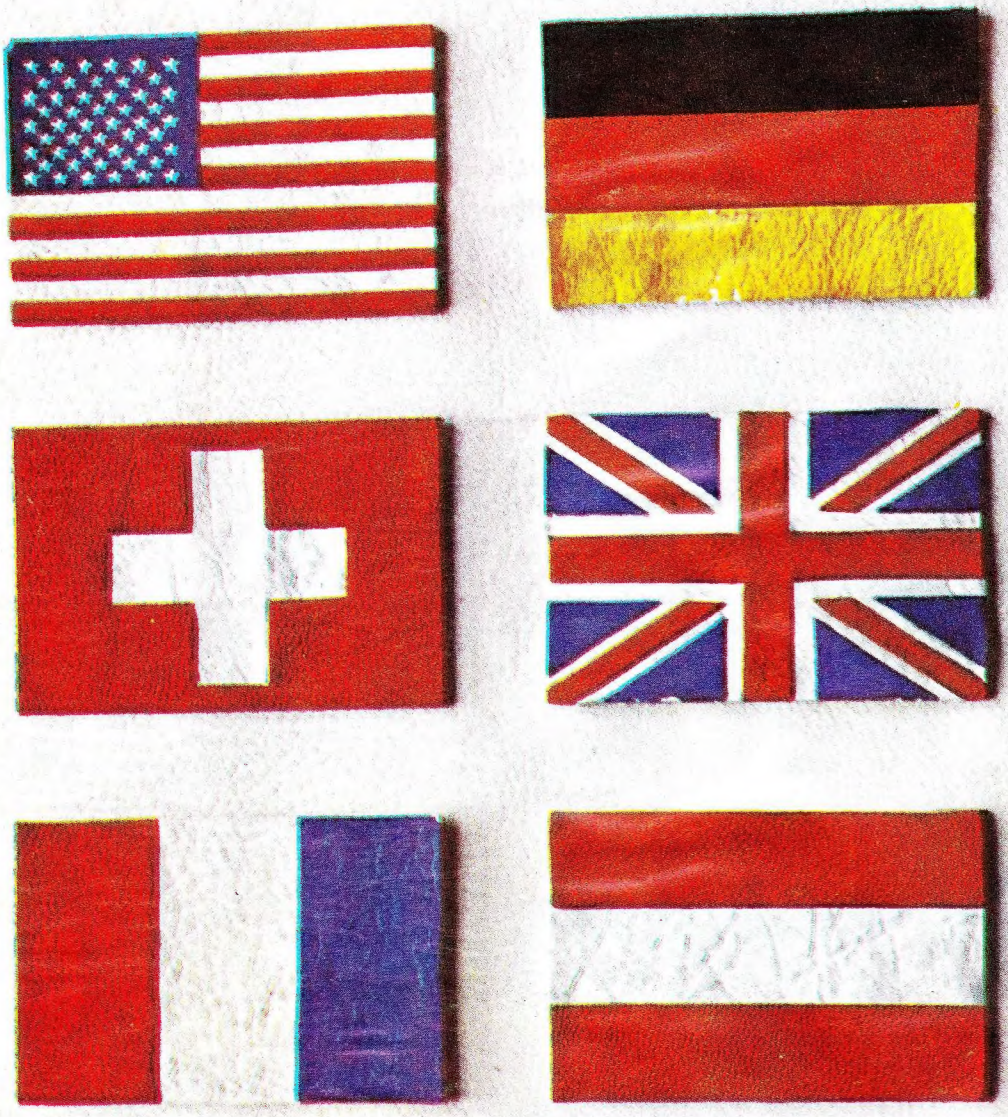

Yeginler, Amerikan, Alman, İsviçre, İngiliz, Avusturya ve Fransız modasına Türk derisini, Türk zevkini yerleştirdi. Artık sıra Türkiye'de...

YEGİNLER
ULUSLARARASI DERİ

(RAJANS)